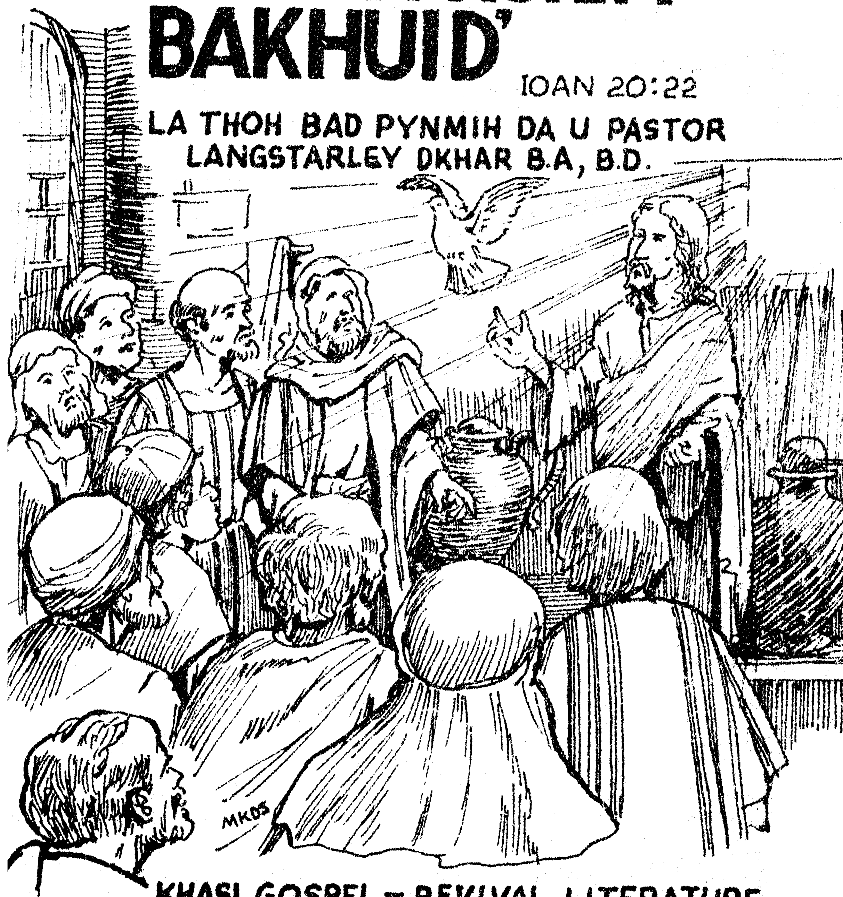
'TO PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID'

IOAN 20:22

LA THOH BAD PYNMIH DA U PASTOR
LANGSTARLEY DKHAR B.A, B.D.

KHASI GOSPEL – REVIVAL LITERATURE

TO PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID !

(IOAN 20 : 22).

La thoh bad pynmih

da

U PASTOR LANGSTARLEY DKHAR, BA. BD.

1995

BAN PYNSAH JINGKYNMAW IA KA JINGTREI U MYNSIEM BAKHUID (RIBAIBAL 1904-1906) HA RI KHASI-JAINTIA

HH 900

Don Bosco Press
Don Bosco Technical School
Shillong-793 003.

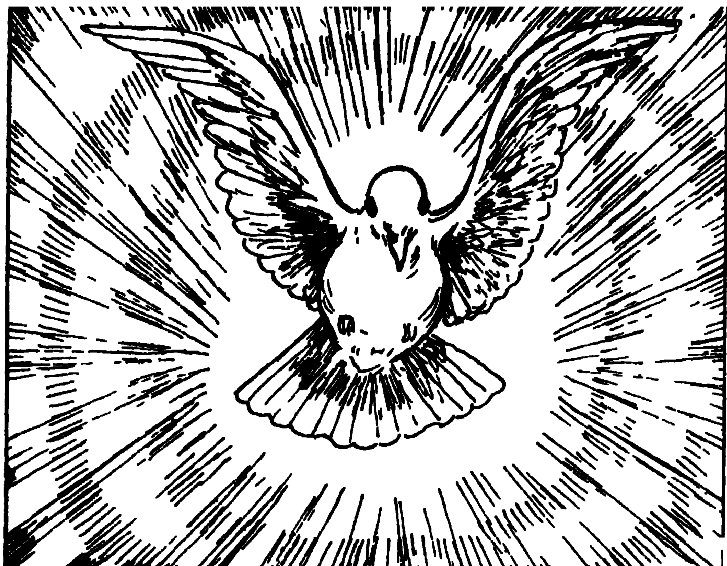
Ha ki

Riewngeit baroh

kiba la pdiang ia

U Mynsiem Bakhuid

U Mynsiem Bakhuid kum Ka Paro

KA JINGKDEW IA KI LYNNONG

Lynnong *Sla*

Lynnong

Bynta-bakhadduh

Khyndiat Shaphang
I Pastor LANGSTARLEY DKHAR

I Pastor Langstarley Dkhar (ne, kumba ju iakhot leit, i Pastor Lang) i wan na ka iing kaba la pynmih shibun ki briew kiba la long ki Khlur ha ka Ri bad ka Balang Presbyterian ha ki Lum Khasi-Pnar. I long na ka jait Kharngapkynta kaba ka thymmei jong ka ka long na Nongsawlia (Sohra). I *Kmierad* tymmen jong i, i *Namai*, i dei i kmie jong i *Meirad Sulemon* iba long i lok jong uwei na ki Pastor kiba donbor ha ka Balang, i *Rev. Khnong Sutnga* iba na Shangpung. Kine ki la ioh ia i Khunkynthei, i *Besina*, i lok jong iwei na ki riewkhraw ka ri ha ka pule-puthi, i *Babu Mondon Bareh*, i Evangelist ha Jowai. I Khun jong ki, i Nausica, i dei i Kmie i Pastor Lang.

La kha ia i Pastor Langstarley Dkhar ha ka 18 tarik u Nohprah, 1943 ha Jaiaw. I la long uba smat ha ka jingpule bad i la pyndep ia ka B.A. ha ka snem 1964 na Gauhati University. Hadien ba i la ioh ia ka jingkhot sha ka Kam U Blei i la leit sha Serampore ba'n pyntbit ialade ha kane ka bynta bad i la pass ia ka B.D. ha ka snem 1967.

La ordain Pastor ia i ha ka snem 1970 ha ka Synod kaba la long ha Wahiajer, bad i dang trei haduh mynta ha ka Jaiaw District jong ka Shillong-Ri Lum Presbytery.

I Pastor Lang, kumba bun kiba tip, i mih na ka iing kaba la pynmih shibun ki nongthoh kiba la

pynpaw nam ialade ha ka histori ka Thoh-ka Tar ha kane ka ri-lum jong ngi. Ma i ruh i la pyndonkam pura ia la ka sap thoh, la ka bynta kaba i la jied ka long ha kaba thoh ia ki kot-niam da ka jingthmu ba'n iasam bynta lem bad la ki paradoh-parasnam, kham tam bad ki parabangeit, ia ki jingiashem ba kynja-mynsiem kiba i hi i la mad lyngba ki snem, da ka jingthmu ba kine ki jingthoh jong i ki'n iarap ba'n tei ia ka Jinglong-Jingim Khristan ha ka Ri. I la thoh haduh kumba 28 tylli ki kot kiba pynpaw ia ka jingsan ka jingroi jong ka Jingshem-Mynsiem Khristan lyngba ki por.

Ka Jylli jong i ka'm shym long tang hapdeng ki pud-ki sam kane ka ri, hynrei kum shibynta na ka "Jingiaid Pilgrim" jong i, i la leit ruh sha ki ri nongwei kum sha Israel (Palestain), Rusha, bad Sambia (ha Aphrika). I la thoh ruh shaphang kine ki jingleit bad jingshem jong i.

Ngi ngeit ba U Blei U'n nang aibor ia i Rev. L. Dkhar ba i 'n nang pyndonkam ia ka Sap-ai-Blei jong i ha kaba pynmih shuh shuh ki kot kiba kordor kiba lah ba'n iarap ia ki nongpule kiba don ka jingthrang ba'n tip kham bha shaphang U Blei, kaba long ka jingangnud kaba donkam eh ha kine ki por jong ka jingkylla, ha kiba ka jingsniew ka trei donbor ha ka ri bad ka pyrthei.

2.11.1995
Mawlai Umjaiur
Shillong 793 008

(I. M. Simon)
Tynnmen Basan.
Balang Phudmawri.

KA JINGLAMPHRANG

Nga dap da ka jingsngewnguh eh ia U Blei uba la pynkhih ia ka mynsiem jong nga ban thoh ia kane ka kitab: *"TO PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID"*. Lada ngi phai sha ka pyrthei khristan ngi shem ba don bun bah ki khristan ki bym sngewthuh ia U Mynsiem Bakhuid lane kaei ka jingtrei jong u bad ha kano ka rukom ban pdiang ia u. Lehse ngi la long thik kum kito ki khristan ha Ephesos, mynba U Apostol Paul haba u la leit poi sha ki, u la kylli ia ki, *"phi la pdiang ne em ia U Mynsiem Bakhuid mynba phi la ngeit" (Ki kam 19:2)*. Ka jubab kaba ki la ai ka la *pynlyngngoh* shibun eh ia u: *"Em, ngim shym la iohsngew wat lada la don ne em U Mynsiem Bakhuid" (Ki Kam 19:2)*.

Ba ngin phla sha ka pyrthei ba ngi la long khristan, bad ha kajuh ka por pat ba ngim shym pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka long ka bym sngewnang ban pyrkhat. Ka buh ia ngi ha ka jinglong barem bad kaba sngewshyrkhei palat, namar Ka Ktien U Blei ka la dep ai jingmaham ia ngi : *"Lada uno uno ruh um don U Mynsiem U Khrist uta keiñ um long u jong u" (Rom 8:9)*.

Ka jinglong jingim khristan kaba shu hiar pateng kam lah ban ai ka jingpynshai kaba thikna shaphang ba uno ne kano ki la iohpdiang lypa ia U Mynsiem Bakhuid. U briew uba la kha na ka briew um pat shym la ioh lypa hapoh ia U Mynsiem ha ka por

bakha ia u. "U briew um lah ban iohpdiang ei ei ruh em, lymda la ai ha u na bneng (Ioan 3:27). U Mynsiem Bakhuid u dei ban da wanshong hapoh jong u. U Paul u ong: *"Ym ba nga la iohpdiang lypa lane ba la pynjanai lypa ia nga" (Phil 3:12).*

Ha ka jingiadei bad ka jinglong jingim khristan jong ngi, ka long kaba kham jem ba ngin phla ba ngi la pdiang ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim jong ngi, hynrei ka long kaba eh pat ba ngin pynshisha ba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Ngim lah ban pyniakhlad ia ka jingjia ha u lum Kalbari bad ia ka jingjia ha ka sngi pentekost. Ha kawei pat ka rukom ngi lah ban ong ba ka jingmut jong ka diengphna ka dei ban iasoh ruh bad ka jingtrei jong U Mynsiem Bakhuid, namar ba dei U Mynsiem uba ialam ia ngi sha ka diengphna. Kumta *lada ngi la pdiang ia U Jisu Khrist, ngi dei ruh ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid.*

Ka kyrteng U Jisu Khrist ka don ka jingiasoh bad U Mynsiem jong U. *"Lada la kren beiñ ia phi namar ka kyrteng U Khrist, suk ma phi; naba U Mynsiem jong ka burom bad u jong U Blei u iaishong ha phi" (1 Pet 4:14).* Namarkata lada ngim pat iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid wat haba ngi la long khristan slem, ngi hap ban ribais ne *buddien biang na basdang* ia ka jingngeit khristan lajong da kaba ngi phai khmat thymmai sha U Blei bad ha ka jingkylla kabamut bashisha, khnang ba un ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ngi.

Ha ka por ba U Jisu Khrist u la pyrsad halor ki synran ia U Mynsiem Bakhuid, ka mut ba u la dep pyllait ia U Mynsiem Jong u da kaba ai ha ki synran

kiba dang iashong duwai ha ka kamra kaba haneng ha Jerusalem. U Jisu Khrist u long U Mynsiem. Ha kane ka por, ka met jong U Jisu Khrist ka long kaba *'la pynkylla dur'*. Kam dei shuh ka met pyut. Ka dei *'ka met bakynja mynsiem. Ka dei ka met kaba la mihpat.*

Ia U Mynsiem Bakhuid la ai ha ki bangeit baroh da U Kpa lyngba ka jingkular U Khun. Hadien ba la dep pyndonburom ia U Jisu Khrist ha ka jingmihpat, U Blei u la ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki bangeit. Da U Mynsiem Bakhuid ia uba la ai noh ha ngi, yn pynjanai sha ka jingsyriem ia U Jisu Khrist hi. U Adam u dei u briew u banyngkong. Hynrei u Adam u bakhadduh u long *'ka mynsiem ba im' (I Kor 15:45).* Ka jingpyrsad mynsiem U Blei ia u briew ha Eden ka kyrshan tang ia ka jingim jong ka met, hynrei ka jingpyrsad ia U Mynsiem Bakhuid kaba long ka *lyer bneng* ka kyrshan ia ka mynsiem ban phong ia ka jingim bymjukut. Ka dei ia ngi baroh, namarkata, ban pynkylla na kata ka jingthaw kaba tang shisien. Yn pynkylla ia ngi da ka bor jong 'uta u briew u baar' *uba long U Trai na bneng' (1 Kor 15:47).* U Jisu uba la iap bad uba la mihpat. Ka Ktien U Blei ka ong: *"Bad kat kumba ngi la bit ia ka dur ka jong uba kynja dewmet, ngin da bit ruh ia ka dur jong uta uba kynja bneng keiñ" (1 Kor 15:49).*

La U Jisu Khrist u la dep ai ia U Mynsiem Bakhuid, hynrei pynban ngin ym lah ban iohpdiang ia u khlem da pan ha ki jingduwai. Ban pan ia U Mynsiem Bakhuid ka long ha ka jingduwai, bad ban pdiang ruh ka long da ka jingduwai. U Jisu Khrist u la lah dep iathuh ba yn ai ia U Mynsiem Bakhuid

tang ha kita kiba da thrang hir hir ia u, bad kiba da pan shisha na u. "Namar kata, lada phi, kiba long bymman, phi tip ia ka ban ai ia ki jingai babha ha ki khun jong phi, *kaba katno tam ba U Kpa jong phi uba ha bneng un ai ia U Mynsiem Bakhuid ha kita kiba pan na u" (Louk 11:13).*

Ka jingim briew bad ka longbriew manbriew ha kane ka pyrthei kaba ngi im mynta ka la nang sniew nang sniew bad nangjot nangjot. Yn ym lah ban pynkylla sha ka jingbha ia ki dohnud briew baroh lait tang da kito kiba la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, kiba la pyndap da U Mynsiem Bakhuid, kiba la ialam da U Mynsiem Bakhuid bad kiba la ioh ia ka jingpynkupbor da U Mynsiem Bakhuid. *U Blei u iatrei bad un dang iai iatrei ruh tang lyngba ki briew kiba don U Mynsiem Bakhuid.*

U Jisu Khrist u la dep ai ia U Mynsiem Bakhuid. Ka shong sa tang ha ngi kumno ngi pdiang ne ha kano ka rukom ngin pdiang. Ngim lah ban thied ia U Mynsiem Bakhuid da ka ksiar, ka rupa ne da ka tyngka. Ngi lah ban ia rung sha ka jinglong pawkhmat ha ki kam niam da ki buit briew jong ngi, hynrei ngim lah ban leh kumta ia U Mynsiem Bakhuid. Ngin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid da ka jinglong beit jong ngi ryngkat ka jingsngewdonkam ia u lem bad ka jingsngewrit.

"Wan Mynsiem Bakhuid, nga donkam,
Wan ha jinglongrit jong Me hi".

Paralok baieid bad paralok nongpule baroh, katba phi nang pule ia kane ka kitab, iai duwai artat ha U Blei ba un plie ia ka dohnud jong phi khnang ba phi

lah ban pdiang ia kane *ka khubor babha*, ka ban ai ka jingkmen ia ka mynsiem jong phi. Hadien ba phi la dep pule ia kane ka kitab, khlem pep phin hap ban phla kumba kito ki sawngut ki bapang thohlieh ki la ia ong: *"Ngim leh kaba dei: kane ka sngi ka long ka sngi ka khubor babha, bad ngi shu iasngap : lada ngin ia ap haduh ban da shai mynstep, ka jingpynshitom kan lap ia ngi" (2 Syiem 7:9).*

Saw tarik, Naiwieng, 1995
Jaiaw Laitdom, Jaiaw. **L. Dkhar.**
Shillong 793 002.

BALEI BA DONKAM BAN AI IA KANE KA KHUBOR ?

NAMAR BA :

"Ka nemsniew bakynja mynsiem ka long mynta.
Ka jingsniew ka la jyllei ha man la ki shnong ki thaw.
Ka jingshyrkhei ka pop ka la tyllep sawdong.
Ka don ka jingbymsngewthuh hapdeng kiba bun bah ki khristan ia ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid.
Kane ka aiom jingaiei ha kaba ngi im mynta ka la khreh ban leit noh.
Ka don ka jingialeh pyrshah bad ka jingkyntait jong kiba bun ban pdiang ia U Mynsiem jong U Trai.
Ka jingwan pat U Trai ka la hajan.
Ka jingrong noh ia ka Balang Bakhuid kam slem shuh.
Kane ka Ia kaba ngi im mynta ka long ka Ia ka jong U Blei U Mynsiem Bakhuid.
Ka Ia ka jong U Blei U Mynsiem Bakhuid ka long ka Ia kaba khadduh.
U 'lap khadduh uba la hap jur haduh mynta un sa rang noh shen.
Ka jingbishar U Blei ka la ha jingkhang".

L. D.

"Lada don wat tang
iwei i khristan na
kawei kawei ka ïng
ruh i ban pdiang ia
U Mynsiem Bakhuid,
kane ka ri jong ngi
kan jin da la kylla da
kumwei":-

Rev. LANGSTARLEY DKHAR

SHAPHANG KA RUKOM THOH IA KANE KA KITAB

NGA LA THOH

ha ka rukom Ka Jingialap
Ka Jingphla
Ka Jinghikai
Ka Jingiasaid
Ka Jingiasyllok
Ka Jingmaham
Ka Jingkyntu
Ka Jingpynshai
Ka Jingbatai

bad ha ka rukom *"Ka Jingpule bniah na Ka Ktien U Blei"*, ba ki ong ha ka ktien phareng, *'Bible Study'*

Naduh ba U Blei u la pynkhih ia ka mynsiem jong nga ban thoh ia kane ka khubor: *'TO PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID'*, nga la hap ban pyndem ha ki jingduwai bajur. Ka jingpynkit U Blei halor jong nga, ka la wan hap kum *'ka lyngkor bakynja mynsiem'*, bad ka la ban khia ia nga, tad haduh ba ngan da thoh pyndep bad pynmih ia ka. Ka la shim por arsnem eiei ia nga ban pyndep ha kaba thoh ia ka kitab baroh kawei kumba long mynta. Namarkata, nga ainguh ia U Blei, *"da kaba sneng bad da kaba phla ruh ba kane ka long kata ka jingaiei bashisha ka jong U Blei" (2 Pet 5:12).*

☆

Ha kaba thoh ia kane ka kitab, dei U Mynsiem jong U Blei uba ai jingstad bad hikai ia nga ban thoh, bad ngam don hok ban shim burom ha lade ha ka kam kaba kum kane. U *William Romaine*, uwei na ki nongialam jong ka kynhun ribaibal—ialap bakhraw jong ka spah snem bakhadphra, u la ong kumne: "Nga sngewthikna ba U Blei uba U Mynsiem Bakhuid u long U Nongthoh uba bha tam halor ki jingthoh jong u hi".

Ka sobjek shaphang U Mynsiem Bakhuid ka long kaba jylliew bad kaba iar katta katta. Kane ka kitab ka long tang khyndiat ban ialam ia ki jingmut jingpyrkhat shaphang ka jingjylliew bah kaba iadei bad U Mynsiem Bakhuid lem bad ka jingdonkam ban pdiang ia u. Shisien haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngin ym kwah shuh ban duh ia ka jingbang bad jingthiang jong ka pyrthei bakynja mynsiem, ba une u person uba lai jong U Blei u pynrung ia ngi.

Ka jingkordor jong kane ka kitab kam shong eh tang ha ki jingthoh kiba iadei bad ka jingdonkam ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, hynrei ka shong shibun eh kumno ngin pdiang ia ka khubor kaba U Jisu Khrist u lah dep ai ha ngi. Lada ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi dei ban shah hikai bad rung hapoh ka skulbah jong u.

Ha kaba thoh ia kane ka kitab, nga la dei ban wad jingiarap da kaba pule na kiba bun ruh ki kot.

Saw tarik, Naiwieng, 1995 **L. Dkhar**
Jaiaw Laitdom, Jaiaw,
Shillong 793 002.

KA NONGRIM JONG KA KITAB

U JISU U DEI U TRAI

Don bun ki jingjia baphylla kiba la jia ha ka por ka jingmihpat U Jisu Khrist na ki baiap. Ha ka por dangstep phyrngab, u la mihpat na ka jingtep, bad ha ka por janmiet jong kajuh *'ka sngi nyngkong jong ka taiew' (Ioan 20:19)*, u la wan mihpaw ha ki synran ha ka jingialang jong ki. U Jisu Khrist um shym la klet ia ki nongbud kiba u ieit eh. Ka khubor kaba la her stet naduh *'mynstep'* ba u la mihpat, ka dei ban wallam ia *'ka jingkmen ba kyndeh mynsiem'* ha ki synran jong u. Ha kata ka por janmiet, ki synran ki la ialum lang ha kawei ka ïng ha Jerusalem, namar kaba sheptieng ia ki Jiw. Ia *'ka khubor babha ym lah ban set'*. U Trai Jisu um shym sngewbha ba ki synran kin shu tip pateng na kiwei. U dei ban da wan iathuh dalade. U dei ban da wan iakynduh ia ki. Ban pynpaw ialade, u da pynithuh bad *"u la pyni ha ki ia la ki kti bad ia la ka krung. Namarkata kita ki synran ki la iakmen haba ki la iohi ia U Trai" (Ioan 20:20). Pule (Louk 24:39).*

"Haba u la ieit ia la ki jong kiba don ha ka pyrthei, u la ieit ia ki haduh ka bakut" (Ioan 13:1).

Hapoh shisngi, ki jia kiei kiei ki baphylla. *'Shisngi bad U Jisu'* ka long ka *'khubor'* ba ngi ioh nangne. Ia ka *jingkmen jong ka por mynstep*, dei ban da pynskhem da ka *jingsuk jong ka por janmiet.*

KI SYNRAN U JISU KHRIST

U Jisu Khrist u don shibun bah ki synran, hynrei ki synran ki bakyrpang jong u ha kane ka por ki sah sa tang khadwei ngut, namar uwei uba la die noh ia u u la lah iap noh. Ka long ka jingshisha ba ki synran ha kiba U Jisu Khrist u la wan ban pynpaw ialade ki long *'shiphew ngut' Pule (Ioan 20:24).* Shuwa ba un wan pynpaw ialade, u lah dep mihpaw ha ki arngut ki synran kiba *"dang ialeit ha kata ka sngi sha ka nongrit kaba kyrteng ka Emmaus" (Louk 24:13).* Hadien ba u la pynithuh ialade ha ki, ki la ia wanphai noh sha Jerusalem. "Te ki la ieng joit ha kata kajuh ka por, bad ki la leit phai pat sha Jerusalem, *bad ki la shem ia kita ki khadwei ngut,* bad kita kiba don lem bad ki, ba ki la iaseng lang" *(Louk 24:33).* Namarkata, haduh kane ka por janmiet, ki synran U Jisu Khrist ki lah ban iadon shiphew ne khadlai ngut ne palat ha kata ka kamra ha kaba ki la ialang, la ym shym la iathuh shai ha Ka Ktien U Blei katno shisha ki la iadon.

KA KAMRA KABA HANENG

Ka kamra ha kaba ki synran ki la ialum lang ha kane ka por janmiet, ka long kajuh ka kamra ha kaba u la dep iabam ia ka jingkhawai niam ka jinglait. Hadien ba la sahnarphna ia U Jisu Khrist, la ngeit ba ki synran ki la ju wan iakynduh jarjar hangne barobor. Dei ha kane kajuh ka kamra ba u la wan rung kynsan hapoh ban pynithuh ialade ba ka jingiap kam lah shuh ban leh traikhlieh halor jong u. Ki synran ha kane ka por, ki la wan shongrieh hangta "namar kaba sheptieng ia ki Jiw" *(Ioan 20:19).* Ki la

iashong rit mynsiem hangta namar ba ki Jiw ki la thwet ban kem sa ia ki. Kim sngewthikna shuh la kin dang im ne em ha kata ka miet, hynrei U Blei u la pynshlur ia ki bad hikai tang da kawei ka lad bad ka atiar ialeh. Kata ka long ka jingduwai. *"Haba la khang ia ki jingkhang" (Ioan 20:19)*, ki la iaduwai jur. Ka kamra kaba haneng ba ki synran ki iashem iakynduh, ka iathuh ia (i) Ka jingshisha jong ka jingmihpat. (ii) Ka jingdonkam ia ka diengphna. (iii) Ka jingkyrkieh jong ka kam bad (iv) ka bor barieh.

KA JINGWAN RUNG U JISU HAPOH

Kawei ka jingphylla ha kane ka jingwan mihpaw U Jisu Khrist ka long ba u la shu wan rung kynsan hapdeng jong ki haba ki dang iashong rit mynsiem. U Jisu Khrist um shym rung na kano kano ka jingkhang, namar ha kata ka por la dep khang ia ki jingkhang. Haba ki la iohi kynsan ia u, ki la kyndit thret. "Ki la sngewshyrkhei bad ki la sheptieng, bad ki la tharai ba ki la iohi rngai" *(Louk 24:37)*. U la wan rung hangta hapoh kum uba donbor baroh. Ngi kynmaw ia kito ki kyntien kiba u la kren shaphang ialade shuwa ba un shah ia ka jingiap halor ka diengphna.

"Nga long uta u jingkhang" *(Ioan 10:9)*.

"Nga long kata ka jingmihpat bad kata ka jingim" *(Ioan 11:25)*.

KA JINGTYRWA IA KA JINGSUK

U Trai Jisu u tip ba ki synran baieit eh jong u ki donkam ia ka jingsuk ha ka jingim jong ki. Ki synran

kim donkam eiei ha kane ka por lait tang ia ka jingsuk U Nongpynim hapoh ka mynsiem jong ki—Ka jingsuk hapdeng ka jingjynjar, ka jingsuk hapdeng ka jingma, ka jingsuk hapdeng ka jingsheptieng. U la kren arsien ia ka jingsuk ha ki. "Long ka jingsuk ia phi!" *(Ioan 20:19)*. "Long ka jingsuk ia phi!" *(Ioan 20:21)*.

U Jisu Khrist u tip ruh ba khlem da ai ia ka jingsuk, ki synran jong u kin ym nud ban shah jingeh, kin ym lah ban phla bad sakhi ia ka jingmihpat jong u. U la dep kren bunsien ia kane ka sobjekt jong ka jingsuk ha ka por shuwa ba un iap: "Ia ka jingsuk nga iehnoh ha phi, ia ka jingsuk ka jong nga, nga ai ha phi, ym kumba ka pyrthei ka ai, nga ai ma nga ha phi. Wat khih khuslai na ka dohnud jong phi. Lymne wat sheptieng" *(Ioan 15:27)*. "Nga la kren ia kine kiei ruh ha phi, ba phin ioh ka jingsuk ha nga" *(Ioan 16:33)*. Ki synran ki donkam ia ka *'jingsuk kaba hapoh'* khnang ba ki lah ban jop ia ki bor u soitan bad ki jingpynsheptieng jong u.

KA KOMISHON

Hadien ba u la dep tyrwa ai ha ki ia ka jingsuk, u la pynbud da ka jingong ia ka *'komishon': "Kumba U Kpa u la phah ia nga, nga ruh nga phah ia phi"* *(Ioan 20:21)*. Kine ki kyntien jong u ki don ka jingiadei ka bajan eh bad ki kyntien jingduwai jong u kum U Rangbah Lyngdoh. "Kumba Me la phah ia nga sha ka pyrthei, kumta nga ruh nga la phah ia ki sha ka pyrthei" *(Ioan 17:18)*.

Hà ki kyntien jong ka *'komishon'* U Trai: 'kumba U Kpa u la phah ia nga, nga ruh nga phah ia phi', ngi ioh saw tylli ki jinghikai ia ngi.

(i). *U Jisu Khrist u donkam ia Balang:* Ka Balang ka dei ban long ka *'Shyntur'* ban kren na ka bynta ka jingpynim jong u. Ki *kjat* ban mareh na ka bynta ka khubor jong u. ki *kti* ban trei na ka bynta ka kam jong u.

(ii). *Ka Balang ka donkam ia U Jisu:* Ki nongrah khubor bad ki nongkit ktien syiem ki donkam ia uwei u ban phah ia ki. Kumno kin leit khlem da phah ia ki bad khlem da pynkup bor ma u? kumno kin lah ban leh ia kata ka kam kyntang ? Ki nongrah khubor ki donkam ia ka bor jong uta u ban phah ia ki. 'Namarkata, Ka Balang ka donkam ia U Jisu Khrist.

(iii). *Ka jingphah ia ka Balang da U Jisu Khrist:* Ka jingphah U Jisu Khrist ia ka Balang ka iadei bad ka jingphah U Blei ia U Jisu Khrist. Ka Balang ka long ka *'nongrah Khubor'* jong U Jisu Khrist. Ka Balang kam ju dei ban pynphriang ia ka khubor la jong, hynrei ka dei ban pynphriang ia ka khubor U Khrist. Ka Balang ka dei ban leh ia ka kam U nongialam ktien U Khrist.

(iv). *Ka Balang ka dei ban ai tang ia ka khubor kaba wan beit na U Trai:* U 'nonglamktien' uba dei jong U Trai u dei ban ai beit ia ka khubor jong uta uba la phah ia u. Um dei ban pyntam ne pynduna: *"U nonglamktien uba bymman u hap ha ka jingsniew: hynrei u nonglamktien uba ngeit u long ka jingkhiah" (Prob 13:17) Pule (Rom 10:15).* U Nonglamktien u dei ban ai ia ka ktien ka jingsuk jong U Trai ha kito kiba la phah ia u: "U Blei um long u briew ba un lamler; lymne u khun u briew ba un kylla kaba mut: ia kaba u la ong, un ym leh ? lane ia kaba u la kren, un ym pyndep noh ? *Hakhmih, nga la ioh hukum ia ka ban*

kyrkhu: U la kyrkhu ma u, te ngam lah pynkylla ia kata" (Jingkheiñ 23:19, 20):

KA JINGAI IA U MYNSIEM BAKHUID

Hadien ba U Jisu Khrist u la dep ai ha ki synran ia ka jingsuk jong u, u la pyrsad halor jong ki, bad u ong ha ki? *"To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid"*. Ka rukom ai ia U Mynsiem Bakhuid ka long ba u da pyrsad. Donkam ban da pyrsad ba ka bor U Mynsiem Bakhuid kan rung shapoh. Ka jingpyrsad U Trai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki synran jong u ka don ar ki jingmut:-

(i). Ban *'pynlip'* ia ka jingsheptieng, ka jingsyier bad ka jingrit mynsiem kiba mih na ka jingsheptieng briew.

(ii). Ban *'pynmeh'* ia ki phylliahding jong ka *'Bor Mynsiem'* ha ki saihon ba sahtdem kumba u *'nongpyrsad ding"* ha ka dpei, u pyrsad ba ki rnga ding barhem kin meh.

'To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid": ka long ka ktien kaba mih na ka rmiang shyntur jong u. Um shym ai pateng. U da pyrsad na la ka jong ka rmiang. Kam dei ka jingkyrpad. Ka dei ka hukum kaba pyni ba ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka dei ka *'kam Kyrkieh'* bad badonkam ban leh noh kloi kloi ia ka. Ka dei ka khubor jong ka jingpynim. U Jisu Khrist u hukum ia kita kiba don ka mon sha u. Um shym hukum ia kita, kiba dang artatien ne ialeh pyrshah ia ka mon bakhuid jong u. U kyntu ieit ia kito kiba ieit ia u, kiba dang lung mynsiem, kiba iadei jingmut, ki babeit ka dohnud, kiba kwah

ban leh ia ka mon bakhuid jong u, bad kiba 'sliang ia U Mynsiem jong u.

Ka jingai U Jisu Khrist ia U Mynsiem Bakhuid ka iasyrtap lang bad ka jingsuk. U Jisu Khrist um kwah ba ki synran jong u ki basheptieng bad rit mynsiem, kin pdiang ia U Mynsiem Bakhuid khlem da mad shuwa ia ka jingsuk jong u. Shuwa ba un ai ia U Mynsiem Bakhuid, u la kren ia ka jingsuk jong u ha ki, u da ong arsien ia ka. Kane ka pyni ba ka jingsuk ka dei ban ioh jaka nyngkong eh. Ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid hapdeng ka jingsuk jong ka dohnud bad ka mynsiem, ka long kaei kaei kaba U Trai u angnud eh. Shuwa ba U Mynsiem Bakhuid un wan rung hapoh ka dohnud, ki riewngeit ki dei ban ioh ia ka jingsuk U Trai kaba synshar hapoh. *"Namar ka hima ka jong U Blei kam long keiñ kaba bam bad kaba dih: hynrei ka hok, bad ka jingiasuk, bad ka jingkmen ha U Mynsiem Bakhuid " (Rom 14:17).*

KA JANMIET JONG KA SNGI NYNGKONG KA TAIEW

Ka janmiet jong ka sngi nyngkong ka taiew ka long ka ban sah jingkynmaw ha ka histori jong ka balang, namar ba dei ha kane ka janmiet, ba U Jisu u la ai lai tylli kiei kiei:-

(i). U la ai ha ki nongbud jong u ia ka *'jingsuk'* jong u.

(ii). U la ai ha ki nongbud jong u ia ka *'komishon'*

(iii). U la ai ha ki ia *'U Mynsiem Bakhuid'*

Shuwa ba um pat wan rung U Jisu Khrist hapoh ka kamra ba haneng, ka por janmiet ka la long ka por ka batmang, ka bakynjah bad ka bakhaweit ia ki

synran. Hynrei haba U Jisu Khrist u la wan rung hapoh, ka la kylla long ka janmiet badap jingkmen. U Jisu Khrist um kwah tang ban shu wan rung bad don hapoh ka kamra jingduwai jong ki synran, hynrei u kwah eh ban wan rung hapoh ka dohnud jong ki. Da kaba *'u la pyrsad halor jong ki' (Ioan 20:21)*, u la wan pynrung hapoh jong ki ia U Mynsiem Bakhuid jong u. Ki synran kim shym la kyntait ia ka jingai jong u ia U Mynsiem Bakhuid. Ki la *'ring Mynsiem'* ia ka lyer U Mynsiem ha kata ka por bad u la wan shongsah hapoh jong ki.

AR RUKOM KI JINGAI IA U MYNSIEM BAKHUID

U Jisu Khrist u la tyrwa ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki synran tang *hadien ba la pyndonburom ia u*, da kaba U Blei u la pynmihpat ia u na ki baiap. Katba um pat mihpat, ka mut ba ym pat shym la pyndonburom ia u.

"Hynrei ia kane u la kren shaphang U Mynsiem ia uba kita kiba ngeit ha u kin sa pdiang: namar ym pat shym la ai ia U Mynsiem Bakhuid, naba ym pat shym la pyndonburom ia U Jisu" *(Ioan 7:39)*.

Ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid ha ka janmiet jong ka sngi nyngkong jong ka taiew kaba dang hap ha ka *'sngi balai'* ba u la mihpat na ka jingtep, ka long tang ia *'ki khyndiat ngut'* ki synran. Ka long *'ka jylli kaba rit'*. Hangne u la pyllait ia ka bor U Mynsiem na la ka shadem da kaba pyrsad halor jong ki.

Kawei pat ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid kaba bud, kaba kham khraw katta katta, ka long ba U Blei na jrong u la theh ia U Mynsiem Bakhuid ha ki

paidbah synran haba ki dang iaseng lang ha ka kamra kaba haneng. Kane ka la jia ha ka *'sngi pentekost'*— ka sngi kaba sanphew hadien ba U Jisu Khrist u la mihpat na ki baiap. Ha kane ka jingialang, U Mynsiem Bakhuid u la wan hiar halor ka jingialang ki synran kiba bun. "Te ka jingialang ki briew ka long jin shispah arphew" *(Ki kam 1:15).* Ha ka sngi pentekost, U Blei u la pynhap ia U Mynsiem Bakhuid kat kum ba U Jisu Khrist u lah dep kular ha ki synran shuwa ba un kiew noh sha bneng: "Hakhmih ruh, nga phah ha phi ia kata ba la kular U Kpa jong nga; hynrei phi to iaishong ha ka nongbah Jerusalem, tad ynda yn pynkup ia phi da ka bor najrong" *(Louk 24:49)* Pule *(Ki kam 1:8).*

Ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid ha ka sngi pentekost ka la long ia ka Balang kaba ha Jerusalem— *'Ka jylli kaba heh'*. Ka sngi pentekost ka hap ha ka sngi kaba shiphew hadien ba U Jisu Khrist u la kiew noh sha bneng. U Blei u la theh ia U Mynsiem Bakhuid hadien ba ki synran ki la iaduwai jur bad shah jingit. Ka jinghap U Mynsiem Bakhuid ka la long ha ka por mynstep. *Pule (Ki Kam 2: 15).*

Ha ka sngi pentekost ka rukom jingwanhiar U Mynsiem Bakhuid ka la long ha ka dur jong ka *'lyer'* hynrei kaba trei kam kum ka *'ding'*.

KA JINGIAPHER KI ARTYLLI KI JINGJIA

Ha ka sngi ngngkong jong ka taiew, U Jisu Khrist u la ai tang ha ki khyndiat ngut ki synran kiba rit mynsiem, sheptieng bad sngewsih.

Ha ka sngi pentekost pat, U Blei najrong u la theh ia U Mynsiem Bakhuid ha ka Balang kaba dang ap kyrmen ia ka lawei ka baphyrnai bad kaba ap khmih lynti ia ka bor bneng ka bym ju shah jop.

L.D.

KI KHNAM BA LA SIAT HA KA SOHPDUNG

1. Lada ngi la pdiang ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim jong ngi, ngi dei ruh ban pdiang ia U Mynsiem Jong u.
2. Ka jingong U Jisu Khrist: "To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid", ka dei ban pynpyrkhat shibun eh ia ki khristan kiba shu hiarpateng naduh ba dang kha.
3. Ka jingithuh bad jingpdiang ia U Jisu Khrist ka long ka Gospel kaba shisha, bad ka jingpdiang pat ia U Mynsiem Jong u ka dei ka Gspel kaba pura.
4. Ngi shu sngewhun sngewbiang tang ba la shu pynkha arsien ia ngi na U Mynsiem Bakhuid, hynrei ngim mon pat ba yn pyndap ia ngi da U Mynsiem Bakhuid.
5. U Jisu Khrist u angnud ba ki nongbud jong u kin pyntreikam ia ka Komishon, da kaba kin pdiang ia U Mynsiem Bakhuid— "Namarkata to pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ba un pyntrei ia ka jingngeit ha phi".
6. Lada ngi la burom ia U NONGAI, ngi donkam ruh ban niewkor ia ka JINGAI, da kaba rikyndong bad sumar khop ia ka.

7. Don bun ki parabangeit ki bym pat iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, haba ki duwai ki ju ong kumne: "Pyndap ia nga da U Mynsiem Bakhuid". U Blei bad U Kpa jong ngi uba ha bneng un kham shahshkor lada ngi duwai pynban kumne: "Ah! Trai to pynkhuid bad pynkyntang ia nga ba ngan long u jingdiang uba bit ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid.

8. Don bun bah ki khristan kiba ju kren bein ia ki para khristan kiba la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Haba ngi la long khristan, ngim dei ban kren pyrshah shuh ia kito kiba la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid.

9. Kam biang ia ngi tang ba ngin shu iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, hynrei khamtam eh ba yn da pyndap pura hapoh jong ngi da ka jingdap jong u.

10. Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid kam dei ban mut tang ban shu iohpdiang ia ka bor jong u, hynrei khamtam eh ia ka jinglong jingim bakhuid bad bariewblei ba la hikai da ma u.

L.D.

"TO PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID" (Ioan 20:22)

"To pdiang khlem ka jingartatien.
To pdiang khlem ka jingpyninia.
To pdiang khlem ka jingsngewkhohñioh.
To pdiang khlem ka jingpynidaw.
To pdiang khlem ka jingsheptieng.
To pdiang da ka jingkmen ka mynsiem.
To pdiang da ka dohnud bakhuid.
To pdiang da ka jingngeit.
To pdiang da ka jingduwai.
To pdiang ha ka jingsngewrit.
To pdiang ha ka jingkhang ba la plie wang".

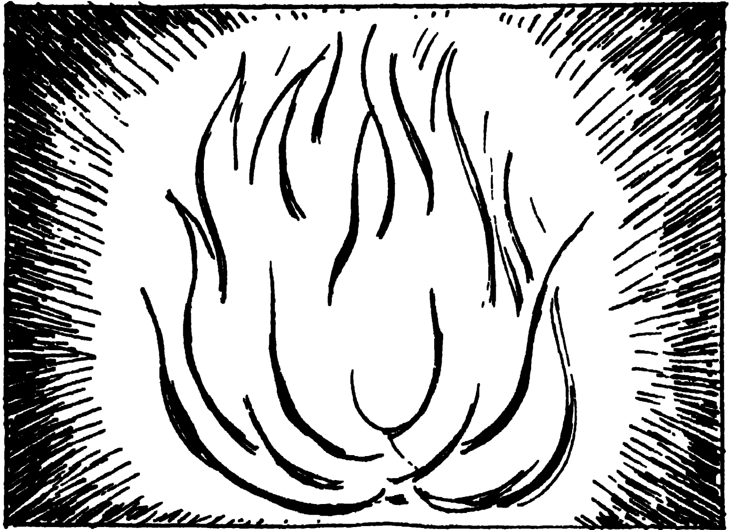
ITHUH IA U,
PDIANG IA U,
KHOT SNGEWBHA IA U,
AI JAKA IA U,
MANE IA U,
KOHNGUH IA U,
IASYLLOK BAD U.

"Ki riewkhuid baroh ki iakhublei ia phi: Ka jingaiei U Jisu Khrist uba U Trai, bad ka jingieit U Blei, bad ka jingiasyllok U Mynsiem Bakhuid, to kin long lem bad phi baroh" *(2 Kor 13:13, 14)*.

L.D.

1

BYNTA BANYNGKONG

U Mynsiem Bakhuid Kum Ka Ding

LYNNONG - I

KA JINGPYRSAD U JISU KHRIST IA U MYNSIEM BAKHUID HALOR KI SYNRAN

"U la pyrsad halor jong ki, bad u ong ha ki, To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid !" (Ioan 20:22).

Ka jingai U Trai jong ngi ia U Mynsiem Bakhuid kam shym long kum ka rukom da ka kti. U Trai um shym pyniaryngkat ia ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid bad ka jingdonkam kaba shabar, kaba yn ai da ka kti. Ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid ka long ka *'jingdonkam kaba shapoh'*, ha kaba u nongpdiang ne ka nongpdiang ki iohpdiang syndon shaduh ka *'tyllong;* ka dohnud. Ka long ka jingai ban thep ha ka *'pla dohnud'* kaba don shapoh ka met u briew. Namar ba u briew u long u bapop bad batlot bor, u bym lah ban pdiang ia kane ka *'jingai ba kynja bneng'* da ka jingpyrkhat briew bad ki kti bym larkam, hap ban da pyrsad halor jong u. Ka bor U Mynsiem Bakhuid ka don ha ka *'jingpynhiar mynsiem'* U Trai. Ka long ka bynta trai jong ka jingim bad ka longryngieng jong u hi.

U Jisu Khrist um shym la ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki synran khlem da pyrsad halor jong ki. Ka *'dak'* kaba u la pyndonkam kum ka *'jingai'* ka long da ka *'jingpyrsad'*. *'U Mynsiem Bakhuid un ym mih na U Trai khlem da pyllait ia u. Ban pyllait ia u,*

dei ban da pyrsad, bad khlem da pyrsad, U Mynsiem un ym rung shapoh'. Ka jingthmu jong ka jingpyrsad ka long ym tang ban *'pyni'* ba da ka jingpyrsad jong ka jingim, ba u hi u dang im, hynrei ban *'kdew'* ba ia ka *'jingim bakynja mynsiem'* bad ka *'bor mynsiem'* dei ban pdiang tang na u.

Ka jingpyrsad U Jisu Khrist ka iapher shibun na ka jingpyrsad U Blei uba U Kpa jong u. Ka jingpyrsad U Blei ha ki thliewkhmut ka la ai ka jingim ia u briew; "Bad U Trai uba U Blei u la thaw ia u briew na ka dewmet ka khyndew, bad u la pyrsad ha ki thliewkhmut jong u ia ka jingpyrsad ka jingim; bad uta u briew u la long ka mynsiem baim" *(Jen 2:7)*. Hynrei ka jingpyrsad jong U Khun U Blei halor ki nongpop ba la pynim, ka la ai ia ka 'jingim ba kynja mynsiem' bad ka 'bor mynsiem': *"U la pyrsad halor jong ki, bad u ong ha ki, To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid" (Ioan 20:22)*. Ka jingpyrsad U Trai jong ngi ia U Mynsiem Bakhuid ka iasyriem iajan bad kata ka jingiohipaw U Esekiel ia ka them kaba dap da ki shyieng tyrkhong, ba U Blei u donbor ban pynim pat bad thaw thymmai pat ia ki nongpop ba la iap ha ki pop: "Kumne u ong U Trai U Blei: Ko Mynsiem, to wan mih noh na ki saw lyer, bad to pyrsad ha kine ki baiap, ba kin dup im" *(Esek 37:9)*.

Ki synran u Jisu Khrist ki la khmih lynti la slem ba kin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Ki la ap hir hir lano U Kynrad un sa ai ha ki. Ki synran U Trai ki long 'kita kiba ngeit ha u' (Ioan 7:39). Kumba ki la ngeit ha u kumta ruh "kin sa pdiang" *(Ioan 7:30)*. U Jisu Khrist u la pyrsad ia U Mynsiem jong u halor ki nongbud ki bangeit. U Jisu Khrist un ym

pynshitom ialade ban pyrsad ia U Mynsiem Bakhuid halor ki nongbud ki bymngeit.

Ka jingpyrsad U Trai Jisu ia U Mynsiem Bakhuid ka long halor ki synran kiba iadon lang. Hakhmat U Trai ki la ieng da ka jingsngewrit. Um shym pyrsad kyrpang marwei marwei. U la ai da kaba pyrsad shisien pyrsad bad ha kajuh ka por, bad ki la iohpdiang pat shimet marwei.

Ka jingthmu bakongsan eh jong ka jingai U Trai ia U Mynsiem Bakhuid, ka long ba ki synran jong u kin pyntreikam ia ka Komishon. Khlem da pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, kaba ai ia ka Komishon kam don jingmut ei ei.

Ka jingpyrsad U Jisu Khrist ia U Mynsiem Bakhuid ha ka kamra kaba haneng ha Jerusalem, ka long ka 'drama bakynja mynsiem' ha ka testament bathymmai. U Jisu Khrist un pyntreikam ia ka kam bakynja mynsiem tang ha ki briew bakynja mynsiem. Ka drama ka la long ha ka kamra ka bakyrpang bad ha ka por ka bakynjah jarjar. Mut dur ia kane 'ka kam ka bakyntang, ka jaka bakyntang, ka por ba kyntang bad ki briew bakyntang'.

Ha ka por ba U Jisu Khrist u pyrsad ia U Mynsiem Bakhuid, u da pynkhih ia la ka bor met. U Mynsiem u la mih lyngba ka shyntur bad u la rung hapoh jong ki. La pyllait ia U Mynsiem Bakhuid na ka kut shadem U Trai bad u la wanshong sah hapoh ka dohnud bad ka mynsiem jong ki synran kiba u ieit eh.

KA JINGPYRSAD U JISU KHRIST IA U MYNSIEM BAKHUID ka plie ha ngi ia kine ki khubor na ka Ktien U Blei:-

(i). Ki synran U Jisu Khrist ki donkam ban pdiang tang ia uwei U Mynsiem. Tang uwei U Mynsiem u don bad tang ia u marwei kin pdiang. Ym dei ban pdiang ia U Mynsiem ryngkat bad ka jingsngewbriew lane bad ka jingsarong jingmeng. Ka met U Trai ka long tang kawei bad U Mynsiem Bakhuid ruh u long tang uwei. "Don kawei ka met bad uwei U Mynsiem, kumba la khot ruh ia phi ha kawei ka jingkyrmen kata ka jingkhot jong phi: *(Eph 4:4)*.

(ii). Khlem da iohpdiang ia ka jingpyrsad U Jisu Khrist, ki synran ha ka kamra kaba hareng, kin long tang ki *'khristan kyrteng'*, kiba shu iw kyrteng, kam pher wat lada ka dei ka Balang ruh: "pha don ka kyrteng ba pha im, hynrei pha long ka baiap" *(Jing pyn 3:1)*. Kumba ka met kam lah ban im khlem ka mynsiem, kumta ruh ka jinglong jingim khristan khlem da don U Mynsiem Bakhuid hapoh, ka long tang ka 'Ruh' khlem u *'Moina'*.

(iii). Khlem ka jingpyrsad U Trai, ki synran jong u kim lah ban ialap, ban phla, ban sakhi bad shah shitom. Ki lah ban don ka jingngeit, hynrei kin long khlem ka 'bor'. Namarkata ki donkam ia ka jingpynkupbor kaba da U Mynsiem Bakhuid. "Hynrei phin iohpdiang ia ka bor ynda la wan U Mynsiem Bakhuid ha phi; bad phin long ki nongphla ia nga ha Jerusalem, bad ha Judia baroh bad ha Samaria bad haduh bakut ka pyrthei" *(Ki kam 1:8)*.

(iv). Ka jingpyrsad ka trei kam kumne kumne, lada ka dohnud ki bangeit ka long kaba la plie wang lypa: "Bad ngan buh ia U Mynsiem jong nga ha phi, te phin sa im" *(Esek 37:14)*.

(v). Haba ka jingpyrsad ka la rung hapoh bad ioh jaka, ka dei ban pynmih ei ei: "Te ka mynsiem ka la wan ha ki, bad ki la im bad ki la ieng ruh ha ki kjat jong ki" *(Esek 37:10)*.

(vi). Ka jingpyrsad U Jisu Khrist ia U Mynsiem Bakhuid ha ka kamra kaba haneng, ka ai ka khubor kaba sngewphylla ia kito kiba la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid kumne: "Ngan ym buhrieh shuh ia la ka khmat na ki: namar nga la theh noh ia U Mynsiem jong nga" *(Esek 39:29)*.

(vii). Ki riewngeit baroh kiba la pdiang ia kane ka jingpyrsad U Jisu Khrist, kin hap ban iaid bad im ruh man ka sngi da ka bor ka mon bakhuid jong u: "Uta uba ai ka jingpyrsad mynsiem ia ki briew kiba ha ka, bad ka mynsiem ha kita kiba iaid ha ka" (Isa 42:5).

L. D.

LYNNONG 2

KA JINGAI IA U MYNSIEM BAKHUID HA KI BANGEIT

Ka ktien *'JINGAI'* ka mut shibun kiei kiei ha ka testament bathymmai jong ka Ktien U Blei. Ka jingmut bashisha jong kane ka ktien ka long ka *'jingai ba kynja bneng' (Heb 6:4).* Ka ktien *'jingai'* ka thew ia ka jingai ba shu aiei bad ba dap kyrhai. U Apostol Paul u pyniasoh ia ka ktien 'jingai' bad ka ktien *'jingaiei'*. Haba pyniasoh lang ia kine ki artylli ki ktien, ka wallam ia ka jingmut jong ka ktien *'jingpynim': "Kata ka jingaiei U Blei bad kata ka jingai kaba da ka jingaiei ka jong uta uwei u briew uba U Jisu Khrist. ki la roi kyrhai sha kita kiba bun" (Rom 5:15).*

Ka *'jingai'* ka mih na ka *'jingaiei'* U Blei. *"Hynrei ha uwei pa uwei na ngi la ai ia ka jingaiei katba kum ka jingthew kata ka jingai U Khrist" (Eph 4:7).* Ha kane ka kitab, ka ktien *'jingai'* ka thew ia *ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid.* Ka mut tang ia U Mynsiem. khlem pyniasoh bad kano kano kawei pat ka jingai. "Te U Petros u la iathuh ha ki, To phin kylla kabamut, bad yn pynbaptis ia phi uwei pa uwei ha ka kyrteng U Jisu Khrist, ia ka ban iohmap ki pop: Bad *phin iohpdiang ia ka jingai U Mynsiem Bakhuid?" (Ki kam 2:39).*

Ka ktien *'jingai'* ka thew ia ka jingai sbun sngewbha U Blei ha ngi kaba long ka *'Gospel U Khrist' (2 Kor 9:13).* "To long noh ka jingnguh ia U Blei, namarkata ka jingai jong u ka bym lah ong

shuh" *(2 Kor 9:15)*. Ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid ha ngi ki bangeit ka mih na ka dohnud kaba la shlei miar jong U Blei U Kpa, U Blei U Khun. La ai ha ngi na ka jingdap jong u, bad u la ai kylluid bad laitluid ia U Mynsiem jong u: *"Bad na ka jingdap jong u ngi baroh ngi la iohpdiang bad ka jingaiei kaba da kat ka jingaiei: (Ioan 1:16).*

U Blei haba u ai ia U Mynsiem Bakhuid u ai kylluid ia baroh. U long u bym ñiew shilliang khmat. U ai ha uba duk, bad ha uba riewspah. U ai ha ki babieit bad ki bastad kumjuh. U ai ha kiba don kyrdan bad ha ki bym don kyrdan. Ha ka jingai jong u ym don satia ka jingiapher. Ka Ktien U Blei ka ong: *"U Blei uba ai kylluid ia baroh bad u bym kynnoh beiñ: (Jak 1:5).*

Ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid ka long tang na U Trai uba long u nongai ia ki jingaibabha baroh. *"Ka jingaibabha baroh bad ka jingai bajanai baroh ka long najrong, kaba wan hiar na U Kpa ki jingshai, bad uba ym don ka jingkylla shuh, lymne ka syrngiew kaba shat da ka jingkylla" (Jak 1:17).* Haba U Trai u ai ia U Mynsiem Bakhuid, u da pynkylla dur artat ia uba pdiang. Ia kane ka rukom leh ne rukom jingtrei, la khot *'Ka jingbaptis kaba da U Mynsiem Bakhuid'* Ia kane ka jaid jingbaptis la kam kynti tang da U Trai hi. U Ioannis u la phla kumta shaphang uwei uba pyndep: *"Nga shisha nga pynbaptis is ia phi da ka um, hynrei un sa wan uba kham khraw ia nga, uba kam dei ia nga ban loit noh wat ia ka jingteh ki juti jong u: uta keiñ un pynbaptis ia phi da U Mynsiem Bakhuid bad da ka ding" (Louk 3:16).*

La U Blei u ai kylluid bad laitluid ia U Mynsiem Bakhuid ha ki briew baroh, pynban um ju ai khlem da khmih bad da peit ia ka jinglong jong ka rukom briew ha kaba u dei ban ai kumba la thoh ha Ka Ktien U Blei: *"Nga ai ia ka kat ha kiba nga sngewdei" (Jer 27:5).*

Kawei ka jingphylla ba ngi shem ha Ka Ktien U Blei ka long ba haba U Blei u ai ia U Mynsiem Bakhuid, u ai ryngkat bad ki jingai bakyrpang ba la khot *'ki jingai U Mynsiem'.* Kine ki don khyndai tylli *(1 Kor 12:8-10):* "Te don ki bapher ki jingai, hynrei u juh U Mynsiem" *(1 Kor 12:4).* Ia kine ki jingai la ai da U Jisu Khrist uba la iap bad mihpat lyngba bad da U Mynsiem Bakhuid ha ki briew kiba kyrpang. *(Pule Rom 12: 6-8; 1 Kor 12:28-30: Eph 4:11-13)* U Apostol Petros u kyntu ba kito kiba la iohpdiang ia kano kano ka jingai U Mynsiem Bakhuid, ki dei ban pyndonkam hok na ka bynta ka burom U Blei: *"Uwei pa uwei baroh kat kumba u la pdiang ia ka jingai, kumta keiñ un sam ia kata paralok hi, kum u sordar babha ka jingai babun jaid U Blei" (1 Pet 4:10).*

Sa kawei pat ka jingphylla ba ngi shem ha *u Nongai ka long ba u ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki briew kiba la kha arsien.* Ha ki jingthoh bakhuid, ka don ka jingiapher hapdeng *'Kiba la kha na U Mynsiem' bad 'Kiba la pyndap da U Mynsiem'.* La U Blei u ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki briew baroh, hynrei ka long kaba shisha ba dei tang kito kiba la pynkha arsien, kiba iohpdiang ia ka jingpyndap kaba da U Mynsiem bakhuid. Ki khyndiat ngut ki synran U Jisu Khrist kiba la ialang ha ka sngi nyngkong jong ka taiew, ha ka kamra kaba haneng, mynba u la mihpat

na ki baiap, ki long kiba la pynkha arsien. Kumjuh ruh. ki synran ha ka sngi pentekost kiba la ialang haduh shispah arphew ngut, shuwa ba kin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid la dep pynkha arsien lypa ia ki da Ka Ktien U Blei bad da U Mynsiem Bakhuid. Kumta ha kane ka sngi pentekost, "la pyndap ia ki baroh da U Mynsiem Bakhuid, bad ki la iasdang ban kren ha kiwei pat ki thylliej, kat kumba U Mynsiem u la aibor ia ki ban kren" *(Ki kam 2:2-4)*.

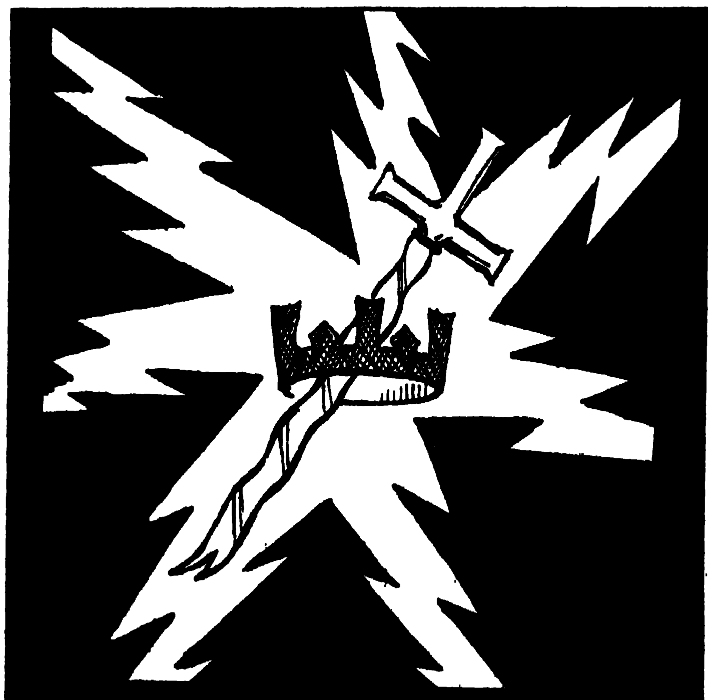
Haba U Blei u ai ia U Mynsiem Bakhuid, u ai *ha u briew marwei shimet, u ai ha uba u idei ban ai. U ai ha ka por ba u don tang marwei.* Kane ka la jia ha ka por jong ka testament barim bad ka la jia ruh ha ki por jong ka testament bathymmai, bad ka dang iai jia haduh mynta.

Kawei pat ba ngi shem ha ka testament bathymmai ka long ba U Blei haba u ai ia U Mynsiem Bakhuid, u ai ha baroh shisien ai. U ai ha ki riewngeit kiba iasoh lang kawei ha ka jingmane Blei, kiba ialong kawei ka jingngeit bad kawei ka jingmut. Ka la jia kumta ha ka jingialang ki synran khyndiat ngut ha ka kamra kaba haneng hadien ba U Jisu Khrist u la mihpat na ki baiap, bad ha ka sngi pentekost ha ki synran kiba la ialum paidbah katba ki dang ia duwai. Haba U Blei u ai ia U Mynsiem Bakhuid hano hano, u pyndonkam ruh ia ki briew jong u ba kin long ka *'tyndong'* bad ka *'pliang'* kum ki *'atiar'* jong u ha kaba pyniaid ia ka bor U Mynsiem sha kiwei pat. Ia kane ka jinglong baphylla jong une U Nongai ngi shem ha kiba bun ki jingjia ha Ka Ktien U Blei.

U Blei u la ai kylluid ia U Mynsiem jong u ha ngi. Um shym ai kyrpang tang ha ki katto katne

ngut kiba u sngew iadei jingmut, hynrei u ai kylluid ia baroh, *"Naba U Blei um ai ia U Mynsiem da ka jingthew" (Ioan 3: 34)*. Da kane ka jingai U Blei ia U Mynsiem, u wan ban shong sah hapoh jong ngi. *"Te da kane ngi tip ba u iaisah ha ngi, na uta U Mynsiem uba u la ai ha ngi" (I Ioan 3:24)*. *"Da kane ngi tip ba ngi iaisah ha u, bad ma u ruh ha ngi, naba u la ai ha ngi na ka jong U Mynsiem jong u" (1 Ioan 4:13)*.

L.D.

Ka Jingpynkup bor kaba Najrong

LYNNONG 3

KI JINGAI U MYNSIEM BAKHUID

Ka Jinglamphrang: *Kaei ka jingai U Mynsiem Bakhuid?*

Ka *'jingai'* ka wan na ka ktien *'jingaiei'*. Ka jingai U Mynsiem Bakhuid ka long kata ka jingai bakyrpang bad bakynja mynsiem ba la ai da U Blei ha ki riewngeit kiba la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid. La ai da ka jingaei na uta U Mynsiem jong U Blei hi. Ka long ka *'jingai baphylla'* kaba U Mynsiem Bakhuid u pyndonkam ia ka kum ka bor, kaba *'pyntbit kyrpang'* ia uta uba pdiang. U Mynsiem Bakhuid wei haba u la rung bad ioh jaka bapoh jongno jongno, u pyntrei hapoh ia ka *'jingai'* khnang ba kiba pdiang kin long ki *'atiar'* na ka bynta ban tei ia ka met U Khrist kaba long ka balang. Ha kane ka kam jong ka jingai, U Mynsiem u don la ka jing ka bor bakyrpang bad u ai khlem da tyngkai ia uwei pa kawei ki bangeit, u da pynkupbor ban shakri na ka bynta ka kyrteng U Jisu Khrist: "Hynrei ia kine kiei kiei baroh uta ujuh hi U Mynsiem u pyntrei hapoh da kaba sam ha uwei pa uwei ha la ka jong ka jong kat kumba u sngewbha hi" *(1 kor 12:11).*

Ki jingai U Mynsiem ki iapher shibun na ki talent: Ki talent ki long kita ki sap ki phong kiba la don bad trei kam lypa hapoh u briew naduh ka por ba la kha. Ki Talent ki long kita ki jingtbit bakyrpang

ba U Blei u la ai ha u briew naduh ba u la mih sha ka pyrthei. Ka jingpyndonkam ia ka talent ka shong shibun eh ha ka bor kaba la don lypa bad longdoh longsnam. Ka jingthmu jong ka jingpyndonkam ia ka talent ka long khamtam na ka bynta ka jinghikai, ka jingpynbyrngia, ka jingai mynsiem bad kumta ter ter.

Ka jingai U Mynsiem pat ka long ka jingaiei bakyrpang kaba dei jong U Mynsiem Bakhuid. Ia ka jingai U Mynsiem Bakhuid la ai ha ka por ba ngi pdiang bad ioh ia ka jingkha thymmai. Ka jinglong baphylla ha ka, ka long namar ba ka don *'ka bor bakynja mynsiem'*. La pyndonkam ia ka na ka bynta ban tei ia ka jingim ki riewkhuid bad na ka bynta ka jingshakri bakynja khristan. Ha ka jingiadei bad kane ka jingai U Mynsiem Bakhuid, U Apostol Petros u ong: "Lada uno uno ruh u kren, un kren keiñ kum ki jingong U Blei; lada uno uno ruh u leh basan, to un leh kum na ka bor ba ai U Blei: ba ha kiei kiei baroh yn ioh pyndonburom ia U Blei da U Jisu Khrist" *(1 Pet 4:11)*.

Ki Jingai U Mynsiem ki don bun jaid: Ngim dei ban sngewthuh bakla ba ka jingai U Mynsiem ka long tang kawei ka jaid. Don bun bah ki khristan kiba shu shim ba ka *'jingkren thylliej'* ka long kaba kham kongsan, bad kaba dei ban paw kum ka jingdap U Mynsiem. Pynban kam long kumta. U Apostol Paul u ong: "Te don ki bapher ki jingai, hynrei ujuh U Mynsiem. Bad don ki bapher ki jingshakri, hynrei u juh U Trai bad don ki bapher ki jingtrei, hynrei u long ujuh U Blei uba pyntrei ia kiei kiei baroh ha baroh" *(1 Kor 12 : 4-6)*.

Ha ki lynnong kiba shadien, nga la ko[illegible]g bad ia ki khyndai (9) jaid ki jingai U Mynsiem Bak[illegible]gai: Hynrei ha ka jingshisha, ki jingai U Mynsiem ki [illegible] bun phew jaid, bad ki lah ban poi haduh 22 tylli, ia kiba nga la buh riang ter ter kumne harum:-

1) Ka ktien ka jingpynstad *(1 Kor 12:8)*.
2) Ka ktien ka jingpyntip *(1 Kor 12:8)*.
3) Ka jingngeit *(1 Kor 12:9)*.
4) Ki bor ban pynkhiah *(1 Kor 12:9)*.
5) Kaba trei ki kambah *(1 Kor 12:10)*.
6) Ka jingiathuhlypa *(1 Kor 12:10)*.
7) Ki jingpyniapher ia ki mynsiem *(1 Kor 12:10)*.
8) Ki thylliej bunjaid. *(1 Kor 12:10)*
9) Kaba batai ia ki thylliej *(1 Kor 12:10)*.
10) Ban long ki apostol *(Eph 12:28)*.
11) Ban long ki nongiathuhlypa *(Eph 12:28)*.
12) Ban long ki nonghikai *(Eph 4:11; 12:28)*.
13) Ki jingai bor ban pynkhiah *(Eph 12:28)*
14) Ki nongiarap *(Eph 12:28)*.
15) Kiba synshar *(Rom 12:8; Eph 12:28)*.
16) Ban kren bun ki jaid ktien *(Eph 12:28)*.
17) Ki nongiathuh khana ban ialap *(Eph 4:11)*.
18) Ki nongsharai *(Eph 4:11)*.
19) Ka jingshakri *(Rom 12:7)*.
20) Ka jingsneng *(Rom 12:8)*.
21) Ka jingaikylluid sngur *(Rom 12:8)*.
22) Kaba leh isynei *(Rom 12:8)*.

(i). La ai da U Mynsiem ia ka jingai na ka bynta ban *pynmyntoi* ia kiba ngeit: "Hynrei la sam ia ka jingpynpaw U Mynsiem ha uwei pa uwei ia kaban pynmyntoi" *(1 Kor 12:7).*

(ii). La ai da U Mynsiem na ka bynta: "ban pynjanai ia ki riewkhuid, ia ka jingtrei ka jingshakri tien Blei, ia kaban tei ia ka met U Khrist" *(Eph 4:12).*

(iii). Ia ki jingai la ai na ka bynta ban iatei iwei ia iwei bad ban pynlah ia ngi ban shakri bad pyndonburom ia U Jisu Khrist: "Uwei pa uwei baroh kat kumba u la pdiang ia ka jingai, kumta keiñ un sam ia kata paralok hi, kum ki sordar babha ka jingaiei babun jaid U Blei" *(1 Pet 4:10).*

(iv). Ngi dei ban pyndonkam bha ia ki jingai ba ngi la iohpdiang na U Mynsiem Bakhuid: "Kiba shitrhem ha ka mynsiem; kiba shakri ia U Trai" *(Rom 12:11).* U Apostol Paul u kyntu ia U Timothi: "Wat lyndet ia kata ka jingai kaba ha me ia kaba la ai ha me da ka jingiathuhlypa" *(1 Tim 4:14).*

(v). Ka jingai ka bym shym pyndonkam ia ka kan sarang. U Blei u lah ban shim noh ia ka na ngi: "Namar kata to shim noh na u ia kata ka talent, to ai ruh ha uta uba don ki shiphew talent" *(Math 25:28).*

(vi). Ki jingai ki dei ban long tang ia uta uba don ia ki. Ym lah ban ai kylliang ha kiwei pat: "Uwei pa uwei u don ka jingaibor la ka jong hi na U Blei, uwei da kumne, bad uwei pat da kumtai" *(Kor 7:7).*

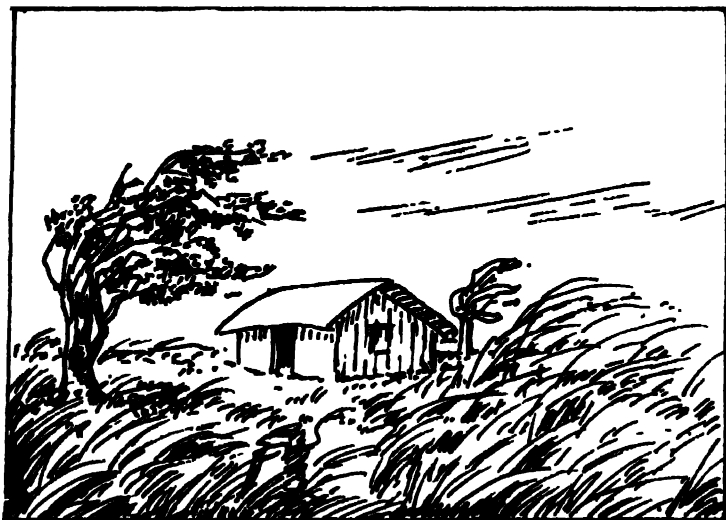
(viii). Ha ka por ba ngi iohpdiang ia ka jingkha thymmai ngi lah ban iohpdiang artat na U Mynsiem Bakhuid, kawei ne ar ki jingai. Pynban ngim dei ban

sngewhun tang ha kita. Ngi dei ban da sliang bad thrang ban iohpdiang khambun shuh shuh ki jingai: "Hynrei to da kwah hir hir phi ia kita ki bor kiba kham bha" *(1 Kor 12:31).*

(viii). Ngi dei ban pynroi ia ki jingai: U Apostol Paul u ong kumne ia u Timothi: "Nga pynkynmaw ia me ba men tynruh ia kata ka jingai jong U Blei kaba don ha me" *(2 Tim 1:6).*

"Nga trei minot ruh da kaba pyneh katba kum kata ka jingtrei jong u, kaba trei bor bah ha nga" *(Kol 1:29).*

L. D.

U Mynsiem Bakhuid kum ka Lyer

2

BYNTA BA-AR

U Mynsiem Bakhuid Kum Ka Kti U Trai

LYNNONG-4

KA LONGRYNÏENG U MYNSIEM BAKHUID

Ha kane ka lynnong ki don katto katne ki jingpynshai kiba iadei shaphang ka longrynieng lane ka person U Mynsiem Bakhuid.

(A) **UEI U MYNSIEM BAKHUID? KUMNO NGIN BATAI SHAPHANG U MYNSIEM BAKHUID?**

NA KA THIOLOJI: Shibun bah ki riewstad thioloji ki la ai ki jingbatai shaphang U Mynsiem Bakhuid, Ngan shu buh hangne tang ia kawei ka jingbatai jong u *Marcus Ward* uta u nonghikai thioloji uba la don bynta bad ka jingstad thioloji ha ri India, ia kaba nga la pynwan sha ka ktien khasi kumne:-

"U Mynsiem Bakhuid u long U Trai bad U Nongai ia ka jingim. Da ka bor jong U Mynsiem Bakhuid, U Blei u la ju don ha ki jingim jong ki briew, u da wad ia ki na ka bynta ialade, u da pyrsad mynsiem ha man la kawei pa kawei ka jingangnud bahok bad ha man la ki jingpyrshang kiba iabeh sha ka jingshisha bad ka jingitynnad. Da kane kajuh ka bor, U Blei u wallam ia ki shalade lyngba U Jisu Khrist ba ki lah ban ithuh ia la ki pop, ban pdiang ia ka jingmap, bad ban long ki khun jong u, bad ki nongiohpateng ia ka jingim bymjukut. Lyngba ka jingaiei U Mynsiem Bakhuid ba la ai da U Khrist, ia ka jingiasyllok jong ka Balang la pynlong, bad ki dkhot jong ka ki ioh ia ka bor bathymmai ban san sha ka jingsyriem ia U

Trai jong ki, ban jop ia ka pop, ban ieit uwei ia uwei pat, bad ban trei shitom bad duwai na ka bynta ka jingwan jong ka Hima jong u".

NA KA JINGPHLA JINGNGEIT JONG KA BALANG:-

Kawei pa kawei ka jaid balang Khristan ka ju don la ka jong ka jong ka jingphla jingngeit. *Ka Balang Presbyterian ruh ha Ri Khasi Jaintia* ka ai ia ka *jingphla jingngeit* kaba dei shaphang *U Mynsiem Bakhuid.* Nga la buh harum ki jingbatai kiba lyngkot ia U Mynsiem Bakhuid kiba long halor ki san tylli ki nongrim kumne:-

(i). Kat kum ka jinghap noh jong u briew ha ka pop.

(ii). Kat kum ka jingpynim kaba aiti.

(iii). Kat kum ka jutang bathymmai.

(iv). Kat kum ki kular khuid jong U Blei ha u khun jong u U Jisu Khrist.

(v). Kat kum ka la ka jong U Blei U Mynsiem Bakhuid.

(1). "U Mynsiem Bakhuid u long U Blei bad u person bashisha bad bakyrpang ha ka jinglong Blei, uba long mar ryngkat bad U Kpa bad U Khun ha ka bor bad ka burom" *(Plej 23).*

(2). "U Mynsiem Bakhuid u long u person bakhraw bymjukut, bad ka jingleit jong u ia kito ia kiba U Blei u isnei, ka iaryngkat bad ka jong U Kpa kumjuh bad ka jong U Khun; kumta ruh u ialong mar ryngkat ha kaba pyndep ia ka kam ba la ai ha u ban leh, ka ba iadei bad ka jutang bymjukut" *(Plej 25).*

NA KA KAM IALAP:

Ki nongialap bapawnam ba la pynkup bor da U Blei, ki la ju ai ka jingbatai shaphang ka longrynieng U Mynsiem Bakhuid na kata kaba ki la wad ban shem halade. Nga shu buh hangne ia ka jingbatai u *Dr. Billy Graham*, uta u nongialap bapawnam ha ka pyrthei jong kane ka spah snem ka bamynta. Ha ka ktien khasi ka long kumne:-

"U Mynsiem Bakhuid u long uta u person uba don ka jingtip, ka jingsngewthuh, ka jingiohsngew, ka jingkhih bad ka mon. *'Person'* ka mut u briew uba im, uba iaid uba ieng, uba trei, uba khih. Une u *'Person'* u don ka longrynieng ha ka dur met. U don ki hok bad ki kamram jong u briew".

NA KA KITAB JINGTHOH : BA LA BATAI DA U ALBAN DOUGLAS:

Nga la buh ha ka khasi kumne:-

"U Mynsiem Bakhuid u long u person uba lai jong ki laingut ha uwei U Blei. La phah ia U Mynsiem Bakhuid da U Kpa bad U Khun ban wan shong hapoh ka jingim jong ki bangeit bad ban ialam ia ki. U Mynsiem Bakhuid u iamar ryngkat bad U Blei kumjuh bad U Khun de. Um shym long hapoh kine ki ar. U Mynsiem Bakhuid u long U Blei uba im. Lah ban shah ia u ne kiar ia u, shaniah ne artatien ia u, ieit ne isih, iaroh ne beiñ khoh ia u. Ha ka por ba pyndep ia ka jingbaptis, la ong ia ka kyrteng jong u lem bad U Kpa bad U Khun, kaba pyni ba u iaryngkat ha ka bor, ka burom bad U Kpa lem bad U khun. Namar ba u long kum u briew, la um dei u briew bad ba u

long U Blei, la pyndonkam da ka ktien 'U' haba khot kyrteng ia u" *"One hundred Bible lessons".*

NA KA KTIEN U BLEI (BAIBL):

(i). *U Mynsiem Bakhuid u long U Mynsiem jong U Blei:-* La mane ia U. U Jisu Khrist u ong: "U Blei u long U Mynsiem, te ka dei ia kiba mane ia u, ban mane ha ka mynsiem bad ha ka bashisha" *(Ioan 4:24).*

(ii). *Ki jingiadei Blei ki don ha U Mynsiem Bakhuid:* U iaileh ia ki kam jong U Blei, kiba lait na U Blei hi, ym don ba lah ban leh ia ki. U Mynsiem Bakhuid u ong: "Ha kane ka sngi lada phin sngew ia ka ktien jong u, wat pyneh ia ki dohnud jong phi, kumba ha kata ka jingpynkhihbitar, kum ha kata ka sngi ka jingtynjuh ha ka ri khlaw" *(Heb 3:7,8).*

(iii). *U Mynsiem Bakhuid u don ka jingiadei bad ka jinglong Blei jong* ki Lai person:

(a). Ka jingpynlong bad ka jingjied ha U Kpa.

(b). Ka jingsiewspah ha U Khun.

(k). Ka jingpynkhuid bad kaba shon pynskhem ha U Mynsiem Bakhuid.

Ha ka jingiadei bad kane ka bynta, ka jingkyrkhu pynwai jong ki bangeit ha ka jingmane lang jong ki ka ong: "Ka jingaiei U Jisu Khrist uba U Trai, lem bad ka jingieit U Blei, bad ka jingiasyllok U Mynsiem Bakhuid, to kin long lem bad phi baroh" *(2 Kor 13:14).*

(iv). *U Mynsiem Bakhuid u long ruh U Mynsiem jong U Jisu Khrist:* U Apostol Paul u la buh ia kane ka jingbatai: "Namar nga tip ba kane kan pynjia lad ia ka

jingpynim jong nga da ka jingkyrpad jong phi bad da ka jingpyndap U Mynsiem U Jisu Khrist" *(Phil 1:19)*.

(v). *U Mynsiem Bakhuid u long U Mynsiem jong U Trai uba la iap bad uba la mihpat:* Haba U Jisu Khrist u la mih pat na ki baiap, U Mynsiem Bakhuid iaisah ha U: "Te U Trai U long uta U Mynsiem, bad ha kaba don U Mynsiem U Trai, hangta don ka jinglaitluid." *(2 Kor 3:17)*.

(B). **KA KAM JONG U MYNSIEM BAKHUID:**

Kumba U Blei *u la pynkhreh ia ka lad ka jingpynim da ka jingjied jong u ia U Khun baieit eh*— U Jisu Khrist, kumta *u la thung ia U Mynsiem Bakhuid ban pyndei ia ka lad ka jingpynim sha ngi ki* nongpop.

"Khnang ban pynim ia kiba pop, la donkam ban pynkhreh ia ka jingpynim, kumjuh ruh *la donkam ban pyndei sha ka jingpynim. Lada shu thaw lane shu pynkhreh ia ka lad ka jingpynim khlem da pyndei ia ka, kan shu long lehnohei.* Kumta U Blei u dei ban ioh *ka lad ban pyniadei bad ka.* Ia ka lad la lah pynkhreh, hynrei ki briew kim mon ban pdiang bad pyndonkam ia ka".

"U Blei u la iohi lypa ia kane na bymjukut, kumta ruh u la iohi lypa ban pynim ia ki nongpop, bad da ka jingieit bymjukut jong U, *U la jied ia la U Khun* ban khreh ia ka jingpynim kaba biang bha, bad da kajuh ka lad bymjukut, *U la thung ruh ia U Mynsiem Bakhuid* ban pyndei ia ka, khnang ba uwei ruh na kita kiba U ieit, kin ym duh ha kaba pyniadei bad kane ka lad, ha kajuh ka rukom kumba ym shym la don ka jingkyrduh ha kaba pynlong bad ha kaba pynkhreh ia ka". *(Na ka*

jingphla ka jingngeit Ka Balang Presbyterian ha Ri Wales bad Ri Khasi-Jaintia).

(K). **KI JINGLONG BAKYRPANG JONG U MYNSIEM BAKHUID:**

U Mynsiem Bakhuid u long u person, kata uba don ka longrynieng ha u. Kumba U Blei u don ka jinglong bakyrpang bad kumba long u briew, kumta ruh *U Mynsiem Bakhuid u don ki jinglong bakyrpang:*

(i). U don *ka mon* bad da kata ka mon u pyntrei ia ka bor; "Hynrei ia kine kiei kiei baroh uta ujuh hi U Mynsiem u pyntrei hapoh da kaba sam ha uwei pa uwei ha la ka jong ka jong kat kumba u sngewbha hi" *(1 Kor 12:11).*

(ii). *U don ka jingstad ha kaba hikai:* "Me la ai ruh ia U Mynsiem babha jong me ban hikai ia ki" *(Neh 9:20).*

(iii). *U don ka jingmut kaba lah ban sngewthuh;* "Hynrei uta keiñ uba ït ia ki dohnud, u ithuh kaei kata ka jingmut ka jong U Mynsiem, naba u kyrpad na ka bynta ki riewkhuid katba kum ka mon U Blei" *(Rom 8:27).*

(iv). *U don ka jingithuh ia kiei kiei ki jong U Blei:* "Namar uno u briew uba ithuh ia kiei kiei ki jong u briew, hynrei tang ka mynsiem uta u briew kaba hapoh jong u? Kumjuh ruh ia kita kiei kiei ruh ki jong U Blei ym don ba ithuh, hynrei tang U Mynsiem U Blei" *(1 Kor 2:11).*

(v). U don *ka Bor:* "Hynrei phin iohdiang ia ka bor, ynda la wan U Mynsiem Bakhuid ha phi; bad phin long ki nongphla ia nga ha Jerusalem, bad ha

Judia baroh bad ha Samaria, bad haduh ka bakut ka pyrthei *(Ki Kam 1:8).*

(vi). *U don ka jingtip:* "U Mynsiem u it ia kiei kiei baroh, wat ia kita kiei kiei ruh ki jong U Blei" *(1 Kor 2:10),*

(vii). *U don ka jingieit:* "Na ka bynta U Jisu Khrist uba U Trai jong ngi, bad na ka bynta ka jingiaieit ka jong U Mynsiem *(Rom 15:30).*

U Mynsiem Bakhuid u don ka longrynieng ka bakynja Blei, bad ym ka bakynja briew. U Mynsiem Bakhuid u long U Blei bakhraw, u ia ryngkat nadong shadong bad U Blei lem bad U Khun ha ki liang baroh. U don ka jinglong Blei ha u.

U don ki jinglong badonkam baroh kiba U Kpa Bad U Khun ki iadon kumjuh.

(i). *U long bymjukut:* "Da katno tam ka snam U Khrist uba da U Mynsiem bymjukut u la ainguh ialade bakhlem jingduna ha U Blei" *(Heb 9:14).*

(ii). *U don ha ki jaka baroh:* "Shano ngan leit na U Mynsiem jong me? Iane shano ngan phet rieh na khmat jong me? Lada ngan kiew shaneng, me don hangta. Lada ngan siang ia ka jingthiah ha niamra, hakhmih me don hangta" *(Salm 139:7,8) peit (dkhot 9, 10)*

(iii). *U donbor ha baroh bad ia baroh:* "U Mynsiem Bakhuid un wan ha pha, bad ka bor uba ha khlieh tam eh kan kah halor jong pha, ia ita i bakhuid ia iba yn kha, yn khot U Khun U Blei *(Louk 1:35). peit (Jen 1:2; Job 26:13).*

(iv). *U tiplut ia baroh:* "U Mynsiem u it ia kiei kiei baroh wat ia kita kiei kiei ruh ki bajylliew ki jong U

Blei..... Kumjuh ruh ia kita kiei kiei ruh ki jong U Blei, ym don ba ithuh, hynrei tang U Mynsiem U Blei" *(1 Kor 2:10, 11) Peit (Ioan 14:26; 16:12, 13).*

(v).. *U don ka jingkhuid: " Katba kum U Mynsiem ka jingkhuid" (Rom 1:4).* "Namarkata, lada phi, kiba long bymman, phi tip ia ka ban ai ia ki jingai babha ha ki khun jong phi, kaba katno tam ba U Kpa jong phi uba ha bneng un ai ia U Mynsiem Bakhuid ha kita kiba pan na u" *(Louk 11:13). "Bakhuid"* ka dei ka jinglong. U Mynsiem U don ka jingkhuid.

(vi). *U long uba shisha:* Naba uta U Mynsiem u long ka jingshisha" *(I Ioan 5:7).*

(vii). *U long uba sbun:* "Me la ai ruh ia U Mynsiem babha jong me ban hikai ia ki" *(Neh 9:20).*

(viii). *U Long uba lah ban iasyllok:* "Ka jingaiei U Jisu Khrist uba U Trai, bad ka jingieit U Blei, bad ka jingiasyllok U Mynsiem Bakhuid, to kin long lem bad phi baroh" *(2 Kor 13:14).*

(D). **KI JINGLEH U MYNSIEM BAKHUID:** U Mynsiem Bakhuid u leh ia kiei kiei kiba tang u briew u lah ban leh.

(i). U *wad ia kiei kiei ki bajylliew jong U Blei. (1 Kor 2:10).*

(ii). U *Kren (Jingpyn 2:7)* Peit *(Ioan 16:13),*

(iii). U *Kyang* ne *Pyrta jam (Gal 4:6),*

(iv). U *Kyrpad* ne *Iasaid (Rom 8: 26).*

(v). U *Phla (Ioan 15:26,27),*

(vi). U *Hikai (Ioan 14:26).*

(vii). U *Ialam* bad u *pynbeit (Rom 8:14)* peit *(Ki kam 8:29).*

(viii). U *Hukum (Ki kam 16:6,7)* peit *(Ki kam 11:12)*

(ix). U *Khot ia ki briew arngut bad u aikam ia ki. (Ki kam 13:2).*

(x). U *Khang (Ki Kam 16:6).*

(xi). U *Ai Khubor (Jingpyn 2:7).*

(xii). U *Ong (1 Tim 4:1).*

(xiii). U *Pynkynduh. (Ioan 16:8,9).*

(xiv). U *Sakhi (Ki kam 5:32).*

(xv). U *Mynjur (Ki kam 15:28).*

(xvi). U *Khot sngewbha. (Jingpyn 22:17).*

U Mynsiem Bakhuid u don ka kam ka bakyrpang kum U Nongpyntngen ba un iaid ryngkat bad ki briew kiba la pdiang ia u. U Jisu Khrist hi u la batai da kaba ong: "Nga ruh ngan duwai ia U Kpa, te un ai ha phi ia uwei pat U Nongpyntngen, ba un ioh iaisah lem bad phi ha la ka rta" *(Ioan 14:16).* Kum u briew, u long u paralok babha tam ban ialam ia ngi bad pyntngen ia ngi.

Namar ba U Mynsiem Bakhuid u don ki jingsngew bad ki jinglong;

(i). U lah ban *shah pynsngewsih* ne *shah ialeh pyrshah. (Isa 63:10)* peit *(Eph 4:30).*

(ii). U lah ban *shah lehbeiñ (Heb 10:29).*

(iii). U lah ban *shah shukor (Ki kam 5:3),*

(iv). U lah ban *shah krenbeiñ. (Math 12:31,32).*

L. D.

LYNNONG 5

KIWEI PAT KI KYRTENG BA LA AI IA U MYNSIEM BAKHUID

Ha ka ktien U Blei ngin shem bun jaid bun rukom ki kyrteng kiba iapher ba la ai ia U Mynsiem bakhuid. Hangne ngi sngewthuh ba U Mynsiem Bakhuid u long uba don ki jingmut baiar bad bajylliew. Kita ki kyrteng ki long kine:-

U Mynsiem Bakhuid *(Salm 51:11; Louk 11:13)*.

U Mynsiem *(Ioan 3:5, 6,8)*.

U Mynsiem jong U Trai *(Isa 11:2)*.

U Mynsiem U Blei *(Jen 1:2; 1 Kor 7:40; 1 Ioan 4:2)*.

U Mynsiem U Jisu Khrist *(Phil 1:19)*.

U Mynsiem ka jingstad bad ka jingpynpaw. *(Eph 1:17)*.

U Mynsiem U Khrist *(Rom 8:9)*.

U Mynsiem bymjukut *(Heb 9:14)*.

U Mynsiem ka jingaiei *(Heb 10:29)*.

U Mynsiem U Blei uba im *(2 Kor 3:3)*.

U Mynsiem U Khun jong u *(Gal 4:6)*.

U Mynsiem jong U Jisu *(Ki Kam 16:7)*.

U Mynsiem ka jingim *(Rom 8:2)*.

U Mynsiem Bakhuid ka bor uba hakhlieh tam eh *(Louk 1:35)*

U Mynsiem U Kpa jong phi *(Math 10:20)*.

U Mynsiem jong ka burom *(1 Pet 4:14)*.

U Mynsiem ka jingshisha. *(Ioan 14:17; 15:26; 16:13)*.

U Mynsiem babha *(Neh 9:20)*.

U Mynsiem ka jingkhuid *(Rom 1:4)*.

U Mynsiem ka jingstad bad ka jingshemphang *(Isa 11:2)*.

U Mynsiem ka jingsylla bad ka bor *(Isa 11:2)*.

U Mynsiem jong ka jingtip bad ka jingṣheptieng ia U Trai *(Isa 11:2)*

U Mynsiem U Trai U Blei *(Isa 61:1)*.

U Mynsiem bakhuid U Blei *(Eph 4:30)*.

U Mynsiem Bakhuid ka jingkular *(Eph 1:13)*.

U Nongpyntngen *(Ioan 14:16,26; 15:26)*.

Ha baroh artylli ki testament, barim bad bathymmai, ia U Mynsiem Bakhuid la ju ñiew ba u long ka kynja bor Blei kaba wan na shabar bad kaba rung hapoh u briew. Kumta la ju buh rụh da ka ktien *'Ka'* ha ka jaka ka ktien *'U'*.

Ka Mynsiem ka jingaiei *(Sekh 12:10)*.

Ka Mynsiem ka jingbishar *(Isa 4:4)*.

Ka Mynsiem ka jingіng *(Isa 4:4)*.

Ka Mynsiem Ka jingkyrpad *(Sekh 12:10)*.

Ka Mynsiem jong ka bor, bad jong ka jingieit bad ka jingleh adkar *(2 Tim 1:7)*.

Ka Mynsiem ka jingngeit *(2 Kor 4:13)*.

Ka Mynsiem ka jingiathuhlypa *(Jingpyn 19:10)*.

Na kine ki kyrteng ba iapher bad babunjaid, ka paw shai ba U Mynsiem Bakhuid u trei bun jaid bun rukom ha ka jingim jong ki riewngeit. Kumba ka rel kam lah ban iaid khlem ka enjin, kumba ka baje kam lah ban trei kam khlem u padoi, kumta ruh ka jingim khristan jong ngi ruh la ka itynnad bad ka bha katno katno ruh, kan long kaba khlem jinglarkam lada U Mynsiem Bakhuid um ioh ban iatrei hapoh.

Namarkata, ngi donkam baroh ia U Mynsiem Bakhuid bad ia ka jingtrei jong u.

L.D.

LYNNONG - 6

KA JINGPYNSYRIEM DUR IA U MYNSIEM BAKHUID

KUM KAEI KA DUR U MYNSIEM BAKHUID U LONG?

U Mynsiem Bakhuid u long U Mynsiem u bakynja Blei. Um don ka dur briew ha u. Um lah ruh ban mih ha kano ka 'dur briew', 'ka dur mrad' ne ka 'dur sim', namar ym shym la thaw ia u kumta. U Mynsiem Bakhuid u long U Mynsiem jong U Blei bad jong U Jisu Khrist ruh.

La U Mynsiem Bakhuid um don ka dur kaba paw shynna ba ngi lah ban iohi bad tba ia u, hynrei *la pynsyriem ia ka jinglong bad jingtrei jong u bad kine ki 'dur'* kiba la ithuh ha ka ktien U Blei hi.

(1). La pynsyriem ia u kum *'Ka Paro'*: U Ioannis u nongpynbaptis" u la iohi ia U Mynsiem U Blei ba u da hiar kum ka paro, ba u wan shong ruh ha u" *(Math 3:16)*. Ka paro ka long ka sim bajemnud katta katta bad kaba kloi ban phet ne her haba ka tieng ne shah pynma. Ha ka ktien U Blei, la dep batai ia ka burom jong ka longrynieng jong ka: "Ka paro ba la tap da ka rupa, bad ki sner jong ka da ka ksiar bastem?" *(Salm 68:13)*.

(2). La pynsyriem ia u kum *'Ka Um'* kaba khih bad sawa. *"U Mynsiem U Blei u da 'khih' halor ki um" (Jen 1:2). "Ka ktien jong u kum ka 'jingsawa' shibun ki um" (Jingpyn 1:15)*.

Ka um ka don *san rukom ki jingtrei:*

(i). Ka ai um ne pynsboh *(Salm 1:3).*

(ii). Ka pynthymmai bad pynkyrsoi *(Salm 46:4; Ioan 4:14).*

(iii). Ka um ba ai ei ka pynjah sliang *(Isa 55:1).*

(iv). Ka pynkhuid bad pynkyntang *(Eph 5:26).*

(v). Ka um kaba pyndap kyrhai *(Ioan 7:37-38).*

(3). La pynsyriem ia u kum *'Wah um ba im'* kaba tuid, kaba pyndap kyrhai bad kaba ai jingkyrkhu ha ka jingshakri. U Jisu Khrist u la pyrta: "Lada uno uno ruh u sngewsliang, ai ba un wan ha nga ba un dih ruh. Jar uba ngeit ha nga, kumba la ong ka jingthoh, ki wan um baim kin iatuid noh na ka dohnud jong u" *(Ioan 7:37-39).*

(4). La pynsyriem ia u kum *'ka Ding':* U Ioannis u nongpynbaptis u ialap kumne: "Uta keiñ un pynbaptis ia phi da U Mynsiem Bakhuid bad da ka ding" *(Math 3:11).*

"Bad la paw ha ki ki thylliej ki bapait pnat, *'kum ka ding' (Ki Kam 2:3).*

Ka ding ka don *san rukom ki jingtrei:*

(i). Ka ding ka tynshain *('Ioan 5:35).*

(ii). Ka ding ka thang *(Ioan 5:35; Isa 4:4),*

(iii). Ka ding ka pynphrang *(Mal 3:2).*

(iv). Ka ding ka pynkhuid *(Mal 3:3).*

(v). Ka ding kaba tynjuh *(1 Kor 3:3).*

'Ka jingtrei jong u kum ka ding
Ah phah ia U sha ngi'.

(5). La pynsyriem ia u kum *'Ka Lyer'*: Ia ka lyer ym lah iohi hynrei ka trei kam ha ka barieh ban thaw thymmai.

U Jisu Khrist u la iathuh ha u Nikodimos kumne: 'Ka lyer ka beh kat sha kaba ka mon, bad me iohsngew ia ka jingsawa jong ka, hynrei mem tip nangno ka wan, lymne shano ka leit: Kumta long u briew baroh uba la kha na U Mynsiem *(Ioan 3:8)*.

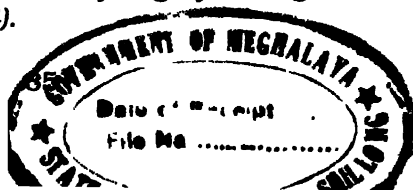
Ka lyer ka treikam ha kine ki rukom harum:-

(i). Ka lyer ka long kaba donbor. Ym lah ban shemphang ia ka bor jong ka: "Te hakhmih, U Trai u la iaid nangta, bad ka eriong bakhraw bad bajur ka la kad ia ki lum, bad ka la pynpait lyngkhot lyngkhai ia ki mawsiang ha khmat U Trai; hynrei U Trai Um shym don ha kata ka lyer: *(1 Sytem 19:11)*.

(ii). Ka lyer ka pynmih ia ka jingsawa jong ka jingbeh. Lah ban iohsngew ia ka jingbeh jong ka: "Te kyndit kyndit la wan ka jingsawa na bneng kum ka lyer bah ba beh kyrthep, bad ka la pyndap ia ka Ing baroh kawei ha kaba ki la iashong" *(Ki kam 2:2)*.

(iii). Ka lyer ka beh kat shaba ka mon bad ka trei kam jur marwei *(Ioan 3:8)*.

(iv). Ka lyer ka pyrsad da kaba pynim bad pynmihpat ia ki shyieng tyrkhong *(Esek 37:9, 10 & 14)*.

(v). Ka lyer ka pynjot bad rong noh *(Salm 103:16)*.

(vi). Ka lyer ka wan ryngkat bad ka jingpynjot basniew *(1 Syiem 18:45)* & *(Jer 4:11-13)*.

(vii). Ka lyer ka beh ban pynduna ia ka jingsniew bad ka jingtim *(Jen 8 :1)* & *(Jingkheiñ 11:31)*.

(viii). Ka lyer ka long ka atiar kaba trei kam kum ka bor Blei bym ju shah jop *(Amos 4:13, Isa 11:15)*.

"U Mynsiem, kum ka lyer ha them,
U pyrsad ha ki khun jingrem;
U pynkha arsien ruh ia ki,
U sait ka pop ka dohnud hi.

Ko Nongpynim ki nongiap hi,
Wan da l'U Mynsiem ban pynkhih;
To pyrsad jur ha ka ri them,
Ban im ki shyieng b'la iap la slem."

(6). La pynsyriem ia u *kum 'U Slap':* Un hiar kum u slap halor u phlang ba la ot, kum ki lap praw kiba ai um ia ka khyndew' *(Salm 72:6)*.

Ka bor jingtrei jong u slap ka paw ha kine ki rukom harum:-

(i). U slap u pynkyrsoi ia ka jingmih u jingthung badang lung na u symbai ba la btep *(Mark 4: 26-29)*.

(ii). U slap u pynthymmai *(Salm 68:9)*.

(iii). U slap u wanrah ia ki jingkyrkhu. U pynim pat bad u pynthylleng *(Esek 34:26,27)*.

(7). La pynsyriem ia u kum *'Ka Umjer'* kaba pyntngen ha ka por bashit: "Kum u lyoh umjer ha ka jingshit ka aiom ot" *(Isa 18:4).* "Kum ka umjer U Hermon" *(Salm 133:3).*

(8). La pynsyriem ia u kum *'Ka Umphñiang':* "La pynsleh ia me da ka umphniang" *(Salm 45:7).*

Ka bor jong ka umphñiang ka trei kam phylla kumne:-

(i). Ka umphniang ka pynkyntang *(Ekso 29:7).*

(ii). La pynsleh da ka umphñiang ban ialap *(Louk 4:18).*

(iii). Ka umphñiang ka pyntngen bad pynthanda *(Isa 61:3; Heb 1:9).*

(iv). Ka Umphñiang ka pynmeh *(Math 25:4,7).*

(v). Ka umphñiang ka pynkhiah *(Louk 10:34).*

(9). La pynsyriem ia u kum *'Ka Jingsawa':* 'Ka jingsawa bajem jaijai' *(1 Syiem 19:12).*

"Ngi la iohsngew ruh ia ka jingsawa ktien jong u napdeng kata ka ding" *(Deut 5:24).*

"Te nga la iohsngew ia ka jingsawa U Trai ba u ong, Ngan phah iano, bad uei u ban leit na ka bynta jong ngi" *(Amos 6:8).*

Ngim lah ban iohi ia U Mynsiem Bakhuid, hynrei ngi iohsngew tang ia ka jingsawa jong u. U Mynsiem bakhuid u pynmih ia ka sur ktien kaba don jingsawa thik kum u briew. Ka jingsawa ka ai khubor. Ka Pyntip ia ka jingiathuhlypa. Ka hukum. Ka iathuh ia ka jingjia ka bapher.

Ka jingsawa U Mynsiem ka don ar rukom:-

Ka jingsawa kaba mih na shapoh: ka shu kren shapoh ka dohnud bad ka mynsiem Ka trei hapoh ki sawkynroh ka met u briew. Tang uta u briew shimet u iohsngew.

Ka Jingsawa kaba wan na shabar, kaba iohsngew kyndiang bad ka bashai, ka wan rung shapoh ki shkor.

Ka jingsawa ka trei kam ha ki hynñiew tylli ki rukom jingtrei:-

(i). Ka jingsawa ka kren *(Math 10:20) & (Jingpyn 4:1).*

(ii). Ka jingsawa ka ai jingmaham *(Ioan 16:7-11; Heb 3:7-11; Salm 95:8).*

(iii). Ka jingsawa ka ai dak bad pynidak *(2 Sam 5:24).*

(iv). Ka jingsawa ka ialam: "Ki shkor jong me kin iohsngew ia ka ktien hadien jong me, ka da ong, Kane ka long ka lynti, to iaid phi ha ka; haba phi phai sha ka kti kamon, bad haba phi phai sha kadiang" *(Is 30:21).*

(v). Ka jingsawa ka trei kam kumne kumne ha kiba dei ki jong u *(Salm 103:20).*

(vi). Ka jingsawa ktien kaba khot kyrteng kum ia u Moses, u Samuel bad u Saul *(Ekso 3:4-5; 1 Sam 3:4,5,8,10; Ki kam 9:4).*

(vii). Ka jingsawa kaba pynmih ia ka ktien briew wat na ka shyntur u mrad kum ka jingkren ka kadda ha u Balaam *(Jingkhein 22:28-30; 2 Pet 2:16).*

(10). La pynsyriem ia u kum *'Ka Shap'*: "Nga la iohi ia uwei pat u angel .... u da bat ia ka shap jong U Blei Uba im" *(Jingpyn 7:2)*.

"U Mynsiem Bakhuid U Blei, da uba la shon shap ia phi haduh kata ka sngi ka jingsiewspah" *(Eph 4:30)*.

Ka shap ka treikam ha kine ki rukom:-

(i). Ka shap ka pynskhem bad pynthikna: "Namar ia une, uta U Kpa, U Blei hi u la pynskhem" *(Ioan 6:27)*.

(ii). Ka shap ka ai ia ka synjat: "Uba la shon shap ruh ia ngi, bad uba la ai ia ka *synjat* jong U Mynsiem ha ki dohnud jong ngi" *(2 Kor 1:22)*.

(iii). Ka shap ka pyni ia ka dak ba don jingkular: "Ia shon shap ia phi da U Mynsiem Bakhuid ka jingkular uba long ka synjat ka bynta jong ngi haduh ka jingsiewspah ka bynta jong u hi" *(Eph 1:13, 14)*.

(iv). Ka shap ka pyntreikam ia ka muhor jong u Syiem ki syiem bad U Trai ki trai. Hapoh ka muhor ka don Ka Aiñ Blei ba la thoh da U Mynsiem Bakhuid, ha ki mawlyngkniap ka dohnud ki riewngeit, kaba iathuh shaphang ka hok, ka jingkhuid bad ka jingshisha: "Bad u syiem u la shon muhor ia u da ka muhor jong u hi" *(Dan.6:17)*.

(11). La pynsyriem ia u kum *'U LYOH'*: U Blei u lah dep pynpaw lypa ialade ha ki khun Israel ha ka dur U lyoh naduh ki por u Moses.

"Bakhuid, Bakhuid, Bakhuid, b'la tap da u lyoh,
U briew bapop ban pei ban i ia Me um lah".

'U Lyoh' u kdew ym tang ia U Mynsiem Bakhuid, hynrei ruh ia ka burom U Trai, "Bad uta u rishot lyoh u la kynriah nakhmat jong ki, bad u la ieng shadien jong ki: Bad u la wan ieng hapdeng u paidbah ki Ijipt bad u paidbah ki Israel, bad u la long u lyoh bad ka jingdum, pynban u pynshai mynmiet" *(Ekso 14:19,20).*

"Mynsngi u lyoh, mynmiet ka ding,
Ioh bakla lad kylleng".

Ha ki jingmut jong ka ktien U Blei, ka ktien *'Lyoh'* ka kdew kumne:-

(i). U Lyoh u pyni ia ka jingdon ryngkat U Blei bad la ki jong ki briew *(Ekso 34:5).*

(ii). U lyoh u kdew ia ka burom jong U Blei *(Ekso 40:34).*

(iii). U lyoh u ialam *(Ekso 13:21,22).*

(iv). U lyoh ka mut ka *'Shikinah'* ne ka jaka kyntang ha kaba U Blei u wan shong *(1 Syiem 8:10-12).*

(12). La pynsyriem ia U Mynsiem Bakhuid kum *'Ka Kti U Trai'*: "Ka kti U Trai ka la long ha nga bad u la rah noh ia nga ha U Mynsiem U Trai" *(Esek 37:1).* Ka kti U Trai ka kdew lut ia ki bynta jong ka kti baroh kawei. Ka lah ban mut 'Ka Ksangti U Trai' *(Is 51:9; 53:1)* ne 'Ka ksangti ba la kner' *(Ekso 6:6).*

'To khie, to khie, kup la ka bor,
Ko ksangti kor U Kynrad;
Kumba Me leh ha mynbarim,
Pynim, pynshait, ngi kyrpad'.

Ka kti U Trai ka don ki jingmut baphylla ba bun ha ka.

(i) Ka kti U Trai ka batai ia ka bor Blei kaba leh isynei *(Prob 1:24; Isa 65:2; 1 Pet 5:6).*

(ii). Ka kti U Trai ka ba synshar *(Isa 40:10).*

(iii). Ka kti U Trai kaba lum ka bakdup *(Isa 40:11).*

(iv). Ka kti U Trai kaba don ka bor Blei bym ju shah jop bad kaba lah ban siewspah ia ki jaid bynriew ka pyrthei baroh *(Isa 52:10).*

(v). Ka kti U Trai ka ialam *(Salm 139:10).*

(vi). Ka kti U Blei lyngba ki shynriahti kaba pynkynduh bad kaba bishar kum ia u syiem Belshassar ha ka kamra jingkhawai *(Dan 5:5, 24-30).*

"Ha byneng ne ha ka khyndew,
Ym don shynriahti ban trei,
Ha ka mynsiem ban pynthymmai,
Tang ki shynriahti U Blei".

(vii). Ka kti U Trai kaba trei hapoh ka jingim u nongpop *(Job 1. 9:21).*

'Ha ka dohnud,
Ka kti jong Me ka la trei.'

(13). La pynsyriem ia U Mynsiem Bakhuid kum ka *'ka jingpyrsad Mynsiem'* *(Job 34:14).*

Kane ka jingpyrsad mynsiem ka long na ka ingpynhiar mynsiem jong U Blei. Ka trei kam kum ia kine ki rukom:-

(i). Ka jingpyrsad mynsiem ka long kaba donkam katta katta ia ka jingim u briew. Khlem kane, ka doh baroh kan iaplang bad u briew un phai pat sha ka dewmet" *(Job 34:15).*

(ii). Ka jingpyrsad mynsiem ka dei ka jingpyrsad ka jingim *(Jen 6:17).*

(iii). Ka jingpyrsad U Mynsiem Bakhuid ka pynim pat ia ki shyieng ba iaptyrkhong *(Esk 37: 3, 5, 9, 10).*

(iv). Khlem kane ka jingpyrsad mynsiem, ka met ka long kaba iap *(Jak 2:26: Math 27:50).*

(v). Ka donbor ban pynim pat ia kaba la iap *(Louk 8:55).*

(vi). 'U Jisu Khrist un sa *'Pyniap'* ia uta u bymniew hukum da ka jingpyrsad ka shyntur jong u! *(2 Thess 2:8).*

L. D.

LYNNONG-7

KI RUKOM JINGPYNPAW U MYNSIEM BAKHUID SHUWA BA UN WAN RUNG BAD IATREI HAPOH KA DOHNUD BAD KA MYNSIEM

LYNGBA-

Ka jingsawa kaba shu wan mih na bneng bad kaba la pynsngew kyndiang ha ki shkor.

Ka jingsawa kaba wan mih na shapoh ka dohnud bad ka mynsiem lajong, ka da ai khubor sha ki shkor,

Ka jingpule ia ka ktien U Blei ha ka por ba ngi shong jar jar ha ka jaka kyntang bad bakynjah.

Ka jingduwai kaba mih naduh ka dohnud kaba lwet bad kaba la pait, ha kaba ngi ap artat ia ka jubab na u.

Ki jingiohi paw, bad ki jingithuhpaw ha ka por ba ngi iohthiah lyngngai ne ha ka por ba ngi dang iaid, dang ieng bad dang shong.

Ki jingphohsniew ba ngi ioh ha ka por ba ngi thiah mynmiet ne mynsngi.

Ki jaid jingthoh baroh ki bakynja mynsiem ba la pyrsad mynsiem da U Blei.

LYNGBA-

Ka jingkren kaba shai kyndiang ha la ka jong ka ktien bad ha ki ktien nongwei ba la pynsngew ha ka jaka kaba kyrpang bad ka por kaba kyntang.

Ki jingiathuhlypa ia ki jingjia ki ban sa jia long bad pyndep na ki briew U Blei kiba u pyndonkam hi ma u.

Ki 'Orakl' ba U Blei u da ai markhmat ha ki briew ki jong u kiba u ieit eh.

Ki jingkren bad jingiathuh jong U Angel lane ki Angel jong U Blei, namar kine ki dang mihpaw haduh mynta.

Ka jingbatai bad ka jingpynpaw ia ka ktien U Blei na ki briew kiba la pynkup bor da u hi.

Ki khubor ka ktien U Blei na ki nongialap ba la pynsleh da U Blei ha ki jaid jingiaseng bapher bapher.

Ka tyndong sawa ne ka rmiang shyntur jong ki briew ki jong U Blei, kiba dap da U Mynsiem Bakhuid, haba ki kren, ki duwai, ki ialap, ki phla bad sakhi ia ka kyrteng U Jisu Khrist.

LYNGBA-

Ka snich khmat bad ka dur khmat kaba tyngshain ber jong ki briew ki bariewblei ba la ordain da U Mynsiem Bakhuid.

Ki kambah ba la pyntrei da ki briew ki jong U Blei.

Ka jingphla shem mynsiem jong ki nongbud U Jisu Khrist.

Ka jingiasyllok parabangeit bad jingiaphylliew mynsiem jong ki briew U Blei kaba na ka dohnud sha ka dohnud.

Ki jingshah shitom jong ki riewngeit jong U Trai Jisu.

Ka jingrwai gospel ba la pynsleh da U Mynsiem jong U Blei na ki briew kiba kyrpang ki jong u. Ka jingiohi ia kano kano ka jingleh, ka jinglong lane ka jingjia kaba ktah mynsiem bad shon mynsiem.

LYNGBA–

Ka jingkren ka jingiatiplem ha ka mynsiem la jong, kaba pynpyrkhat khia bad kaba pynkhih jur.

Ka jingshakri bahok jong ki riewngeit.

Ka jingpynkhiah kaba najrong kaba wan jia long ha ka por, ka jingpang ka bajur ka bym ai jingkyrmen shuh.

Ki jingshipa, ki jingsngewsih bad ka lanot ba ngi iashem ha ka jingim ha ka pyrthei.

Ka jingud, jingiam jong ki briew U Blei kiba shem jynjar ha ka jingim.

Ki jingtynjuh bameh ding kiba long na U Blei.

Ka jingiaroh ha ka jingmane ki briew U Blei kiba iasoh lang kawei ha ka mynsiem bad ha kaba shisha.

LYNGBA-

Ka jingjia ryngkhat ba u briew ne ka briew ki iakynduh khlem lynti ne poi kynmaw.

Ka jingiap bad jngkhlad noh ki baieit bathoin bad ki riewkhuid jong U Trai.

Ka jinglehkmen bakynja mynsiem jong ki khristan kiba dap da U Mynsiem

Ki jingialeh bajur ba u briew u hap ban iakynduh bad iaid lyngba ha ka jingim.

Ki ummat umpung kiba tuid na ki khmat jong ki riewkhuid.

Ki jingkynud bad jingrwai seion jong ki shakri U Blei ha ka por long jingiaseng.

Ka jingim kaba iadei bad ka Gospel jong ki khristan.

LYNGBA-

Ka jingduk, jingthngan bad jingkyrduh jong ki briew kiba im hok iaid hok ha ka pyrthei.

Ki jingjia bapang mynsiem kum ka aksident, jingmynsaw bad kiwei ki jingjia ba itieng.

Ki jingjia bapher ba u briew ne ka briew ki iashem ha ka jingim la ha ka por ka jinglong khynnah, jinglong samla, jinglong rangbah bad wat ha ka jinglong tymmen.

Ki kam baphylla kiba wan jia kat kum ka jingpyniaid U Blei najrong.

Ka mynsiem map ei jong ki briew U Blei.

Ki kam babha bad badon burom ba pynsah jingkynmaw jong ki riewngeit U Jisu Khrist.

Ka jingim bariewblei bad bahok jong ki nongbud U Jisu Khrist.

L. D.

LYNNONG 8

U MYNSIEM BAKHUID HA KA IA U BLEI U KPA

Ka por jong ka testament barim ka long ka Ia ka jong U Blei U Kpa. Ha kane ka Ia, ka jingtrei U Mynsiem Bakhuid ka long ha kine ki rukom harum:-

(i). U Mynsiem Bakhuid u la don ka bynta ka bakhraw ha ka jingpynlong ia ka pyrthei bad ia kiei kiei kiba don ha ka. Pule *(Jen 1:2; 2:7; Psalm 104:30: Job 26:13)*. U Mynsiem Bakhuid u la long 'ka sharak U Trai' *(Prob 20:27)*

(ii). U pynkupbor ia ki briew jong U Blei ban trei jingtrei da ki kti. Pule *(Exo 31:3)*; ban shim ia ka kam nongialam. Pule *(Nongbi 3:10)*; bad ha ka bor met. Pule *(Nongbi 14:6)*

(iii). U trei kam ha kaba pyrsad mynsiem ia ki nongiathuhlypa ba la phah da U Blei. *Pule (Amos 7:14: Hos 9:7; Jingkhein 11:29: Isa 63:10,11)*

(iv). Da U Mynsiem Bakhuid, la pynjot, pynsniew, pyndam ia u briew uba long tang u phlang. *Pule (Isa 40:7)*

(v). U hikai ban im ka jingim kaba tipbriew tip Blei. *Pule (Salm 139)*

(vi). U iathuhlypa lyngba ki briew bakyrpang jong U Blei shaphang ka jingwan U

Mesaiah. *Pule (Isa 11:2-9; 42:1-4; 61:1-2; Esek 36:2,27).*

Na kine ki jingshisha ngi shem kumne harum ha ka jingiadei bad U Mynsiem Bakhuid:

Mynba ym pat phah ia U Jisu Khrist sha kane ka pyrthei, U Blei u la dep ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki briew ki jong u. U la ai tang ha ki khyndiat ngut. Pule *(Jingkheiñ 11:25).* U la ai ruh tang ha kiba la jied, kum ha U Moses, U Gideon, U Samson, U Dabid, U Saul, U Elijah, Ka Deborah, U Joshua. Ki tang shu mar ia pyndep ia ka kam ba la aiti ha ki, u ruh u kynriah bad mih noh. Ha ka testament barim U Mynsiem Bakhuid *'u la wan'* bad *'u la leit'* ha ka rukom jingshakri. Ha ka la ka jong U Blei U Kpa, ka dang synshar ka *'hukum'.* U briew u ju ialeh pyrshah ia U Mynsiem Jong U Blei, bad kumta U Mynsiem ruh u thut bad u phet noh.

Ha ka testament barim, U Mynsiem Bakhuid u wan ban iatrei da ka bor bah na U Blei hi ha ki briew ki jong u. Kaba kongsan tam eh, ka long ba u wan ban pynkhreh ia ka jingpynim U Blei da kaba kdew bad iathuhlypa ia kaban sa wan.

L. D.

LYNNONG 9

U MYNSIEM BAKHUID HA KA IA U BLEI U KHUN

Ha ka Ia ka jong U Blei U Khun, ngi iohi ia U Mynsiem ha ki rukom jingpynpaw bad jingtrei kiba long kumne harum:-

(i). Shuwa ba U Blei un ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki briew, u dei shuwa ban pyni ia ka jingdon bad ka jingdap U Mynsiem ha ka longryngieng jong U Khun jong u *U Jisu Khrist.*

(ii). U Blei un ai ia U Mynsiem Bakhuid ha kiwei tang lyngba ka *'jingkular'* bad ka 'jingleh' ba yn pynlong da U Khun jong u.

(iii). U Jisu Khrist u wan ban iathuh sha ka pyrthei ba yn sa *'pyllait'* ban sam noh ia U Mynsiem Bakhuid ha ki briew baroh. Ki ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid kin long tang kito kiba la ngeit bad pdiang ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim jong ki.

Ha ka Ia U Blei U Khun, ngi iohi ba U Khun U Blei u long uba dap da U Mynsiem Bakhuid. U Jisu Khrist u la long na U Mynsiem Bakhuid, la u la wan shim ia ka jinglongdoh. U Pher na ki briew baroh, namar ba u long u briew bad U Blei. U long uba dap da U Mynsiem jong U Kpa. U Mynsiem Bakhuid u la wan shong dap ha u naduh ka por bakha haduh ba un da kiew noh sha bneng.

(1). La pun na U Mynsiem Bakhuid bad da U Mynsiem Bakhuid. *Pule (Louk 1:35)*

(2). La ialam ia u da U Mynsiem sha ka rikhlaw. *Pule (Math 4:1)*

(3). La pynsleh ia u da U Mynsiem Bakhuid. *Pule (Louk 4:18).*

(4). U Kren shaphang ka jingpynsleh ialade kumba la dep iathuhlypa da U Isaiah. *Pule (Isa 61:1).*

(5). La pynsleh ia u da U Mynsiem Bakhuid na ka bynta ka jingshakri. *Pule (Ki kam 10:38).*

(6). La aibor ia U Trai ban shah ia ka jingshahsahnarphna da U Mynsiem Bakhuid. *Pule (Heb 1:14).*

(7). U la mihpat na ka jingtep da ka bor U Mynsiem Bakhuid. Pule *(Rom 1:4; 8:11)*

(8). U la ai jinghikai ia ki synran bad ka balang da ka bor U Mynsiem Bakhuid. *Pule (Ki kam 1:2).*

(9). U la ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki bangeit Pule *(Ki kam 2:33).*

L. D.

U Mynsiem Bakhuid kum ka Um

3

BYNTA BALAI

U Mynsiem Bakhuid kum u Lyoh

LYNNONG - 10

BALEI NGI DONKAM BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID ?

Ha kane ka lynnong nga la buh ia kane ka *jingkylli* kaba lah ban kylli da ki khristan bad ki bym long khristan. Nga la buh khnang ia kane khnang ban ktik ia ki jingmut jingpyrkhat jong ngi ki nongpule. Ka jingkylli hi ka long kaba donkam katta katta. Ha kaba jubab pat ia ka *jingkylli* nga ai hangne ia ki *jubab* kiba long na ka ktien U Blei.

NGI DONKAM BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID namar kine ki jingshisha harum:-

Ngi donkam ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid *namar ba u long ka 'khubor babha'* ba la ai ei ha ngi da U Jisu Khrist. Lada U Blei u la ai ha ngi ia U Jisu Khrist kaba long ka jingieit kaba khraw katta katta, ngi dei ruh ban ainguh ia U Blei kumjuh namar ba U Jisu Khrist U Khun ba la kha marwei jong u, u la ai pat ha ngi ia U Mynsiem. U Jisu Khrist u la ai ym tang da ka Ktien hynrei ruh bad da ka jingleh: *"Te haba u la lah ong ia kane, u la pyrsad jong ki, bad u ong ha ki, To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid !" (Ioan 20:22).*

......namar ba kane ka Ia kaba ngi im mynta ka long ka Ia jong U Blei U Mynsiem Bakhuid. Don lai

tylli ki la ha ka jingthoh Ka Ktien U Blei. *Ka banyngkong* ka long *ka Ia ka jong u Blei U Kpa.* Kane ka Ia ka kynthup naduh ki por Ka Jenesis haduh U Malakhi u nongiathuhlypa. Kane ka Ia ka la leit noh. Ka baar ka long *ka Ia ka jong U Blei U Khun:* Ka long ka la kaba lyngkot tam. Lehse kan ym tam palat ia ka laiphew lai snem shiteng, kaba mut kat kum ka karta U Jisu Khrist. Kane ka Ia ruh ka la leit noh. *Kaba lai,* ka long *ka Ia ka jong U Blei U Mynsiem Bakhuid. Kane ka la ka la sdang naduh ka sngi pentekost bad ka dang iai bteng bad neh haduh mynta.* Ha kane ka Ia, U Blei u la dep thehsei ha ngi baroh ia ki jingkular shaphang U Mynsiem Bakhuid kiba u la dep kular naduh ka por mynbarim, naduh ka por U Joel u nongiathuhlypa: *"Te kan jia hadien kata, ba ngan theh buk ia la U Mynsiem halor ka doh baroh, bad ki khun shynrang bad ki khun kynthei jong phi kin iathuhlypa, ki tymmen jong phi kin phohsniew ki jingphohsniew, ki samla jong phi kin iohi ia ki jingithuhpaw, bad halor ki shakri shynrang bad halor ki shakri kynthei ngan theh buk ia la U Mynsiem ha kita ki sngi". (Joel 3:28, 29) Shuwa ba U Jisu Khrist un kiew noh sha bneng, u la dep kular ban phah ha ngi ia U Mynsiem Bakhuid: "Namar lada nga ngam leit noh, uta U Nongpyntngen un ym wan ha phi; hynrei lada nga leit noh, ngan phah ia u ha phi" (Ioan 16:7).*

Ha ka sngi pentekost, U Blei u la theh noh buk na bneng ia U Mynsiem Bakhuid ha ka Balang ha Jerusalem, haba ka la dem diap ha ka jingduwai kaba la neh shiphew sngi lynter. Naduh katei ka sngi haduh

mynta. ka jingtheh ia U Mynsiem Bakhuid ka la long ter shiter bad U Blei um pat shym khang noh ia ki jingkhang jong ka bneng. Kumta ong u nongrwai shem mynsiem:

"Ka jingkular rim jong U Blei,
ka dang biang eh ia ngi;
Mynta te ngi lah ban duwai,
Ba un wan U Mynsiem hi:
Ah Trai Jisu, ia nga kynmaw,
Theh noh shibun U Mynsiem".

......*namar ba u long U Mynsiem jong U Blei hi.* U Jisu Khrist u la iathuh: *"U Blei U long U Mynsiem"* (Ioan 4:24). Une U Mynsiem jong U Blei u la dón ha U Trai Jisu. Lada ngi la ngeit ba U Blei u la phah ia la U Khun beieit eh ban pynim ia ngi, bad lada ngi la pdiang ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim jong ngi, ngi dei ruh ban pdiang ia U Mynsiem jong U Trai Jisu. Ha ka kitab u Joel u nongiathuhlypa pat U Blei u la phla: 'Ngan theh noh na U Mynsiem jong nga' (Ki Kam 2:17,18).

......*namar ba ma ngi ki bangeit baroh ha U Jisu Khrist, ngi long ki khun ka jingkular.* Ka *'jingkular'* ka long ba ngin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. U Apostol Paul u pynkynmaw ia ngi da kaba ong: *"Ha uba, haba phi la ngeit ruh, la shon shap ia phi da U Mynsiem Bakhuid ka jingkular" (Eph 1:13). U Apostol Petros u la iathuh: "To phin kylla ka bamut, bad yn pynbaptis ia phi uwei pa uwei ha ka kyrteng U Jisu Khrist, ia ka ban ioh map ki pop; bad phin ioh diang ia ka jingai U Mynsiem Bakhuid? Namar ka jingkular ka long ia phi, bad ia ki khun jong phi, bad ia baroh*

kiba sha jngai, kat kiba U Trai uba U Blei jong ngi un khot ha u" (Ki Kam 21:38,39).

NGI DONKAM BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID namar ba u long U Mynsiem jong U Jisu Khrist. Ngi kynmaw na ka jingiathuh ka ktien U Blei ba ka jingwan longbriew U Jisu Khrist sha kane ka pyrthei kam shym long na ka mon u briew. La pun ia u na U Mynsiem Bakhuid bad la kha ia u na ka Mari ka theisotti. La thoh ha ka Ktien U Blei shaphang kane ka jingjia: *"Hynrei haba u dang puson ia kine kiei kiei ruh, ha khmih, u angel U Trai u la paw ha u ha ka jingphohsniew, u da ong, Ko Joseph, u khun u Dabid, wat sheptieng ban shim ha me ia ka Mari ka tnga jong me:* naba ita iba la pun ha ka i long na U Mynsiem Bakhuid" (Math 1:20). Namar kata U Jisu Khrist u la long da U Mynsiem Bakhuid uba long U Mynsiem jong U Blei hi. U Mynsiem Bakhuid u la shong sah ha u naduh ba dang kha haduh ba un da iap, mihpat bad kiew noh sha bneng. Ynda u la dap laiphew snem karta, U Blei u la phah ia ka bor kaba kham khraw bad kaba kham khlain ha u, kaba la jia ha ka por ba pynbaptis ia u da U Ioannis ha wah Jordan: *"U Jisu te, ynda la pynbaptis ia u, u la kiew noh kumne kumne na ka um: hakhmih ruh la plie ia ki bneng ia u, bad u la iohi ia U Mynsiem U Blei ba u da wan hiar kum ka paro, ba u da wan shong ruh ha u. Hakhmih ruh ka ktien na ki bneng ka da ong, Une u long u khun jong nga, uba ieit ha uba nga shantah eh" (Math 3:16,17).*

Nalor ka ktien na bneng kaba la pynskhem ia kane ka jingwanshong U Mynsiem ha U Trai jong

ngi, ka jingphla jong ka Ktien U Blei kaba la mih na ka rmiang shyntur U Jisu ka nang pynskhem shuh shuh ia ka jingtrei U Mynsiem Bakhuid ha u. Kumba la ong da U Isaiah u nongiathuhlypa: *"U Mynsiem U Trai U Blei u ha nga; naba U Trai u la pynsleh ia nga ban ialap ...... ban spain ...." (Isa 61:1). Pule (Louk 4:18).*

......namar ba ka jingtyrwa U Khrist ia ngi ka long ka 'khubor babha kaba dap pura'. Lada U Blei u la ai ha ngi tang ia U Jisu Khrist bad khlem da ai pat ia U Mynsiem Bakhuid, ka mut ba u shu ai tang ka jingtip ia ka jingpynim; hynrei kaba khlem da mad ia ia ka jingthiang ka jingpynim kaba dap bad shlei hapoh da ka jingdon U Mynsiem Bakhuid. *Ka 'gospel'* kaba ngi pdiang tang ia U Jisu Khrist khlem da pdiang ruh ia U Mynsiem Bakhuid, ka long kaba tang *'shiteng shiliang'*. Ka gospel kaba shiteng shiliang kam lah da lei lei ban ai jingsuk ia ngi. U briew baroh uba shu pdiang ia kane ka jaid gospel u long kum u briew uba pang iap shiliang. U im shiliang, hynrei u iap pat shiliang. Dei namarkata ba U Trai Jisu u la donkam ban da pyrsad halor ki synran, khnang ba kin ioh im hapoh bad nangta baroh shiryngieng. U Jisu Khrist um hun tang ban shu sait ia ki synran da ka snam jong u, hynrei u da pyrsad halor jong ki ruh da U Mynsiem jong u. Dei na kane ka daw ba U Ioannis u nongpynbaptis u la batai ha ngi shaphang ka jinglong Blei bad ka jinglongbriew bad ka kam U Khrist haba u ong: *"Bad na ka jingdap jong u, ngi baroh ngi la iohpdiang, bad ka jingaiei kaba da kat ka jingaiei". (Ioan 1:16).*

....namar lada ngim leh kumta ka mut ba ngi kyntait ia ka jinglehsbun U Blei sha ngi da kaba u la ai ha ngi ia U Mynsiem jong u. Ka jingiasoh jong ki 'lai person' ha uwei U Blei ka long kaba jan katta katta, bad ym lah ban pyniakhlad ia ka jingiadei jong kine ki lai person ha uwei U Blei. Lada ngim pdiang ia U Mynsiem Bakhuid uba long hi U Blei, ka mut ba ngi kyntait syndon ia U Blei uba long U Kpa bad ia U Blei uba long U Khun. Ym don namarkata ka pop kaba kham khraw ban ia kane, haba ngi la kyntait ban pdiang ia U Blei uba la ai ia U Mynsiem ha ngi. U Apostol Paul u la dep maham shaphang ka jingkyntait ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid: *"Naba kumta jar uba kyntait, um kyntait ia u briew, hynrei ia U Blei uba ai ia U Mynsiem Bakhuid jong u ha phi" (1 Thess 4:8).*

......namar ba ka jingai ia U Mynsiem ka don ka jingiasnoh bad ka kyrteng jong U Jisu 'uba la iap' bad uba 'la mihpat'. U Jisu Khrist u la ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki synran hadien ba u la mihpat na ka jingtep. Ka jingpynmih pat U Blei ia U Jisu Khrist ka mut ka jingpyndonburom U Kpa ia U Khun. Kane ka jingpyndonburom ka iaid ryngkat bad ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid ha kiba ngeit. Dei tang hadien ka jingmihpat U Jisu Khrist, ba ia U Mynsiem Bakhuid la ai ha ki nongbud jong u. U Jisu Khrist hi u la dep pynbna: *"Jar uba ngeit ha nga, kumba la ong ka jingthoh, ki wah um baim kin iatuid noh na ka dohnud jong u. Hynrei ia kane u la kren shaphang U Mynsiem ia uba kita ki bangeit ha u kin sa pdiang: namar ym pat shym la ai ia U Mynsiem Bakhuid, naba ym pat shym la pyndonburom ia U Jisu" (Ioan 7:38,39).*

U Blei u la pynmihpat ia U Khun na kiba iap da U Mynsiem jong u. U Apostol Paul u ong: *"Lada U Mynsiem jong uta uba la pynmihpat ia U Jisu na kiba iap u shongsah hapoh jong phi, uta uba la pynmihpat ia U Khrist na ki baiap, un pynlong im ruh ia kita ki met baiap jong phi, da uta U Mynsiem jong u uba shongsah hapoh jong phi" (Rom 8:11).*

......namar ba ngi donkam ia u. Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mih na ka jingdonkam. Ngi donkam ia u khnang ba ngin ioh bor ban phla bad sakhi ia ka kyrteng U Nongpynim jong ngi. Lymda ngi iohpdiang ia ka Bor jong U Mynsiem Bakhuid, ngin ym lah ban pynkylla wat tang ia kawei ka mynsiem sha U Jisu Khrist. Ki jingialap bad jingphla jong ngi ha kiwei kin long khlem ka bor. Ki kam, ki ktien bad ki rukom im jong ngi baroh ki long pynban ka jingrkhie beiñ bad ngi hap ha ka jingshah kdew kti kaba khlem sangeh. Ha ka jaka ba kito sha kiba ngi ialap kin kylla kabamut, dang donkam pynban ba ngi kiba ialap ngin kylla kaba mut nyngkong. U Jisu Khrist u la dep iathuhlypa ha ki synran da kaba ai ka kular, bad na ka balei ba ki dei ban iohpdiang shuwa ia ka bor jong U Mynsiem Bakhuid:

"Hakhmih ruh, nga phah ha phi ia kata ba la kular U Kpa jong nga: hynrei phi to iashong ha ka nongbah Jerusalem, tad ynda yn pynkup ia phi da ka bor najrong" (Louk 24:49).

"Hynrei phin iohdiang ia ka bor, ynda la wan U Mynsiem Bakhuid ha phi, bad phin long ki nongphla ia nga ha Jerusalem, bad ha Judia baroh bad ha Samaria, bad haduh bakut ka pyrthei" (Ki kam 1:8).

......namar ba u long uwei na ki laingut ha uwei U Blei. Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut ka jingpdiang ba pura ia kata ka jinglong Blei kaba long lai ha uwei. Lada ngi shu pdiang tang ia U Blei bad U Khun, ka mut ba ngim shym don ka jingngeit kaba shisha ia ka jinglong U Blei kaba long laingut ha uwei. Ngim lah ban phla ialade ba ngi long ki khristan, lada ngi kyntait ia kane ka jinghikai shong tynrai kaba don ha ka Ktien U Blei. U Mynsiem Bakhuid um shym long hi ha ka pyrthei. U dei hi u Mynsiem jong U Blei. U long ruh U Mynsiem uba don ha U Khrist.

U Blei u don lai ki person ha u ... U kpa, U Khun bad U Mynsiem Bakhuid. Don bun bah ki khristan kiba pynhiar kyrdan ia ka person jong U Mynsiem Bakhuid. Ki ñiew ia u kham hapoh ia U Kpa bad ia U Khun. Kim da shim eh ia u kum U Person uba don ka jinglong Blei. Ki shu shim ia u tang kum u nongiarap jong U Blei bad U Jisu Khrist.

Ngi donkam ban kynmaw ba haba U Blei u iatrei ban pynim ia ngi, um iatrei tang da U Jisu Khrist U Khun jong u, hynrei u iatrei ruh da U Mynsiem Bakhuid. U iatrei ha ka jinglong Blei ba mar iaryngkat ha baroh ki lai person kum U Kpa, U Khun bad U Mynsiem Bakhuid. Dei namar kane ka daw ba U Jisu Khrist ruh shuwa ba un kiew noh sha bneng, u la aiti ia ka Komishon kaba khraw ha ki synran da ka kyrteng jong ki laingut ha uwei U Blei: *"Namarkata keiñ to khie da leit noh ma phi, to pynlong synran ia ki bynriew baroh, da pynbaptis ia ki ha ka kyrteng ka jong U Kpa bad ka jong U Khun, bad ka jong U Mynsiem Bakhuid" (Math 28:19,20).*

......namar ba U Mynsiem Bakhuid u long ka jingim ...... Ka jingdonkam kaba ngim lah lait. Kumba ngi donkam ia ka jingbam jingdih, ka jingiohthiah, namar khlem kine ngin ym lah ban im; kumta ruh ka long ka jingdonkam jong ngi ia U Mynsiem Bakhuid. U Esekiel u la iathuhlypa ia ka bor pynim jong U Blei kaba long da U Mynsiem Bakhuid: 'Hakhmih ngan tian mynsiem ha phi, te phin im' (Esek 37:5). U Ioannis u nongiohipaw pat u iathuh ia ka jingjia haba U Mynsiem ka jingim u la rung hapoh: "U Mynsiem ka jingim na U Blei u la leit bsut ha ki, bad ki la ieng joit da ki kjat jong ki" *(Jingpyn 11:11).*

U Jisu Khrist pat u la iathuhlypa shaphang ka jingim bakynja mynsiem ha u briew shimet, ba yn ai da U Mynsiem Bakhuid. *'Ki wah um baim kin iatuid noh na ka dohnud jong u' (Ioan 7:38).*

Shisien haba ngi la ngeit bad ithuh ia U Jisu Khrist kum u nongpynim, ngi dei ruh ban pdiang ia U Mynsiem jong u. Dei namar kane ka daw ba U Apostol Paul u la kylli ia ki khristan ka Balang Ephasos kiba ong ialade ba ki la ngeit ha U Jisu Khrist: *"Phi la pdiang ne em ia U Mynsiem Bakhuid mynba phi la ngeit? Bad ki la iathuh ha u, em ngim shym la iohsngew wat lada la don ne em U Mynsiem Bakhuid" (Ki kam 19:2). Kumta hadien ba "la pynbaptis ia ki ha ka kyrteng U Trai Jisu, ynda u Paul u la lah buh ia la ki kti ha ki, U Mynsiem Bakhuid u la wan ha ki, bad ki la kren da ki thylliej bad ki la iathuhlypa". (Ki kam 19:5-6).*

NGI DONKAM BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID, namar lada ngim don U Mynsiem hapoh jong ngi, ngim dei da lei lei ki jong U Jisu Khrist. Ha ka kyrteng *'Jisu Khrist'*, la batai lut ia ka jingpynim baroh kaba ngi ioh na u. Ka kyrteng ka thew lut ia ka longrynieng jong u. Ka thew ia ka jinglong Blei bad ka jinglong briew. Ka thew ia ka met, ka snam bad U Mynsiem jong u. Ngim lah ban pynkhlad ia ka kyrteng U Jisu Khrist na U Mynsiem jong u. Lada ngi la ngeit ba ka *'snam'* kaba la mih na ka met jong u, ka donbor ban sait bad pyndam noh ia ki pop jong ngi, balei ba ngin ym pdiang ruh ia *U Mynsiem* jong u uba pynkyntang bad pynkupbor ia ngi?

Ha ka por ba U Jisu Khrist u la pyrsad halor ki synran, ba kin pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, u la ai ha ki na U Mynsiem jong u. Lada U Jisu Khrist u la ai ei ia ka jingpynim ha ngi na ka snam jong u, u la ai ei ruh ia ka jingkyrkhu kaba kham khraw na U Mynsiem jong u: *"U la pyrsad halor jong ki, bad u ong ha ki. To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid" (Ioan 20:22). Ka Ktien U Blei ka la dep ai jingmaham lypa namar kata ia kito kiba artatien bad kiba kren da kumwei pat pyrshah ia kane ka jingshisha: "Hynrei ma phi phim long ha ka doh hynrei ha U Mynsiem, lada U Mynsiem U Blei u shong sah hapoh jong phi. Hynrei lada uno uno ruh um don U Mynsiem U Khrist, uta keiñ um long u jong u" (Rom 8:9).*

.......namar ba U Blei u la tingkhun ia ngi ha U Jisu Khrist da U Mynsiem jong u. Mynba ngi dang im bad sah ha ka pop, ngi long ki mraw jong u soitan, hynrei mynta haba ngi la ioh ia ka

jingpyllait da ka jingshah bad ka jingiap U Khrist, ngi dei sa ban pdiang noh ia U Mynsiem jong U Trai de. U Apostol Paul u la iathuh ia kane ka jingpyllait kaba U Blei U Kpa u la pyndep ha ngi: *"Namar kata ka hukum ka jong U Mynsiem ka jingim ha U Khrist Jisu ka la pyllait ia nga na kata ka hukum ka jong ka pop bad ka jong ka jingiap" (Rom 8:2). "Namar phim shym la pdiang ia ka mynsiem ka jinglongmraw pat ia ka ban sheptieng, hynrei phi la pdiang ia U Mynsiem ka jingtingkhun da uba ngi ia iam kyrpad, Abba! Ko Pa! (Rom 8:15).*

Shisien haba la tingkhun ia ngi, la pynlong ruh ia ngi ki *'ki khun U Blei'*. Ka Ktien U Blei ka ong: "Uta U Mynsiem hi keiñ u iaphla shai ryngkat bad ka mynsiem jong ngi, ba ngi long ki khun U Blei. Kumta lada ngi long ki khun, ngi long ki nongiohpateng ruh: Ki nongiohpateng U Blei keiñ bad ki nongiaioh lem bad U Khrist de" *(Rom 8:16,17).*

...... *namar ba ngi lah ban im ka jingim khristan kaba jop man ka sngi.* Lymda ngi iohpdiang ia ka bor jong U Mynsiem Bakhuid, ngin long ki barem bad kiba shah jop. Hynrei U Mynsiem Bakhuid u hikai ba ngin ieng skhem bad snoh triang ha Ka Ktien U Blei. Ka Ktien U Blei ka iathuh ia ngi ba ***"kita ki briew kiba ithuh ia U Blei jong ki kin long ki bakhlain bad kiba nang jop. Bad kita kiba stad hapdeng kita ki briew kin hikai ia shibun" (Dan 11:32, 33).***

Ha kane ka jaid jingim, ym don jaka ia ka jingsngew shahjop bad ba la shahrem. Ban im ka jingim khristan kaba jop ka mut ban jop ia ka bor jong ka jingiap, ban jop ia ka jingsheptieng briew,

ban jop ia ki jingduh jingkyrmen bad jingnoh mynsiem, ban jop ia ka buit thap u bymman bad ki sum bameh ding jong u, ban jop ia ki jingpynshoi kiba har rukom, ban jop ia ki jingartien bad jingkhanglad.

U Apostol Paul u la rung sha kane ka jaid jingim. Pule *(Ki kam 20:22-24)*.

Ka jingim khristan kaba jop ka long ka jait jingim bathymmai kaba wan jia long hadien ba la pynkha arsien ia ngi da U Mynsiem Bakhuid bad Ka Ktien U Blei. Ngi kynmaw na ka jingiathuh ka ktien U Blei ba haba U Nikodimes u la pdiang ia ka jingkha arsien, u la jop ia ka jingsheptieng. U la da ia U Jisu Khrist hakhmat ka Sanhedrin pyrshah ia ka jingkynnoh bymdei. Mar ia iap U Jisu, u la leit ban pan ia ka met jong u na u Pilat bad u la sopspain da ka jain linen bani. Kumta ka Ktien U Blei ka phla shai ba kiba la pynkha arsien da U Mynsiem Bakhuid bad ka Ktien U Blei ki jop barobor ia ki bor u mynsiem bymman: *"Phi long kiba khlaiñ bad kata ka Ktien U Blei ka iaisah ha phi, bad phi la jop noh thiaw ia uta uba sniew" (I Ioan 2:14). "Naba kaei kaei baroh ia kaba la kha na U Blei ka jop noh thiaw ia ka pyrthei" (1 Ioan 5:4).*

NGI DONKAM BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID namar ba u donkam ia ngi. U Mynsiem Bakhuid um ju shong sha khlaw sha btap ne shapoh ki krem ki kroh. Hynrei u shong tang hapoh ka dohnud kaba long hapoh ka met jong u riewngeit. U Apostol Paul u la buh kane ka jingkylli ia ki khristan ka balang ha Korinth: "Hato phim tip ba kata ka met

jong phi ka long ka ïngshong U Mynsiem Bakhuid uba hapoh jong phi ia uba phi la ioh na U Blei, bad phim long la ki jong hi? Namar la thied noh ia phi da ka dorbah: te namarkata to pyndonburom ia U Blei ha ka met, bad ha ka mynsiem jong phi, kiba long ki jong U Blei" *(1 Kor 6:19,20).*

Lada U Mynsiem jong U Blei um ioh jaka shuh hapoh ka dohnud jong ngi, hangno pat un shong? Shano pat un leit? Ngi dei namarkata ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, namar ba ka met jong ngi ka long ka templ bad ka ïngshong U Mynsiem Bakhuid. *Kam da long eh tang namar ba ngi donkam ia U Mynsiem Bakhuid, hynrei namar ba U Mynsiem Bakhuid u donkam eh ia ngi.*

"Phi phim tip ba phi long ka ïngshong U Blei bad ba U Mynsiem U Blei u shongsah hapoh jong phi? ...... Namar kata ka ïngshong U Blei ka long ka bakhuid, kaba long ma phi keiñ" *(1 Kor 3:16,17).*

......namar ba ka jingpynim kaba U Blei u pyntreikam hapoh jong ngi ka long tang da ka Bor jong U Mynsiem Bakhuid. U Mynsiem Bakhuid u long u nongialam ia ngi sha ka diengphna. U ialam bad u pynpaw ia ka bor ka jingpynim U Khrist ha ngi. *Pule (Ioan 16:8, 13-15).* U Hikai ban sngewthuh bad pdiang ia ka Ktien ka jingpynim U Blei kaba ngi ioh na ka Ktien Bakhuid jong u. Haba ngi pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut ba ngi pdiang ia ka jingphla shai U Blei shaphang U Khun jong u, U Jisu Khrist lyngba U Mynsiem Bakhuid. Kumta U Apostol Ioannis u ong: "Une u long uta uba la wan da ka um bad ka snam,

U Jisu Khrist keiñ, ym tang ha kata ka um, hynrei ha kata ka um bad ha kata ka snam. Bad dei uta U Mynsiem uba phla, naba uta U Mynsiem u long ka jingshisha. Naba ki long lai kiba iaphla. U Mynsiem bad kata ka um, bad kata ka snam, bad kine lai ki iakut lang ha kawei" *(I Ioan 5:6-8)*.

** Ka um hangne ka mut ka Ktien U Blei.

.... *namar ba U Mynsiem Bakhuid u iarap lem ha kaba ngin dei ban duwai kat kum ka mon bakhuid U Blei.* Ka jingduwai ka long ka niam jong ngi ki khristan. Khlem ka jingduwai ngim lah ban iasyllok bad U Blei. Ka jingduwai ka long ka *'khyrdop'* ba ngin wan sha ka *'khet ka jingisynei U Blei'*. Shisien haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut ba ngi la pdiang ruh ia U Mynsiem ka jingduwai bad ka jingkhot kyrpad *'da uba ngi iaiam kyrpad, abba: Ko Pa !" (Rom 8:15)*.

U Apostol Paul u iathuh kumno U Mynsiem u hikai ia ngi ban duwai: "U Mynsiem ruh u iarap lem ia ka jingtlot jong ngi: namar ia kaei ngin duwai kat ka ban dei biang, ngim tip shuh: hynrei shisha uta U Mynsiem hi u kyrpad na ka bynta jong ngi ha ki jingud hir hir ki bym lah ong" *(Rom 8:26)*.

U Blei uba iit ia ki dohnud bad ki khyllai jong ngi, "U ithuh kaei kata ka jingmut ka jong U Mynsiem; naba u kyrpad na ka bynta ki riewkhuid katba kum ka mon U Blei" *(Rom 8:27)*.

Lada ngim pat pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngin ym lah bad ngin ym nang ban duwai: Ka jingbymlah bad ka jingbymnang jong ngi ban duwai

ka long namar ba ngim pat pdiang ia U Mynsiem Bakhuid uba long ruh U Mynsiem ka jingkhot kyrpad. Kiba ioh ia ka bor ban duwai ki long kito kiba ioh ia U Mynsiem Ka Jingduwai. Khlem ka jingduwai ngin hap sha ki babun ki jingpynshoi. U Jisu Khrist u la maham ia ki synran jong u ha ka Kper Gethsamane: *"To duwai ruh ba phin ym leit shapoh ka jingpynshoi" (Math 26:41).*

Kaba donkam tam ha ka jingim jong ngi kum ki nongbud U Jisu Khrist ka long ba ngin don *'ka jingduwai ha U Mynsiem'.* U Apostol Paul u la kren shaphang ka jingduwai ha U Mynsiem: *"Ngan duwai da ka Mynsiem" (1 Kor 14:15). "Da kaba duwai hala ka sngi da ka jingduwai bad ka jingkyrpad baroh ha U Mynsiem" (Eph 6:18).*

.... *namar ba U Jisu Khrist u la ai ha ngi na uta U Mynsiem uba long u jong ki.* U Jisu Khrist da kaba u la ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ngi, u la ai lut ia kata kaba dei ka jong u. Um shym tyngkai ban bat ia U Mynsiem Bakhuid tang halade. U sngewhun bad sngewkmen ban ai bynta lang na U Mynsiem Jong u. U Jisu Khrist ym tang ba u la ai bynta ha ngi na *'ka doh bad ka snam' (Math 16:17)*, hynrei u angnud ba ngin iaioh bynta bad iashim bynta ruh na U Mynsiem Jong u. Da ka jingai jong u ia U Mynsiem Bakhuid ha ngi, u la pynlong ruh kiba ia ioh bynta lut na ka longryngieng jong u, *"Na kiei kiei kiba kyrija mynsiem" (Rom 15:27).*

"Namarkata haba kita ki khun ki long ki nongioh bynta na ka doh bad ka snam .... la pynlong ki nongioh bynta na U Mynsiem Bakhuid" *(Heb 2:14; 6:4).*

"Namar ngi la jia long ki nongiohbynta na U Khrist" *(Heb 3:14)*.

NGI DONKAM BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID, namar ba ka hima U Blei ka la wan hapoh jong ngi. Ka hima U Blei ka treikam hapoh jong ngi lyngba ki laitylli kiei kiei kiba iaineh iaisah. Kita ki long ka *hok*, ka *jingiasuk* bad ka *jingkmen:* "Namar ka hima ka jong U Blei kam long keiñ kaba bam bad kaba dih; hynrei ka hok, bad ka jingiasuk, bad ka jingkmen ha U Mynsiem Bakhuid" *(Rom 14:17)*.

Ka jingwan ka hima U Blei hapoh jong ngi ka mut ka jingwan rung U Mynsiem hapoh jong ngi.

U Jisu Khrist hi u la batai shai ha ki pharisi haba ki la kylli ia u, "Ynda lano ka hima jong U Blei kan wan, u la iathuh ha ki bad u la ong, ka hima jong U Blei kam wan da kaba khmih thuh. Lymne kin ym ong, Hakhmih hangne! lane, Hakhmih hangtai! naba, ha khmih, ka hima jong U Blei ka long hapoh jong phi" *(Louk 17:20-21)*.

Kaba pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut kaba pdiang ia ka hima U Blei hapoh ki dohnud jong ngi. Ka mynsiem jong ngi kan ym suk satia da lei lei khlem da ai jaka ia ka hima U Blei hapoh ka dohnud jong ngi. *Ka Hima U Blei ka mut U Mynsiem Bakhuid.* Ha ka jingduwai U Trai ba ngi ju duwai: *'wan ka hima jong me, long ka Mon jong Me'*, ngi ap khmih lynti bad kynmen khlem sangeh ia ka jingwan jong ka hima U Blei hapoh ki dohnud bad ki mynsiem jong ngi. Te namarkata, lada ngim pdiang ia U Mynsiem Bakhuid,

ka jingong jong ngi ia ka jingduwai U Trai 'wan ka hima jong me', ka long lehnohei bad khlem jingmut.

Haba ngi pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut ba *'ngi pdiang ia Ka Hima U Blei ka bymlah pynkhih" (Heb 12:28).* Pule *(Heb 12:28,29).*

......namar ba U Mynsiem Bakhuid u ai ka jingkmen bakynja mynsiem hapoh jong ngi. U Mynsiem Bakhuid u pynklet noh ia ka jingsngewsih ba ngi la mad ha ka jingim kaba dap da ki jingjynjar bad ki jingkhuslai. Ka jingsngewsih kaba wanshong dap hapoh jong ngi ka ia pyrshah shibun ia ka jingkmen ba la pynlong da U Mynsiem Bakhuid. U soitan u long uba nang ban pynsngewsih ia ngi. Ka jingsngewsih ka mih na. ka pop kaba trei ha ngi, kumba u nongrwai shem mynsiem u ong:

"Pop ka pynpang pynsngewsih Me,
Jingbymngeit bajur ka bat Me".

Hynrei ynda haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, yn sa pyndap pat ia ngi da ka jingkmen. U Jisu Khrist u la pynthikna shaphang ka jingkmen kaba iaisah hapoh jong ngi. *"Bad ia kata ka jingkmen jong phi ym don u ban shim noh na phi" (Ioan 16:22),* Ka daw jong kane ka jingkmen ka long namar uta U Nongpyntngen uba iaisah lem bad ngi. Namarkata ngi donkam baroh ia U 'Nongpyntngen' Uba long U Mynsiem Bakhuid. Lymda ngi ioh ia ka jingpyntngen na U Mynsiem Bakhuid, ngin long kiba khuslai bad sngewsih sat.

U Jisu Khrist U Khun jong U Blei u long uba dap da U Mynsiem Bakhuid. La ki jingkhuslai bad ki

jingsngewsih ki tap lup ia u namar ba u long *'u briew ki jingsngewsih' (Isa 53:3)*, pynban u dang nang ban shadkmen bad lehkmen, namar ba U Mynsiem Bakhuid uba don hapoh jong u, u pyntngen ia u. Ka la jia shisien ia U Trai jong ngi ba *'Ka Paro U Mynsiem Bakhuid ka la kyrthlap ieit hapoh ka dohnud jong u': "Ha kata hi ka por U Jisu u la shadkmen ha U Mynsiem Bakhuid (Louk 10:21).*

Kumta haba ngi pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut ba ngi pdiang ia ka jingkmen U Trai hapoh jong ngi. "Namar ka jingkmen U Trai ka long ka bor jong phi" *(Neh 8:10).*

"To phin iakmen noh ha U Trai ha la ka sngi: te nga ong pat. To iakmen" *(Phil 4:4).*

......namar ba u long ka bynta trai jong ka jingim bathymmai ba ngi la iohmad iohpdiang na U Jisu Khrist uba laiap, uba lamihpat bad uba la kiew noh sha bneng. Ka jinglong jingim bathymmai ka long ka jaid jingim kaba wan jia long ha ngi na ka jingtrei jong U Mynsiem Bakhuid, bad dei U Jisu Khrist uba pyntrei hapoh jong ngi ia kane ka jaid jingim. Haba ngi la pdiang ia U Jisu Khrist kum *'U Trai ka jingim jong ngi;* ngi la pdiang ia u kum u kynrad uba hakhlieh tam ka jingim jong ngi. U Paul u la ithuh ia U Jisu Khrist kum U Trai ka jingim jong u haba u la phla: *'U Jisu Khrist u long U Trai' (Phil 2:11).* U Jisu Khrist u la ioh ia kane ka kyrteng *'Trai'* na ki nongpop baroh kiba la *'iohmad' 'iohpdiang'* ha lade ia ki *'kambah'* jong u.

Dei U Mynsiem uba phla shai shynna hapoh jong ngi ba ngin ithuh ia U Jisu Khrist kum U Trai

jong ngi. Ba ngin phla hakhmat ka pyrthei ba *'U Jisu Khrist u dei U Trai'*, kam long shuh tang na ka jingong ka rmiang shyntur, hynrei ka dei ban long kum na U Mynsiem ka jingshisha: *"Ym dón mano mano ruh uba lah ban ong ba U Jisu u long U Trai, hynrei tang ha U Mynsiem Bakhuid" (1 Kor 12:3).*

.... namar ba U Mynsiem Bakhuid u long ka jingai bakynja bneng. U Blei ym tang ba u la ai ha ngi ia U Khun ba la kha marwei, U Jisu Khrist ban shah iap halor ka diengphna na ka bynta ki pop jong ngi, hynrei u la ai ruh ha ngi ia U Mynsiem jong u hi; bad ia kane ka jingai ba kordor jong u ha ngi, u la dep ai da ka jingkular. Kumta ha ka ktien U Blei ngin shem ia kine ki jingshisha ba la pyndep ia kane ka jingai bakynja bneng.

"Namarkata haba la kyntiew ia u da ka kti kamon U Blei bad haba u la iohdiang na U Kpa ia ka jingkular ia U Mynsiem Bakhuid, u la theh noh ia kane ia kaba phi mynta phi iohi bad phi iohsngew" *(Ki kam 2:23).*

"U Blei uba ai ia U Mynsiem Bakhuid ha phi" *(1 Thess 4:8).*

"To da kane ngi tip ba u iaisah ha ngi; na uta U Mynsiem ia uba u la ai ha ngi" *(1 Ioan 3:24).*

NGI DONKAM BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID namar ba u long ka jingpynhiar mynsiem jong U Blei. Kum ki briew ngim lah ban im ha pyrthei khlem da ring mynsiem ia ka lyer khuid. Kane ka iadei bad ka jingim jong ka met kaba long ka doh. Ka lyer khuid kaba ngi *'ring'* bad *'pynhiar'* mynsiem

ka par sha ki tor bad ka pynkhuid ia ka snam kaba ai jingim ia u briew. Kaba katno tam lei lei ka long ia ka jingim ba kynja mynsiem.

Ka jingpynhiar mynsiem U Blei ka la long kum ka 'lyer bneng' kaba la phriang kylleng. La pyllait ia kane ka lyer bneng naduh ka sngi pentekost. Kum ki riewngeit ki jong U Trai ngi dei ban im da ka jingpynhiar mynsiem *jong Uba donbor baroh.* U Blei um shym la thaw ia u briew ba un im tang da ka jingring bad jingpynhiar mynsiem na ka lyer khuid, hynrei u kwah bad angnud ruh ba ngin im da U Mynsiem Bakhuid.

Ki nongpop ki bym pat shym la shah pyrsad na ka jingpynhiar mynsiem U Blei, ki long tang kum *'ki shyieng batyrkhong'.* Hynrei ynda la *'pyrsad'* halor jong ki, kin sa im pat. U Esekiel u iathuhlypa ia kane ka bot kaba trei kam jur katta katta: "Kumne u ong U Trai U Blei: Ko mynsiem, to wan mih noh na ki saw lyer, bad to pyrsad ha kine ki baiap ba kin dup im .... te ka mynsiem ka la wan ha ki, bad ki la im" *(Esek 37:9,10).*

L. D.

LYNNONG - 11

KA JINGPDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID KA DEI TANG KA KAM JONG KA JINGNGEIT

KA JINGPDIANG Ia U Mynsiem Bakhuid ka dei tang ka kam jong *'JINGNGEIT': "Ban iohpdiang ngi donkam ban ngeit. Ngi dei tang ban shu ngeit na ka bynta ban iohpdiang".* Ka jingngeit ka long ka 'khyrdop' jong ka niam khristan. Ka long ka lynti kaba ialam sha ka burom. Ka jingngeit ka long kum ka 'jingkhangit' kaba plie ha ngi ia ka jingkular ba ngin iohpdiang ia U Mynsiem. Ia ka jingngeit dei ban pyntreikam da ka jingduwai. Ngi dei ban ngeit ba U Blei un pyndep ia la ka kular bad ba un ai ha ngi ia U Mynsiem Bakhuid.

U Jisu Khrist u la dep ong: *"Namarkata nga ong ha phi, ba kiei kiei baroh kat kiba phi pan, haba phi kyrpad, to ngeit ba phi pdiang ia kita, te phin sa ioh" (Mark 21:24).*

"Hynrei ia kane u la kren shaphang U Mynsiem ia uba kita ki bangeit ha u kin sa pdiang" *(Ioan 7:39).*

Ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka dawa ia ka jingngeit ka basngur banylla bad baskhem: *Ia ka jingbatai shaphang ka jingngeit,* la dep ai ha ka Ktien U Blei kumne: *"Te ka jingngeit ka long kata ka jingsngewskhem ia kita kiei kiei kiba ngi kyrmen, kata ka jingtynjuh ia kita kiei kiei ki bymiohi" (Heb 11:1).*

Haba ngi da ngeit, ngi donkam pat ban da leh, ka jingngeit ka iaid ryngkat bad ka jingleh: "Kumta ruh kata ka jingngeit lada kam don ka jingleh, ka long ka baiap ha lade hi" *(Jak 2:17)*. "Namar kumba ka met khlem ka mynsiem ka long ka baiap, kumta ruh kata ka jingngeit khlem kita ki jingleh ka long kaba iap keiñ" *(Jak 2:26)*.

Dei da ka jingngeit bad lyngba ka jingngeit ba ngi lah ban wan sha U Blei bad ban pan na u ha ka jingduwai kaba iaineh skhem bad kaba khlem artatien shuh. U briew u 'bymngeit' u long u 'bymneh': 'Namar wat ai ba uta u briew un mut ba un iohdiang eiei ruh na U Trai, u briew basynrop mynsiem, u bymneh ha ki lynti jong u baroh" *(Jak 1:7,8)* Ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ka donkam ba ngin pan khlem ka jingartatien. Kumta ka Ktien U Blei ka hikai: "Hynrei to un pan ha ka jingngeit, khlem da artatien eiei ruh em: namar uta uba da sngewartatien u long keiñ kum ka jingat phyllung ka duriaw ia kaba la beh da ka lyer bad ba la pynshad kynting" *(Jak l:6)*.

Ki briew kiba la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ki long kito ki bangeit ha ki jingkular bathiang jong U Blei. Ki long kito kiba ngeit ha kiei kiei kiba kynja bneng. U Apostol Paul u ban jur ba ym don lynti da kumwei pat ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, lait tang da ka jingngeit. U Kylli ia ki khristan ha Galatia: "Phi la pdiang ia U Mynsiem da ki jingleh ka hukum, ne da ka jingpynsngew ka jingngeit? *(Gal 3:2)*.

Ki riewngeit baroh ha ka pyrthei ki long kito kiba la hiarpateng na U Abraham, u kpa ki bangeit. Ka jingngeit kaba la don ha U Abraham, ka la pynioh

ha u ia ka hok. Namarkata U Blei u la sngewbha eh ia u. *"Bad u la ngeit ha U Trai, bad u la ñiew ia kata ia ka ban long ka hok ia u" (Jen 15:6).*

U briew baroh uba pdiang ia U Mynsiem Bakhuid u long uta uba ioh bynta ia ka jingkyrkhu jong ka jingkular. U Blei u angnud bad kwah hir hir ba ngin iohmad ia kane ka jingkyrkhu bakynja bneng ha kane ka juk kaba mynta ruh. Ngi long ki khun ki ksiew U Abraham. U Blei un pat shym la pynduh satia ia kane ka hok kaba la hiarpateng na u Abraham: *"Khnang ba ka jingkyrkhu ka jong U Abraham ha U Khrist Jisu kan ioh wan ha ki jentil; ba ngin iohpdiang ia ka jingkular ia U Mynsiem da ka jingngeit" (Gal 3:14).*

Ka ktien U Blei ka ai jinghikai kaba shai kdar ba ka jingngeit ka long ma ka ka 'sap' ba ngin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Da kane ngin ioh bynta ryngkat lang bad U Abraham u bangeit.

"Kiba da iaid beit ruh ha ki jingjam kata ka jingngeit ka jong U Abraham uba u kpa jong ngi ...... namar ym da ka hukum la jia kata ka jingkular ha U Abraham, ne ha u symbai jong u, ba un ioh long ma u u trai ka pyrthei; hynrei da ka hok ka jingngeit" (Rom 4:12,13),

"Kumta te la kyrkhu ia kita kiba na ka jingngeit lem bad U Abraham u bangeit" *(Gal 3:9).*

Haba ngi pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi dei tang ban shu ring mynsiem hapoh bad ong ha U Blei kumne: *"NGA PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID MYNTA KUMNE KUMNE DA KA JINGNGEIT:.* Ngi donkam ban ngeit ba U Blei u don bad ba u long

uba ai nong: "Namar ka dei ia uta uba wan hajan U Blei ban ngeit ba u don, bad ba u long uba ai nong ia kita kiba wad ia u" (Heb 11:6).

"To wat long u bymngeit hynrei u bangeit" (Ioan 20:27).

"Haba da ngeit, phin ioh ka jingim ha ka kyrteng jong u" *(Ioan 20:31).*

L. D.

LYNNONG 12

KA JINGBYMPDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID

KUMNO KAN JIA LONG IA NGI LADA NGIM PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID?

JIA AIU LADA NGI KYNTAIT BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID?

Ha ka jingiadei bad kine ki artylli *ki jingkylli* kiba donkam eh, nga la pyrshang ban buh ia *ki jubab* harum ter ter kat kum na ka ktien U Blei.

Ka jingbympdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ka lah ban mih na ka jingbymsngewthuh, ka jingbym shemphang bad ka jingbymtip. Hynrei U Blei jong ngi um long uta u ban shu ia kheiñ jem bad ngi tang ha kita kiei kiei kiba ngim sngewthuh ne tip, *namar u la dep pynkhreh bad buh riang ia ki jingshisha baroh na ka ktien bakhuid* jong u. Lada ngi la sngewthuh bad shemphang lut ia ki jingdonkam kiba ngi sngewdei ban ioh ha ka doh, U Blei un ym map lada ngi *ong* ba ngim sngewthuh pat ia ki jingdonkam kiba kordor tam ha ka bakynja mynsiem.

Ka jingbympdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut hi ka jingkyntait ban pdiang ia u. Ka jingkyntait ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka long ka pop ka bakhraw tam eh. *Ka jingkyntait ka mut ka jingialeh pyrshah.* Ka iaryngkat bad ka jinglehkiat. Ka long ruh ka jingmutlop: "Namar ka jinglehkiat

ka long kat ka pop ka jingleh byrtong hi, bad ka jingmutlop ka long kum kaba mane bleithaw bad ki teraph. *Namar ba me la kyntait ia ka ktien U Trai" (1 Sam 15:23).*

Haba shu kren kyllum, *ka jingbympdiang ia U Mynsiem Bakhuid* ka mut shibun kiei kiei. Ka mut ka jingkyntait ia ka jingpynim U Blei, bad ki jingkyrkhu bakynja mynsiem baroh. Ka mut ka jingkyntait ia ka jingim bakynja mynsiem. ka jingim bymjukut bad ka jingaiei U Blei. Ka mut ka jingkyntait ban pdiang ia Ka Hima ki bneng hapoh ki dohnud bad ki mynsiem jong ngi.

Ka jingbympdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka long ka jingkyntait ban leh ia ka babha: "Namar kata ha uba tip ban leh ia ka babha bad u bym leh, ha uta keiñ ka long ka pop" *(Jak 4:17).*

LADA NGI KYNTAIT BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID ka mut ba *ngi hap ban pdiang ia uwei pat u Mynsiem.* U Apostol Paul u ong: *"Phi pdiang ia uwei pat U Mynsiem" (2 Kor 11:4)* - kaba mut *U Mynsiem bymman.* Ym ju don uno kano ki jong U Khrist kiba pdiang ia U Mynsiem Bakhuid bad ia U Mynsiem bymman ha kajuh ka por. Ngim lah ruh ban shu iaid pdeng. Ngi dei ban jied ia U Mynsiem Bakhuid ne ia U Mynsiem bymman. Naduh ki por mynbarim, U Blei u la dep buh ha ngi ia ka lynti ka jingim bad ka lynti ka jingiap: "Hakhmih nga buh ha phi ia ka lynti ka jingim bad ia ka lynti ka jingiap" *(Jer 21:8).* U Blei u la dep ai ha ngi ruh ia ka mon balaitluid. Ka shong sa tang ha ngi kumno ba ngin nang ban jied, la ngin pdiang ne kyntait. *(Pule Deut 30:19).*

U Mynsiem Bakhuid ia uba U Blei u la ai noh ha ngi u don mynta ha kane ka pyrthei. Kumjuh ruh u Mynsiem bymman u la don ruh hangne naduh kaba mynnyngkong. Kine ar ki iatrei bor bah. Ar ki mynsiem ki kwah rung hapoh u briew. Ar ar ki ia iaid lang - U Mynsiem Bakhuid bad u mynsiem bymman. Kumta lada ngim pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ka long kaba sngewsih ba u mynsiem bymman un hap ban wanshong hapoh jong ngi.

LADA NGIM PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID, *ngin ym lah ban ieng pyrshah ia ki buit thap u soitan (Eph 6:11).* Kine ki sngi kiba ngi im mynta ki long ki sngi ha kiba u soitan u khreh ban trei dep ia ka prokram jong u, Un sei lut ia ka bor barieh bad ka bor bapaw pyrshah ia ngi. U tip ba ka por jong u ka la jan kut. *(Pule Eph 6:12,16).*

Ngi im ha ka pyrthei ha kaba u soitan u la long lypa u syiem jong ka. U Jisu Khrist u la phla shisien ba u soitan u trei jur ha ki briew baroh, lait sa tang ha u: "Ngan ym ioh iakren shibun shuh bad phi, namar *u syiem jong ka pyrthei* u wan, *hynrei um don eiei ruh em ha nga" (Ioan 14:30).* Une u syiem jong ka pyrthei u synshar ha ka, u da bsuh bad pyntrei ia ka mon jong u halor ki jaid bad ki kynja bynriew. Kumba u la leh naduh ka Kper Eden, u dang iai trei bor bah ban pynphai noh ia u briew sha ka jingjot. Une u soitan da ka jingpyrsad mynsiem jong u, u pyntrei ha ka rukom im, ka rukom bam, ka rukom dih, ka rukom pyrkhat, ka rukom leh, ka rukom kren jong ki briew baroh nadong shadong.

"Kita ki long na ka jong ka pyrthei, namarkata ki iakren na ka jong ka pyrthei, bad kata ka pyrthei ka sngew ia ki" (I Ioan 4:5).

LADA NGIM PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID, ka mut ba ngi dang pdiang ia ka mynsiem jong ka pyrthei. Ki briew baroh ki bym pat shym la ithuh ia U Jisu Khrist, ki dang pdiang baroh ia ka mynsiem jong ka pyrthei. Ki im pyrthei, ki leh pyrthei, ki kam pyrthei, ki kren pyrthei, ki sngew pyrthei, ki mut pyrthei. Hynrei kito kiba la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, 'la ki long ha ka pyrthei, hynrei kim long na ka jong ka pyrthei' *(Ioan 17:14,16).* U Ioannis u maham ia ngi ba ka mynsiem jong ka pyrthei ka dei *'ka mynsiem jong ka jingshukor' (1 Ioan 4:6).* Hynrei U Mynsiem Bakhuid pat u wallam hapoh ka dohnud briew ia ka jingshai bakynja mynsiem kaba trei shynna ha ki briew ki bangeit ia ka jingpynim U Blei kaba long *'Ka Mynsiem jong ka Jingshisha' (1 Ioan 4:6).* U Apostol Paul u pynkynmaw ia ngi da kaba ong: *"Ma ngi te ngi la pdiang ym ia ka mynsiem jong ka pyrthei, hynrei ia uta U Mynsiem uba na U Blei" (1 Kor 2:12).*

LADA NGI KYNTAIT BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID, ngi la kyntait ia ka hok ba U Blei u la ai ha ngi ban long ki khun jong u. *Ngi dang sah* hi ki khun u soitan. Ka Ktien U Blei ka iathuh ia ngi kumne: *"Ha kane keiñ ki la paw kita ki khun U Blei bad kita ki khun u soitan" (1 Ioan 3:10).* Da kaba ngi duh ia ka hok ban long ki khun U Blei, ngi duh lut ia ki hok kiba dei jong ka bneng. Kumta lymda ngi pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngin ym ioh ban rung hapoh ka longiing longsem jong U Blei U Kpa, U Blei

U Khun bad U Blei U Mynsiem Bakhuid. Shisien ba ngi la kyntait ia U Mynsiem Bakhuid, ngin duh ia ki hok bakynja mynsiem kiba long ki hok jong ka jingioh pateng. *Peit (Rom 8:16,17).*

LADA NGIM PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID hangne ha pyrthei, yn ym ithuh ia ngi da U Trai Jisu ha kata ka pyrthei ka ban sa wan. U Jisu Khrist u ithuh kino kiba dei ki jong u, bad kino ki bym dei ki jong u. U hi u la ong: "Nga ithuh ia la ki jong, bad la ithuh ia nga da la ki jong" *(Ioan 10:14).* Lada ngim don U Mynsiem Bakhuid, ngin ym sngewthuh shai halade shaphang ka jingiadei jong ngi bad U Blei, ba 'ma ngi ngi long na U Blei' *(1 Ioan 4:6).* La dep kyntait lypa ia ngi naduh nangne na pyrthei. Ha kata ka sngi bishar un ong pyrshah ia ngi, "Ngam ju la ithuh ia phi: khie leit noh na nga, phi kiba ju trei bymman" *(Math 7:23).*

LADA NGI KYNTAIT BAN PDIANG IA U MYNSIEM JONG U TRAI, ka long kumba ngi la kyntait bad beh noh ia u. Lada ngi la kyntait bad beh noh ia u, ka long kaba shisha ruh ba ha kawei ka sngi, U Blei ruh un sa beh noh ia ngi. Katba ngim pat pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi dang long hi ki khun ki raiot hapoh ka hima u syiem ka jingdum! "Hynrei ia ki khun ka hima yn shop noh sha kaba dum jngai bah: hangta yn long kaba lynñiar, bad kum dait bñiat" *(Math 8:12).*

LADA NGIM PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID, ki mynsiem bymkhuid kin synshar bad leh trai khlieh ha ki met bad ki mynsiem jong ngi. Kin pynshitom bad pynkordit ia ngi da ki jingpang jingshitom ba bun jaid haduh ba ngin da leit sha jingtep syndon.

Ka jingioh ia ki jingpang ksuid, ki jingpang khrei ha ki sngi bad ki por ba mynta, ka long baroh namar ka jingwan rung jubor jong U Mynsiem bymman, uba wan ban rung hapoh ki briew ki bym shym la ai jaka ia U Mynsiem Bakhuid. Hynrei ynda ngi la pdiang ia U Mynsiem jong U Jisu Khrist, U Mynsiem bymman bad ki jingpang jingshitom kin leit noh na ngi. *(Pule Ki kam 19:13-16).*

LADA NGI KYNTAIT BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID, ngin ym ioh bynta ha kata ka jingrong noh ia ki riewkhuid. Ngi la pynduh dalade ialade ban long ki dkhot jong *Ka Balang Bakhuid.* Yn ñiew ia ngi da U Trai Jisu kum ki san ngut ki *theisotti babieit.* Ki san ngut ki theisotti babieit ki la shah set shabar. U Trai um shym plie shuh ia ki. Ka la dier ka por: "Hadien kata te ki la wan ruh kita kiwei ki theisotti, ki da ong, Ko kynrad, kynrad, to plie ia ngi! U la iathuh te u la ong, Shisha nga ong ha phi, Ngam ithuh ia phi" *(Math 25:11-12).*

LADA NGIM PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID, u soitan ruh un pdiang noh ia ngi ha ka balang jong u. Haduh mynta ruh, u dang ialeh katba lah ban lum shibun ki nongbud jong u na ki kynja, ki jaid bad na ki bynriew baroh.

"Bad ba uno uno ruh un ym lah ban thied lane ban die, hynrei tang uta uba don kata ka dak, kata ka kyrteng hi uta u mrad khlaw keiñ, lane ka jingkheiñ ka kyrteng jong u ... kata ka jingkheiñ jong ka long, Hynriewspah hynriewphew hynriew" (Jingpyn 13:17).

LADA NGI KYNTAIT BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID, ngim dei ban sngewlyngngoh ba ngi la dep

leit hapoh bad rung lypa sha ka jingbishar: "Don ki briew kiba ki pop jong ki ki paw lypa, ki da iaid noh ha shuwa sha ka jingbishar; hynrei don ruh ki briew kiba ki iabud nadien" (1 Tim 5:24).

U Apostol Paul u ong: *"La buh ha ki briew ban iap tang shisien, bad hadien kane ka wan ka jingbishar" (Heb 9:27).*

KA SNGI BISHAR

Bishar sa long sa khyndiat hi,
    Ia ngin iakynmaw kata;
Haba ki bynriew sha U Trai,
    Kin ai ka jingkheiñ hangta.

Shato kin ieng lyngngoh lang,
    Ban pdiang la ka bainong;
Riewrit, riewkhraw, riewduk, riewspah -
    Ioh kumba sah ka jinglong.

L. D.

LYNNONG 13

KI JAID BRIEW BAD RUKOM BRIEW KI BYM LAH BAN PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID

U Blei u iatrei da la U Mynsiem Bakhuid ha ki jaid briew baroh. Hynrei la katta ruh don pat ki jaid briew bad rukom briew kiba U Blei um lah ban pynkylla shuh, wat haba U Mynsiem Bakhuid u la iatrei. *Ka daw jong ka jingbymlah, kam long na U Blei hynrei ka dei na u briew.* U Oswald J. Smith, uta u nongialap bapawnam jong ka Ri Amerika ha ki por ba la leit noh, u iathuh ba hapoh ka laiphew snem karta, U Mynsiem Bakhuid u kham iatrei donbor. Kham bun ki briew *kiba la dap arphewsan snem* ki kloi ban kylla kabamut, haba U Mynsiem Bakhuid u iatrei hapoh jong ki.

Hapoh laiphew snem, ka dohnud ka la ih bha ban iohpdiang ia ka jingtrei U Mynsiem, bad ka kloi ban kylla sha ka jingbha. Hadien laiphew, *"Ka aiom ot ka la dier, ka lyiur ka la wai" (Jer 8:20).* Dei haba ki briew ki dang samla bha ba U Mynsiem Bakhuid u kham trei phylla. Hynrei lada ki ialeh pyrshah ia u, kan eh shibun ba kin kylla kabamut, Ynda haba ki la poi pdeng karta, katba kan wan poi sa ka jinglongtymmen pat, ka dohnud ka la rben, ka la jwat, ka la satar bad eh bha. U Apostol Paul u pynsyriem ia ka jinglongeh ka dohnud bad *'u briew*

batymmen' uba la kyrni ha ki jingmlien basniew: *"u briew batymmen keiñ, uba nang pyut katba kum kita ki jingikwah ka jingshukor" (Eph 4:22) peit (Rom 6:6; Kol 3:9).*

Ka jingbynnlah U Blei ban pynkylla ia ka dohnud u nongpop ka long namar ba u ialeh pyrshah ia ka jingtrei jong U Mynsiem Bakhuid. Dei namar kane ka daw ba U Blei u la ai ka rai da kaba ong: *"U Mynsiem jong nga un ym ialeh bad u briew junom" (Jen 6:3).*

Ha u briew ka don ka mon. U Blei u la ai ia ka mon balaitluid ha u. Ka mon jong u ka lah ban dem sha ka babha ne ka basniew. Ha kane ka lynnong nga jer ia ki *'jaid briew'* bad *'rukom briew'* ki bym lah ban pdiang ia U Mynsiem bakhuid ia kiba la dep iathuh ha ka Ktien U Blei shaphang ka jinglong jong ki:-

"U briew bakynja doh um pdiang ia kita kiei kiei ruh ki jong U Mynsiem U Blei, namar ki long ka jingbieit ha u, bad um lah hi ban ithuh ia ki" *(1 Kor 2:14).*

Kiba la pdiang "ia ka mynsiem jong ka pyrthei" *(1 Kor 2:12).*

Kiba la pdiang ia 'ka mynsiem jong ka jingshukor' *(1 Ioan 4:6).*

Ki kynja pharisi bad ki saddusi: Ki briew kiba arsap ka jinglong *(Math 15:7; 16:3; Math 23:13, 23).*

"Kiba don ka dur ka jingriewblei, hynrei kiba la len ia bor jong ka", *(2 Tim 3:5).*

Kito kiba wan ha U Blei tang da ka rmiang shyntur, katba ka dohnud pat ka jngai na u, *(Isa 29:13; Math 15:8).*

Kito "Kiba hikai ia ki hukum jong ki briew kum ka jinghikai. *(Math 15:9)*.

Kiba ju ioh hikai ha la ka sngi, bad kim ju lah ban poi sha ka jingtip ia ka jingshisha. *(2 Tim 3:7)*.

"Ki ieng ialeh pyrshah ia ka jingshisha: ki briew ba la pynpyut ha ki jingmut, kiba la kyntait shaphang kata ka jingngeit" *(2 Tim 3:8)*.

"Kiba eh ryndang bad kiba khlem otsher ha ka dohnud bad ha ki shkor" *(Ki kam 7:51)*.

Kiba ialeh pyrshah khlem da pud ia U Mynsiem Bakhuid. *(Ki kam 7:51)*.

Kito kiba ialeh "Ia ka Jingsngewbha ka doh" *(Kol 2:23)*.

"Kiba ieit ia ki jingsngewbha, khamtam ban ia kaba ieit ia U Blei" *(2 Tim 3:4)*.

Kiba ieit ia "Kita ki puriskam kai bathala bad babieit" *(1 Tim 4:7)*.

'Ki khun u Balial' *(1 Sam 2:12; 1 Syiem 21:10)*.

'Ki riewbymman baroh bad kita ki riewbelial *(1 Sam 30:22)*.

'Ki riewthala, ki khun u Belial keiñ, *(2 Khro 13:7)*.

'Kito kiba shaniah ha ki spah' *(Mark 10:24)*.

Kiba pher katta katta ka jinglong: "Kiba ieit tang ialade, kiba ieit sbai, ki bakren sarong, kiba lehkhraw, kiba kren sniew, ki bymkohnguh ia la ki kmie ki kpa, ki bym sngewnguh, ki bymkhuid, kiba khlem ieit ia la ka kynja, kiba khlem map, kiba kren siar,

kiba bym suidñiew, kiba runar, ki bym ieit ia ka babha, ki nongdie lok, kiba hangamei, kiba lehmeng" *(2 Tim 3:2-4)*.

"Kiba la pynshai shisien bad ba la iohmad ia ka jingai bakynja bneng... bad hadien kata ba ki la hap noh, ka long ka bymlah ban pynthymmai pat ia ki sha ka jingkylla kabamut; haba la sahnarphna pat da ki hi ia U Khun U Blei, bad la pynlehraiñ pyrshah ia u' *(Heb 6:4-6)*.

Kiba don 'ka dohnud basniew ka jingbymngeit, ha ka ban phaidien noh na U Blei baim' *(Heb 3:12)*.

"Ha la ka sngi, ki bakla ha la ka dohnud, hynrei ki kim shym la ithuh ia ki lynti jong nga" *(Heb 3:10)*.

Kiba im sngi tang ha 'ki jinghikai jong ka pyrthei' *(Kol 2: 20)*. 'bad ki jinghikai ki briew' *(Kol 2:22)*.

'Kiba ialeh pyrshah ia U Khrist... ki la leit mih noh napdeng jong ngi... khnang ban ioh pynpaw ia ki ba baroh kim long na ngi" *(1 Ioan 2:18, 19)*.

Kiba "iaid ha ka jingiasylla ki bymman... ieng ha ka lynti ki nongpop... shong ha ka jingshong kiba rkhie beiñ" *(Salm 1:1)*.

Kiba shu don tang ka jingngeit khlem ka jingleh *(Jak 2:14, 17; 26)*.

Ki syntan bah: 'Ym don ka jingsheptieng ia U Blei ha pyrshah ki khmat jong ki" *(Rom 3:3-18)*.

Ki khun ka pop *(2 Sam 3:34)*.

"U Paidlang uba khyllah ka jingkren bad uba eh ka ktien" *(Esek 2:5)*.

'Ki mrad bakhlem jingmut ba la kha kynja mrad ia ki *(2 Pet 2:12)*.

Kiba beh brai ia ka doh ha ka jingkwah brai,*(2 Pet 2:!0)*.

'Ki khun kiba khlem raiñ bad kiba eh dohnud' *(Esek 2:4)*.

"Ki da ia im sarong awria...... kiba don ka dohnud ia kaba la pynmlien ha ki jingkwah lalot: ki khun ka jingtim *(2 Pet 2:13, 14)*.

"Kiba la pdiang ia ka hukum kumba la buh da ka da ki angel bad ki bym shym la sumar ia ka' *(Ki kam 7:53)*.

Kiba don 'u ksang ka jingkthang bad ka jingkhum ka jingbymman' *(Ki Kam 8:23)*.

"Uba da sngewartatien... namar wat ai ba uta u briew un mut ba un iohpdiang ei ei ruh na U Trai, u briew basynropmynsiem, u bym neh ha ki lynti jong u baroh' *(Jak 1:6-8)*.

'Ki nongiathuhlypa balamler... ki nonghikai ba lamler... ia ki jinghikai bapynjot noh, bad haba ki len noh ia uta U Kynrad uba la siewspah ia ki" *(2`Pet 2:1)*.

"Kiba eh ka shyllangmat bad kiba eh ka dohnud" *(Esek 2:7)*.

"Haba ki la iehnoh noh ia ka lynti ka babeit, ki la leit sakma noh, da kaba bud noh ia ka lynti...... la ieit ia ka bainong ka jingbymhok" *(2 Pet 2:15)*.

"Namar da kaba kren ia ki ktien ba atsarong ka jingbieit thala, ki iariam pah ha ki jingkwah brai ka

doh, da ki jingleh nuti, ia kita kiba dang iaphet iap noh na kita kiba im ha ka jingiaid sakma" *(2 Pet 2:18).*

"Kiba la tip ia U Trai bad u nongpynim jong ngi U Jisu Khrist... bad... kylla dien noh na kata ka hukum bakhuid ia ka ba la aiti ha ki" *(2 Pet 2:20, 21).*

'Kiba ieit ia ka jingiaroh jong ki briew khamtam ban ia ka jingiaroh ka jong U Blei' *(Ioan 12:43).*

'Kiba stad ha la ka jong ka jingñiew, bad kiba sian ha la ka jong ka jingkhmih' *(Isa 5:21).*

'Kiba khot ka babha ia ka basniew, bad ka basniew ia ka babha, kiba buh ka badum ia ka bashai, bad ka bashai ia ka badum; kiba buh ka bakthang ia ka bathiang; bad ka bathiang ia ka bakthang " *(Isa 5:20).*

'Kiba shait ban dih waiñ, bad ki bakhlain ban pyniakhleh kiad' *(Isa 5:22).*

'Kiba pynksan ia u bymman da ka jingbamsap, bad kiba knieh noh ia ka hok jong u bahok na u' *(Isa 5:23).*

'Kiba pyniasoh ia ka ïng sha ka ïng, kiba pynbteng ia ka lyngkha sha ka lyngkha, haduh bym don jaka shuh' *(Isa 5:8).*

'Kiba ring ia ka jingbymhok da ki ksai jingthala bad ia ka pop kumba da u tyllai kali' *(Isa 5:18).*

'Kiba ka spah ka la long kynrad halor jong ki *(Math 19:23, 24; 1 Tim 6:9,10).*

'Kiba pynshah shkor ha ki mynsiem bashukor, bad ha ki jinghikai ki ksuid' *(1 Tim 4:1).*

'Kiba la thang saw ia ka jingiatiplem jong ki, kum da u narsaw' *(1 Tim 4:2).*

Kiba 'don ki shkor badait' *(2 Tim 4:1).*

Ki bymman baroh *(2 Sam 23:6; Salm 9:17; Salm 1: 4, 7).*

Kiba 'pynphai noh ia la ki shkor jong ki na ka jingshisha' bad kiba 'phai khmat sha ki puriskam' *(2 Tim 4:4).*

'Ki bymhok' *(1 Kor 6:9).*

'Ki nongleh basniew *(Phil 3:2).*

'Kiba mane blei thala' *(1 Kor 5:10, 11; 1 Kor 6:9).*

Kiba 'mane bleithaw' *(Eph 5:5).*

'Kiba klim jong kane ka pyrthei lane bad kita kiba i kwah lalot, lane bad ki bakhwan eh' *(1 Kor 5:10).*

'Ki babuaid' *(1 Kor 6:10).*

'Uba kren beiñ lane uba buaid' *(1 Kor 5:11, 6:10).*

Ki bamutlop *(Math 17:17; Nongbi 2:19).*

'Kita ki basheptieng, bad ... ki bymngeit... ki baijli... ki bapyniap... ki bakyreit... ki baaiksuid... mane bleithaw... ki balamler' *(Jingpyn 21:8).*

Ki bakynriang ka jinglong. *(Isa 19:14).*

"Kiba ialap ia kiei ruh kiba bakla" *(Ki kam 20:30).*

Ki baklim *(Mal 3:5)*.

***Parabangeit bad paralok nongpule baroh,* ka long kaba dei ban ït ialade haba ngi pule ia kine ki jaid briew bad rukom briew, khnang ba ngi lah ban kylla kabamut haba dang biang ka por. Ngi lah ban long kiba sniew bad kiba pop katno katno ruh, pynban lada ngi phai sha U Blei bad aiti lut ialade ha ka jingtrei jong U Mynsiem Bakhuid, khlem pep un pynlong ia ngi ki jingthaw bathymmai, kiba bit ban ioh ia ka jaka ka banyngkong bad kaba hakhmat eh ha ka hima ki bneng. U Jisu Khrist u la dep ong shai: "Hynrei shibun na kiba long shuwa kin long khadduh; bad kiba long khadduh kin long shuwa" *(Math 19:30)*.

Lada u dakaid u nongpyniap briew u la ioh rung sha paradais, lada ka Magdalen ka nuti ka la long kaba nyngkong eh ban iohi bad ioh iakren bad U Jisu uba la mihpat na ka jingtep; lada u Petros uba la len ia U Kynrad u la don habneng, lada U Saul Ka Tarsos uba la pynshitom beiñ ia ki khristan u la kylla long u riewkhuid: Kan ym eh iano iano ruh ba U Blei un ym pynkylla, namar "da ki briew kaṭa ka bymlah, hynrei da U Blei kiei kiei baroh ki long ki balah" *(Math 19:26)*.

U Blei u la dep kren bad iathuh naduh ki por kulong kumah: "Hakhmih, nga long U Trai, U Blei ka doh baroh: don ka bymlah bad nga?" *(Jer 32:27)*.

L. D.

LYNNONG 14

KA JINGMIH NA KA JINGPDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID

KIEI KI JINGMIH NA KABA NGI LA PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID?

Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka dei ban pynmih ia kiei kiei ki babha, ki bakordor, bad ki badonburom. Kumta ha kaba jubab ia ka jingkylli kaba nga la buh hi, nga la thoh riang ter ter ia ki jingmih da ka rukom jingbatai ka balyngkot ia kawei pa kawei na ki.

(1). *Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka dei ban pynmih ia ka jingtrei jong u.* Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut ka jingpdiang ia ka jingtrei jong u. Shisien haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ngi hap ban *shah* ha ka jingtrei jong u. Ka jingthmu ka jong U Blei haba u *'iatrei'* da U Mynsiem Bakhuid jong u ka long ban *'pynlong kam'* ia ka *'jingpynkhuid'* kaba man ka sngi ia ka jingim kaba *'shapoh'* bad kaba *'shabar'* jong ngi.

U la iatrei ha kaba sdang shuwa ba ngin pdiang, bad u iatrei kham bun haba u la wan rung hapoh, bad u iaitrei kumta khlem sangeh.

"Nangtrei Mynsiem babha
Nangtrei Mynsiem Babha
....
Nangtrei Mynsiem babha".

Shisien haba u la rung hapoh, u iaitrei bad iaitrei haduh ban da pynlong ia u riewngeit ne ka riewngeit ki briew kiba janai ha U Khrist Jisu.

"Namar dei *U Blei* uba trei hapoh jong phi ia ka ban mon ruh bad ia kaban trei, namar ka jingsngewbha jong u" *(Phil 2:13).*

"Ban pynjanai ia ki riewkhuid ia ka jingtrei". *(Eph 4:11).*

"Ia ka ban pynjanai ia ki riewkhuid ia ka jingtrei" *(Eph 4:12).*

Haba U Mynsiem Bakhuid u iatrei hapoh, u iatrei kum ka *'kor tylliat'* kaba ni. Ki shalyntem jong U Mynsiem ki shad sawdong baroh arphewsaw kynta ban pyniaid kam ia ka kor tylliat jong U Blei. Haba ka kor tylliat ka trei kam jur, ka pynlwet thiaw ia ki shyieng ki shruh baroh jong ka jingeh dohnud bad ka jingbymman ka pop. Ka jingtrei jong u ka long ban pynlong ni ia ka jinglong mynsiem jong ngi, bad ban *'saindur'* ia u briew uba thymmai hapoh jong ngi.

(ii). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ki soh jong u Mynsiem ki dei ban paw ha ka jingim.* Ki soh ki pynshisha ia ka jingdon bad ka jingdap jong U Mynsiem hapoh. Namarkata ki briew kiba dap da U Mynsiem Bakhuid ki pynpaw ia ki soh jong u. U khristan ne ka khristan ki bym don ki soh U Mynsiem kim lah ban dawa ialade ba ki la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid. "Hynrei ki soh jong U Mynsiem u Long ka jingieit, ka jingkmen, ka jingsuk, ka jingshahslem, ka jinglehsbun, ka jingbha, ka jingiaineh, ka jingjemnud, ka bor halor lade" *(Gal*

5:22). U Trai jong ngi pat u ong: "Na ki soh jong ki phinithuh ia ki" *(Math 7:16).* "Kumta u dieng baroh u sei ki soh babha" *(Math 7:17).*

Ki briew ki bym pat pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ki lah ban long kiba bha, hynrei ka jingbha jong ki kam shym long na U Blei. Kumta ha ka bakhadduh, ka jingbymman mynsiem ka paw hi ha ki. *'Hynrei u dieng bymman u sei ki soh bymman" (Math 7:17). Pule (Jer 2:21).*

(iii). *Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ka pynkiew ia ngi sha ka 'kyrdan' ban long ki khun U Blei.* Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut ka jingpdiang ia U Jisu Khrist: "Kat kiba la pdiang ia u, ha kito u la aibor ban long ki khun U Blei, kata ha kita kiba ngeit ha ka kyrteng jong u" *(Ioan 1:12).* Ka *'rukom'* haba U Blei u pdiang ia ngi ban long ki khun jong u ka long da *'ka jingtingkhun kaba da U Mynsiem Bakhuid'* uba la mih noh na U Kpa bad na U Khun. Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka hikai ia ngi ban ithuh janai ia U Blei kum U Kpa jong ngi, namar ba U Mynsiem Bakhuid u long ruh *'U Mynsiem U Khrist' (Rom 8:9).* Dei ka jingaiei U Blei kaba la pynlong ia ka mynsiem ka jingtingkhun, bad ki jingkyrkhu baroh kiba mih na kata: *"Namar phim shym la pdiang ia ka mynsiem ka jinglongmraw pat ia ka ban sheptieng; hynrei phi la pdiang ia U Mynsiem ka jingtingkhun,* da uba ngi iaiam kyrpad, Abba! Ko Pa! Uta U Mynsiem hi keiñ u iaphla shai ryngkat bad ka mynsiem jong ngi, ba ngi long ki khun U Blei" *(Rom 8:15-16).*

Haba U Blei u ithuh ia ngi kum ki khun jong u, u ai ruh ha ngi ia ki hok jong ka jingiohpdiang ia

kiei kiei kiba kynja bneng: "Kumta lada ngi long ki khun, ngi long ki nongiohpateng ruh, ki nongiohpateng U Blei keiñ bad ki nongiohpateng lem bad U Khrist de" *(Rom 8:17)*.

Ym don kawei pat ka 'kyrteng' kaba kham sngewthiang lait na kane da kaba yn khot ia ki khristan kiba la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ba ki long ki khun U Blei. Kum ki khun, ngi long ki nongioh pateng ia ki hok ki jong U Kpa bad ki jong U Khun jong u. "Te naba phi long ki khun, U Blei u la phah ia U Mynsiem U Khun jong u ha ki dohnud jong ngi, u da kyang, Abba, Ko Pa! Ba kumta phim long shuh u mraw, hynrei u khun keiñ. Te lada u khun, *u nongiohpateng ruh da U Blei" (Gal 4:6,7)*.

(iv). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, U Blei u pyntrei kam kloi kloi ruh ia ki jingai U Mynsiem hapoh jong ngi.* Mar iarung U Mynsiem Bakhuid hapoh jongno jongno, ki jingai jong u ruh ki trei kam khala khala. Ka jingthmu ka jong U Blei ka long ba un pyndonburom ia ka *'jingshakri' (ministry) jong U Mynsien Bakhuid.* Ka Ktien U Blei ka iathuh ia ngi ba kita *ki jingai bakyrpang* U Mynsiem da kiba U Blei u pyntrei hapoh jong ngi ki long khyndai tylli: "Namar ha uwei la sam da U Mynsiem ia *ka ktien ka jingpynstad*, bad ha uwei *pat ia ka ktien ka jingpyntip*, katba kum u juh U Mynsiem; ha uwei pat *ka jingngeit*, da uta u juh U Mynsiem; bad ha uwei pat ki bor ban pynkhiah, da uta u juh U Mynsiem; bad ha uwei pat *kaba trei ki kambah;* bad ha uwei pat *ka jingiathuhlypa;* bad ha uwei pat ki *jingpyniapher ia ki mynsiem;* bad ha uwei pat *ki thylliej bun jaid; te ha uwei pat ka batai ia ki thylliej" (1 Kor 12:8-11)*.

"Hynrei ia kine kiei kiei baroh uta ujuh hi U Mynsiem u pyntrei hapoh da kaba sam ha uwei pa uwei ha la ka jong ka jong kat kumba u sngewbha hi" *(1 Kor 8:12)*.

Naduh ki por ka testament barim haduh ki por jong ka testament bathymmai, ki briew ki jong U Blei kiba la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ki shah ha ka jingpyntrei jong ki jingai bakyrpang jong u. U Mynsiem Bakhuid u pyntrei ha ki briew kiba kyrpang ia ki jingshakri ba kyrpang lyngba ki jingai ba iapher. (Pule 1 Kor 12:4-6).

Ka la jia kumta ia *U Syiem Saul:* "U Mynsiem U Blei u la wan jur ha u ruh, bad u la iathuhlypa hapdeng jong ki" *(1 Sam 10:10)*. Ka la jia kumta ha *U Syiem Dabid ruh:* "Te U Samuel u la shim ia kata ka reng umphniang, bad u la pynsleh ia u hapdeng kita ki hymmen jong u: bad U Mynsiem U Trai u la wan jur ha U Dabid naduh kata ka sngi" *(1 Sam 16:13)*. "La pyndap ruh ia *U Sakharaia* u kpa jong u da U Mynsiem Bakhuid, bad u la iathuhlypa" *(Louk 1:67)*.

(v). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi hap ban im bad shah pyniaid ha ka prokram jong U Mynsiem Bakhuid.* Ka 'prokram' ka thew ia ka jingpyniaid, ka jingialam bad ka jingpynbeit jong u kaba nadong shadong. U Apostol Paul u ong kumne: "Lada ngi im da U Mynsiem, to ai ba ngin iaid ruh da U Mynsiem" *(Gal 5:25)*.

"Namar kat kiba la ialam da U Mynsiem U Blei, kita keiñ ki long ki khun U Blei" *(Rom 8:14)*. La ngim sngewthuh kumno U Mynsiem Bakhuid ú ialam ia

ngi, hynrei pynban ka don ka kti kaba na sha lyndet kaba trei ha kaba ialam. U Syiem Solomon u phla kumne: "Ka dohnud u briew ka pyrkhat ia ka lynti jong u, hynrei U Trai uba ialam ia ki jingjam jong u" *(Prob 16:9).*

U Iunukh uba na Ethopia u la iathuh ia U Philip, 'Kumno nga lah, lymda don uno uno u ban ialam ia nga? *(Ki Kam 8:31).*

U Jisu Khrist u la batai ha ngi baroh shaphang kumno U Mynsiem un leh ha ka jingiadei bad ka prokram jong u: "Hynrei ynda la wan ma u, U Mynsiem ka Jingshisha keiñ, *un ialam* ia phi sha ka jingshisha baroh, namar un ym kren na lade, hynrei ia kiei kiei ruh katba *un iohsngew un kren* bad *un pynpaw* ha phi ia kiei kiei ruh ki ban sa wan. Un pyndonburom ia nga, naba un shim na ka jong nga, bad *un pynpaw* ha phi" *(Ioan 16:13.14).*

Haba U Mynsiem Bakhuid u pyniaid da ka prokram jong u, u pynkylla lut ia kaba dei ka jong u briew; "Te ki la ialeit lyngba ia ka Phyrgia bad Galatia, *ba la pynpep ia ki da U Mynsiem Bakhuid* ban ialap ia kata ka ktien ha Asia, bad haba ki la iapoi haduh Mysia, ki la iapyrshang ban leit sha Bythynia, *te U Mynsiem jong U Jisu um shah ia ki" (Ki Kam 16:6,7).*

Shisien haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi hap tang ban shu kohnguh ha kaba leh ia ka mon bakhuid U Blei. Kaba pyndem ha ka jingialam bad ka jingpyniaid U Mynsiem Bakhuid, ka mut kaba kohnguh ia U Blei: "Te U Petros bad ki apostol ki la iathuh bad ki la ia ong: *"Ngi dei ban kohnguh ia U Blei khamtam ban ia ki briew" (Ki kam 5:29).*

(vi). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi hap ban ia kynduh ban mad ia ka jingshahlehbeiñ bad ka jingshahpynshitom beiñ.* Bun ki Khristan kiba sngewthuh bakla ba haba ki la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ki la lait na ka jingshahshitom. Hynrei kam long kumta: "Bad baroh kiba mon ban im riewblei ha U Khrist Jisu kin shah lehbeiñ" *(2 Tim 3:12).* Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngin ym lait na ka jinglong *'martyr'*. U Jisu Khrist u la iathuhlypa: "Ynda kumta kin ai noh ia phi ha ka shitom, bad kin iapyniap noh ia phi; bad phin long kiba la shun da ki kynja bynriew baroh na ka bynta ka kyrteng jong nga" *(Math 24:9).*

U Mynsiem Bakhuid u ialam, ia ngi sha ka diengphna. U saindur ia ka diengphna kaba shisha hapoh jong ngi. *'Ka diengphna'* ka mut ka *'Jingshah shitom. "Khlem diengphna. khlem pansngiat"*. Ha ka por ka jingshahtian bishar hakhmat ki nongpynshitom beiñ, U Mynsiem Bakhuid u hikai ia ki briew kumno ban kren. *Pule (Mark 13:11; Louk 12:11-12: 1 Kor 4:12)* bad ban shah haduh ka bakut *(Ki kam 7:55-60).* Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngin hap ban shah shitom na ka bynta ka kyrteng U Jisu Khrist uba la iap bad uba la mihpat. "Naba ha phi la ai na ka bynta U Khrist, ym tang ban ngeit ha u, hynrei ban shah shitom ruh na ka bynta jong u" *(Phil 1:29).* Ki apostol ki la nud ban shah shitom namar U Mynsiem Bakhuid uba don hapoh jong ki. "Wat haduh mynta ruh ngi thngan bad ngi sliang bad ngi lyngkhuid, bad la shoh beiñ ia ngi, bad ngim don ka jaka shong bathikna; bad ngi iatrei minot, da kaba trei da ki kti jong ngi hi. Haba kren beiñ sat ia ngi, ngi kyrkhu; haba lehbeiñ ia ngi, ngi iaishah;

haba kren sniew ia ngi, ngi kyrpad: La ñiew ia ngi kum ka jakhlia jong ka pyrthei, bad kum ki synrum jong kiei kiei baroh, jin haduh mynta" *(1 Kor 4:11-13. Pule (2 Kor 4:11-12).*

(vii). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ka dei sa tang ba ngin pyndonburom ia U Blei. U Blei,* da kaba u ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ngi, u pyndonburom ia la ka kyrteng bakhuid jong u ha ngi. Namarkata lada 'U Blei u pyndonburom ia lade ha ngi, ngi ruh ngi dei ban pyndonburom ia u. Ka jingpyndonburom jong ngi ia U Blei bad ka jingpyndonburom jong u ia ngi ka long kylliang: *"Naba kiba pyndonburom ia nga, ia kita nga ruh ngan pyndonburom" (1 Sam 2"30).*

Ka jingpyndonburom ia U Blei ka dei ban long nyngkong *eh ha ka met bad ka mynsiem jong ngi.* U Apostol Paul u kylli: "Hato phim tip ba kata ka met jong phi ka long ka *Ingshong U Mynsiem Bakhuid uba hapoh jong phi,* ia uba phi la ioh na U Blei, bad ba phim long la ki jong hi? Namar la thied noh ia phi da ka dorbah: te namarkata *to pyndonburom ia U Blei ha ka met, bad ha ka mynsiem jong phi, kiba long ki jong U Blei" (1 Kor 6:19,20).* Lyngba ka jingim jong ngi kaba la pyndap da U Mynsiem Bakhuid, ki jentil bad ki bym pat ngeit ki ioh ban pyndonburom pat ia U Blei. *(Pule Math 5:16).* Ka jingpyndonburom ia U Blei ka lah ban long da ka jingiap kum u Martyr, kumba ka la jia ia *U Petros* haba U Blei u la ring khnang ia u sha kane ka bynta, ban iap da kaba shah sahnarphna da khongpong - 'Ki kjat sha bneng bad ka khlieh shapoh khyndew' *(Pule Ioan 21:19).* Ka la jia kumjuh ruh ia U Apostol Paul. U la ïap

kum u martyr da kaba shah khrai khlieh ha Rom. Ka jinglehthawburom ha ka diengphna U Khrist ka long namar ba U Mynsiem Bakhuid u don hapoh jong u. *Pule (Rom 15:16,17)*. Ka jingdon bad ka jingdap U Mynsiem Bakhuid hapoh ka hikai shaphang ka jinglehthaw burom ha ka diengphna. "Hynrei nga da lei lei ngan ym leh thaw burom hynrei tang ha kata ka diengphna U Jisu Khrist uba U Trai jong nga, da uba la sahnarphna ia ka pyrthei ha nga, bad ia nga ha ka pyrthei" *(Gal 6:14)*.

(viii). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi ioh ia kata ka bor ban ap kyrmen ia ka hok.* "Namar ngi da U Mynsiem ngi iai ap da ka jingngeit ia kata ka jingkyrmen ia ka hok" *(Gal 5:5)*. "Te U Blei jong kata ka jingkyrmen, to un pyndap ia phi da ka jingkmen bad da ka jingsuk baroh ha kaba ngeit, khnang ba phin ioh nangroi kyrhai ha kata ka jingkyrmen, da ka bor U Mynsiem Bakhuid" *(Rom 15:13)*. U Mynsiem Bakhuid u pyrsad mynsiem hapoh jong ngi ia ka jingkyrmen ia ka hok, kawei hadien kawei pat. Kane ka jingkyrmen kaba iai ap da ka jingngeit, ka pynlong ia ngi ban duwai bad khmih lynti barobor ia ki kam bah U Blei da kiba un pynpaw bad pyndep ha ka jingim jong ngi *(Pule Eph 3:19-20)*.

(ix). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngin iohpdiang khlem artatien ia ki 'Orakl' U Blei.* Ki *'Orakl'* ka mut ia ki jingpynpaw U Blei, kaba thew ym tang ia ki ktien ba la thoh jong U Blei hynrei ruh ia ki jingong U Mynsiem kiba khlem da thoh bad ba la dang iai kren, iai leh, iai iathuh haduh mynta mynne na ka rmiang shyntur U Blei. Kumta ka ktien *"Orakl"* ka don bun rukom ki jingbatai:-

(a). Ka lah ban mut ia ki ktien jong U Blei ba la dep ai ha ki Jiw ha ki por ka jutang barim *(Rom 3:20)*.

(b). Ka lah ban thew ia ki jingkren U Blei ha ki nongiathuhlypa bad lyngba U Jisu Khrist u khun baieit jong u *(Heb 1:1)*.

(k). Ka lah ban mut ia ki jinghikai shong tynrai ka niam khristan *(Heb 5:12)*.

(d). Ka lah ban thew ia ki khubor thymmai U Blei lyngba ka jingong U Mynsiem Bakhuid. Ki riewngeit ki jong U Trai Jisu ki dang iohpdiang ter shi ter haduh mynta ia kine ki jaid Orakl: "Lada uno uno ruh u kren, un kren keiñ kum ki jingong U Blei" *(1 Pet 4:11)*.

(x). *Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka pynkylla dur ia ka met baroh kawei.* Ka met ka ioh ia ka jingshondur na ka burom jong U Mynsiem: "Kumba ha ka sharak batyngshaiñ ha ka jaka badum" *(2 Pet 1:19)*. Ka sharak batyngshaiñ jong U Mynsiem hapoh U Stephan ka pynthaba khrek ia ka ïngshong. Ka jingdon U Mynsiem Bakhuid ka pynmih ia ka jingbhabriew bariewblei, namar ka *shikinah* U Blei ka shongsah hapoh jong ka. "Te baroh kiba la iashong ha kata ka dorbar, haba ki la khmih shaiñ ha u, ki la iohi ia ka khmat jong u kum ka khmat u Angel" *(Ki kam 6:15)*.

"Ah! ban ioh ka met ka burom
Ia ka burom Blei ban shah".

(xi). *Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka pynmih bad pynlong ia ka jingiaieit parabangeit.* Ki

khristan ki bym don U Mynsiem Bakhuid ki iashun iapen, iamai iania, iabishni iapihuin bad ialeh para ma ki. Kiba don U Mynsiem Bakhuid kim long bad leh satia kumta. "Lada ngi iaieit paralok hi, U Blei u iaisah ha ngi, bad ia kata ka jingieit jong u la pynjanai noh ha ngi. Da kane ngi tip ba ngi iaisah ha u, bad ma u ruh ha ngi, naba u la ai ha ngi na ka jong U Mynsiem jong u" *(1 Ioan 4:12-13)*.

"Da kane ngi tip ba ngi ieit ia ki khun U Blei, haba ngi ieit ia U Blei, bad ngi leh ia ki hukum jong u" *(1 Ioan 5:2)*.

(xii). *Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka pynmih ia ka jingim jong ka jingduwai.* Ki briew kiba don U Mynsiem Bakhuid hapoh jong ki ki kham pynlut ia ka por man ka sngi ha ki jingduwai. U Mynsiem jong U Blei bad jong U Jisu u hikai ia ki ban im ka jingim jong ka jingduwai. Ki duwai bun kynta shisngi. Ka jingiohbor jong ki ban duwai ka long namar uta U Mynsiem ka *'jingkhot kyrpad'* uba kyang hapoh jong ki, "da uba ngi iaiam kyrpad, Abba! Ko Pa!" *(Rom 8:15)*.

"U Mynsiem ruh u iarap lem ia ka jingtlot jong ngi; namar ia kaei ngi duwai kat ka ban dei biang, ngim tip shuh; hynrei shisha uta U Mynsiem hi u kyrpad na ka bynta jong ngi ha ki jingud hir hir ki bymlah ong. Hynrei uta keiñ uba iit ia ki dohnud, u ithuh kaei kata ka jingmut ka jong U Mynsiem; naba u kyrpad na ka bynta ki riewkhuid katba kum ka mon U Blei" *(Rom 9:26-27)*. Ka jingduwai ka long ka atiar da kaba ngi ialeh pyrshah ia ka jinglongdoh kaba kjap ia ka jinglong mynsiem jong ngi. "Namar kata ka doh ka kwah marpyrshah ia U Mynsiem bad

uta U Mynsiem marpyrshah ia kata ka doh, namar kine ki iamarpyrshah" *(Gal 5:17)*. "Namarkata kita kiba long katba kum ka doh ki iaimut brai ia kiei kiei ruh ki jong kata ka doh: hynrei kita kiba long katba kum U Mynsiem ia kiei kiei ruh ki jong uta U Mynsiem" *(Rom 8:5)*. Haba ngi ioh ia U Mynsiem ka jingduwai ngi "lah ban pynlip ia ki sum bameh ding baroh ki jong u bymman" *(Eph 6:16)*.

(xiii). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem jong U Trai ngi hap ban im ha U Mynsiem bad ban iaid ruh ha U Mynsiem.* Kaba *'im'* bad *'iaid'* ha U Mynsiem ka mut ka jingaitilut jong ngi ha ka kawei pat ka bor Blei ka basynshar, kyrshan bad pyniaid ia ngi nadong shadong. Namar ba ngi long tang ki briew, ka jinglong doh bunsien ka synshar hapoh jong ngi. Pynban haba U Mynsiem jong U Blei u la wan shongsah hapoh jong ngi, ka bakynja doh kam lah shuh ban leh trai khlieh hapoh jong ngi. Kumta ka Ktien U Blei ka ong: "Hynrei ma phi phim long ha ka doh hynrei ha U Mynsiem, lada U Mynsiem U Blei u shongsah hapoh jong phi" (Rom 8:9).

"Lada ngi im da U Mynsiem, to ai ba ngin iaid ruh da U Mynsiem" (Gal 5:25).

(xiv). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi don ka bor ban phla bad sakhi ia ka kyrteng U Jisu Khrist ha kiwei pat.* "Hynrei phin ioh diang ia ka bor, ynda la wan U Mynsiem Bakhuid ha phi; bad phin long ki nongphla ia nga ha Jerusalem, bad ha Judia baroh bad ha Samaria, bad haduh bakut ka pyrthei" *(Ki kam 1:8)*. Ngi *'iohdiang'* ym tang ia ka *'bor'* hynrei ruh ia ki *'jingai U Mynsiem Bakhuid'*. Ki apostol bad ki riewngeit ha ka testament bathymmai

ki la lah ban phla bad sakhi ia U Jisu Khrist da ka borbah jong U Mynsiem Bakhuid, kaba ki la iohpdiang na U Blei kat kum ki jingai U Mynsiem Bakhuid. "Bad la leh bun ki dak khyllah bad ki jingphylla hapdeng uta u paidbah da ki kti kita ki apostol" *(Ki kam 5:12).* "Khnang ia ka ban pynkohnguh ia ki jentil, da ka ktien bad da ka jingleh, da ka bor ki dak khyllah bad ki jingphylla da ka bor U Mynsiem U Blei" *(Rom 15:18-19).*

Haba U Mynsiem Bakhuid u la wan rung hapoh jong ngi, ngi lah ban leh ia ki kamhah kiba kham khraw ban ia kiba U Jisu Khrist u la leh. "Shisha, shisha nga ong haphi, Uta uba ngeit ha nga, ia kita ki jingleh kiba nga leh ma nga, uta ruh un leh; bad ia kiba kham khraw ia kine un leh" *(Ioan 14:12). Pule (Isa 61: 1-6,11).*

Ka jingdon U Mynsiem Bakhuid hapoh jong ngi ka pynlong ba ngim sngewsuk bad sngewhun ban iohpdiang ia ka jingpynim tang halade hi, hynrei ban ai bad iathuh sha kiwei ruh ia kata kaba ngi ia ioh mad ha ka jingim lajong kumba u Apostol Paul uba la dap da U Mynsiem Bakhuid u phla: "Namar ngam sngewlehraiñ ia ka Gospel U Khrist; naba ka long ka bor U Blei ia ka ban pynim ia uwei pa uwei uba ngeit" *(Rom 1:16) Pule (1 Kor 9:16).*

(xv). Kawei ka jingphylla kaba ngi shem ha Ka Ktien U Blei ka long *ba haba ngi iohpdiang ia 'U Mynsiem Bakhuid,* ngi iohpdiang ryngkat bad u kawei *'Ka markynti'* kaba donkam tam eh ha ka jingim. Kata ka long ka *Jingsuk.* U Trai jong ngi um ai tang ia U Mynsiem Bakhuid hynrei u da ai ruh artat lem bad u ia ka Jingsuk. Ka long ka rukom ba *U Trai un*

ym ai ia U Mynsiem Bakhuid khlem ka jingsuk. U Mynsiem um long ka jingshyrkhei hynrei u long ka jingsuk. Ngi kynmaw ba haba u la mihpat na kiba iap, u la wan mih kynsan hapdeng ki synran ba rit mynsiem ha ka kamra kaba haneng: "U la ieng hapdeng, bad u ong ha ki, *long ka jingsuk ha phi" (Ioan 20:19)* Hadien ba u la dep pynithuh ialade ha ki, u la ong biang sa shisien ha ki, *'long ka jingsuk ia phi" (Ioan 20:21).* Na kane ka jingleh U Trai Jisu ngi sngewthuh shai ba haba U Jisu Khrist u ai ia U Mynsiem Bakhuid, u ai ryngkat bad ka jingsuk *(Pule Ioan 14:27).*

(xvi). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi ioh ia ka jingkmen.* U Jisu Khrist u lah dep kular ba ka jingsngewsih kan ym tyllep ia ngi kiba ngeit. Ka jingsngewsih la ka wan lap hynrei ka phet noh sha jngai namar U Mynsiem ka jingpyntngen u don hapoh jong ngi. U Jisu Khrist u la kdew shai ia kane: "Ynda la wan uta U Nongpyntngen, ia uba nga ngan phah ha phi na U Kpa" *(Ioan 15:26).*

"Shisha, shisha nga ong ha phi, phi phin iam bad phin lynñiar ruh, hynrei ka pyrthei kan kmen, ma phi te phin sngewsih, hynrei kata ka jingsngewsih jong phi kan kylla sha ka jingkmen..... kumta ma phi ruh phi don ka jingsngewsih shisha mynta, hynrei ngan wan ai ia phi pat, *bad ka dohnud jong phi kan sngewkmen,* bad ia kata ka jingkmen jong phi ym don u ban shim noh na phi" *(Ioan 16:20,22).* Ka jingsuk bad ka jingkmen ki ialong shipara ha U Trai.

(xvii). Kiba la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ki long *'Ki sordar babha ka jingiaiei babun jaid U Blei". (1 Pet 4:10).* Namarkata ki hap ban pyntreikam ia

kata ka jingai bakyrpang U Blei ia ki da U Mynsiem, kumba U Paul u iathuh skhem: "Ngam pynlehnohei ia ka jingaiei U Blei" *(Gal 2:21)* Kim dei ban tep noh ia ka talent hapoh khyndew, hynrei kin pynroi ia ka talent na ka bynta ka burom U Blei, kumba U Jisu Khrist u la kyntu ia ki: "To phin khaii, tad ynda nga wan" *(Louk 19:13)*. Namar U Mynsiem U Blei uba don hapoh jong ki, la ñiew ia ki *'kum ki shakri U Khrist bad ki sordar ki jingmaian ki jong U Blei" (1 Kor 4:1)*.

(xviii). *Ha ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ka jingpynim U Blei ka long 'dap janai' bad 'dap pura'.* Haba U Mynsiem Bakhuid u la wan rung hapoh jong ngi, ka jingpynim U Blei ha U Khrist Jisu ka wan shongdap hapoh ka longrynieng jong ngi: "Naba ha u kata ka jingdap baroh jong ka jinglong Blei ka shong tylli" *(Kol 2:9)*.

U Apostol Paul u jer lai jaid kiei kiei kiba dei ban ioh jaka hapoh jong ngi. Nalor ka jingaiei U Jisu Khrist, ka jingieit U Blei, *ka donkam sa ka jingiasyllok U Mynsiem Bakhuid:* "Ka jingaiei U Jjsu Khrist uba U Trai, bad ka jingieit U Blei, bad ka jingiasyllok U Mynsiem Bakhuid, to kin long lem bad phi baroh" *(2 Kor 13:14)*.

Ka jingdon U Mynsiem Bakhuid hapoh ka met jong ngi, ka pynlong im ia ka met baiap jong ngi: "Lada U Mynsiem jong uta uba la pynmihpat ia U Jisu na ki baiap u shongsah hapoh jong phi, uta uba la pynmihpat ia U Khrist na ki baiap un pynlong im ruh ia kita ki met baiap jong phi, da uta U Mynsiem jong u uba shongsah hapoh jong phi" *(Rom 8:11)*. Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid,

ngin ioh ka jingiasyllok ka bajan bad U Blei U Kpa lem bad U Blei U Khun:

"Katba im, Ah! ban da lah,
Bad U Blei ban iaid, ban sah;
Pynleit phar ka por ha u
Synñia sngi iasyllok ruh!

(xix). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngin hap ban phla bad sakhi ia ka jingmihpat U Trai Jisu ha ka jingim jong ngi.* U Mynsiem Bakhuid u pynithuh ia ka kyrteng *'Trai'* kum ka kyrteng *'nongjop':* "Naba kumta te U Blei u la kyntiew eh ia u, bad u la ai ha u ia kata ka kyrteng kaba halor ki kyrteng baroh" *(Phil 2:9).* U Apostol Petros ha ka sngi pentekost, u iathuh hakhmat u paidbah ba wan sngap ia ka jingialap jong u. "To ka ïng Israel baroh kawei namarkata kan tip skhem, ba U Blei u la pynlong U Trai bad U Khrist ia une u juh U Jisu, ia uba la sahnarphna ma phi" *(Ki kam 2:36).*

Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mut ka jingpyndem U Blei ia ka dohnud maw bad bah jong ngi ba ngin ithuh noh ia U Jisu Khrist kum U *'Trai'* jong ka jingim jong ngi; ba ka pop kam donbor shuh halor jong ngi, bad ka *jingpang* kam leh trai khlieh shuh ha ngi, bad ki *jingpynshoi bad ki bor u soitan* kim lah tyllep shuh ia ngi, ba ka *jingiap* kam lah synshar shuh halor jong ngi. Baroh kiba la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid kin kubur ia ka jingong U Paul: "Naba kumta nga pyntip ha phi, ba ym don mano mano ruh uba kren da U Mynsiem U Blei, uba ong ba U Jisu u long uba la tim; bad ym don mano mano ruh uba lah ban ong ba U Jisu u long U Trai, hynrei tang ha U Mynsiem Bakhuid" *(1Kor 13:3).*

(xx). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, U Jisu Khrist uba long ka dur jong U Mynsiem, u iaisah hapoh jong ngi, bad ngi ruh ha uta.* Ka jingdon U Mynsiem jong u hapoh jong ngi ka kyrshanbor wat haba ngi long kiba tlot bor, *ba ngin sumar ia ki hukum jong u:* "Bad uta uba sumar ia kita ki hukum jong u, u iaisah ha u, bad u ruh ha uta. Te da kane ngi tip ba u iaisah ha ngi, *na uta U Mynsiem ia uba u la ai ha ngi" (1 Ioan 3:24).*

"Namar kane ka long ka jingieit ia U Blei uba ngi da sumar ia kita ki hukum jong u; bad kita ki hukum jong u kim long kiba khia (1 Ioan 5:3).

(xxi). *Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ka hikai ia ngi ban phla ia U Jisu Khrist ba u la wan ha ka doh,* ba U Jisu Khrist um long tang ba u don ka jinglong Blei, hynrei u don ruh ka jinglong doh lane kaba ngi ong ka *'jinglong briew'*. Namar ba u long u briew, u wan ban ai ha ngi ki bakynja briew ia U Mynsiem jong u. U la iashim bynta kum u briew ha pyrthei bad ngi, bad shuwa ba un kiew noh sha bneng, u la kular ban phah na U Kpa ia U Mynsiem Bakhuid ha ka balang. Kumta U Apostol Ioannis u la kren shai: "Da kane phi ithuh ia uta U Mynsiem U Blei: Ka mynsiem baroh kaba phla ia U Jisu Khrist ba u la wan ha ka doh ka long na U Blei" *(1 Ioan 4:2).*

(xxii). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ngi ioh ka 'jingpynsleh' ban shemphang bad sngewthuh ia Ka Ktien U Blei.* U Mynsiem Bakhuid hi u iarap ban pynshai ia Ka Ktien U Blei namar u long tang ma u u nongbatai, u nonghikai, u nongpynkynmaw bad u nongpynpaw ia ki jingthoh bakhuid.

"Un ialam ia phi sha ka jingshisha .... katba un iohsngew, un kren, bad un pynpaw ha phi ia kiei kiei ruh ki ban sa wan" *(Ioan 16:13).*

"Kiei kiei ruh ba ka khmat kam shym la iohi, bad ka shkor kam shym la iohsngew, bad kim shym la mih ruh ha ka dohnud u briew, ki long kita kiei kiei ia kiba U Blei u la buh lypa ia kita kiba ieit ia u" *(1 Kor 2:9).*

"Hynrei ma phi phi don ka jingpynsleh na uta U Bakhuid, bad phi tip ia kiei kiei baroh" *(1 Ioan 2:20).*

"Kata ka jingpynsleh ia kaba phi la pdiang na u ka iaisah ha phi, te phim donkam shuh ba uno uno ruh un da hikai ia phi: hynrei kumba kata ka jingpynsleh jong u ka hikai ia phi shaphang kiei kiei baroh, bad ka long ka bashisha bad kam long kaba lamler, te kumta kumba la hikai ia phi, phin iaisah ha u" *(1 Ioan 2:27).*

(xxiii). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, U Blei ruh u ai ha ngi ban leh sngewbha tang na ka jingkyrsoi ka umpohliew ka jingim ba la pynlong da ka jingiasyllok jong U Mynsiem hapoh jong ngi.* Haba ngi la pdiang ia u, ka mut ba ngi la rung ruh hapoh ka jylli jong ka bor jong u. U Blei un ym shah ia ngi ban dih nawei pat. Un *'pyndih'* ia ngi tang na ka *'pukri'* jong u bad ka *'jingkyrsoi'* jong ka: Ki riewngeit baroh ha ka pyrthei kiba la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ki la iakjit iadih tang na ka umpohliew jong u hi.

"Baroh ki la iadih ia kajuh ka jingdih bakynja mynsiem" (1 Kor 10:4).

"Namar da uwei U Mynsiem la pynbaptis ia ngi baroh ia ka ban long kawei ka met, la ki jiw, la ki jentil, la ki mraw, la ki balaitluid; *bad la pyndih ia ngi baroh na uwei U Mynsiem" (1 Kor 12:13).*

(xxiv). *Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, U Blei u pyntreikam ia ka jingshlur bakynja mynsiem bapoh jong ngi.* Na u ngi ioh ka jingshlur ban kren ia ka jingshisha jong Ka Ktien U Blei. Ym don jaka ia ka jingrit mynsiem ne ka jingkhaweit: "Ynda ki la lah duwai te, la pynkhynñiuh ia kata ka jaka ha kaba ki la iaseng, bad la pyndap ia ki baroh da U Mynsiem Bakhuid, bad ki la kren ia Ka Ktien U Blei da ka jingsngewshlur" *(Ki kam 4:31) Pule (Ki kam 4:17-20 7:51-53).* Haba ngi la pdiang ia ka jingshlur, ngim dei ban bred shuh ia ka na ngi. Kumta Ka Ktien U Blei ka kyntu ia ngi baroh kiba la pdiang ia U Mynsiem: *"Namar kata wat bred noh phi ia kata ka jingshlur jong phi,* kaba don ka nong ka bakhraw" *(Heb 10:35).*

Ka jingshlur bakynja mynsiem ka trei kam jur haba don ka jingma.

"Jingshlur kan mih na jingma,
Ngin jop, ngin jop la eh".

L. D.

LYNNONG - 15

KA JINGTREI JONG U MYNSIEM BAKHUID

Haba U Mynsiem Bakhuid u la rung hapoh jongno jongno, u dei ban iatrei. Un ioh iaisah hapoh jong ngi tang lada u ioh jaka ban iatrei. Ka jingtrei jong U Mynsiem Bakhuid ka shong shibun eh ha ka jingailad jong ngi ia u ba un iatrei. *Lada ngi kham pynkyntang bha ialade, un iatrei baroh arphewsaw kynta*, bad un pynlong ia ka dohnud jong ngi, ka *'karkhana'* bad ka *'shlem barhem'* jong u. Hapoh ka dohnud, u iai kren, u iaitrei, u iaileh bad u iaipyndep man la ka sngi ia ka kam jong u. Ka jingthmu jong U Blei da ka jingpyntrei lyngba U Mynsiem Bakhuid, ka thew shaduh ka *thong; 'ban pynieng ia u briew baroh uba janai hakhmat jong u.'*

Ka jingtrei jong U Mynsiem Bakhuid ka dei ban pynmih ia ki artylli kiei kiei kiba kordor. Kita ki long (i) ka jingim bakhuid bad bariewblei. (ii) Ka jingim badap da ka bor ban phla bad sakhi ia ka kyrteng U Jisu Khrist. Ha ka bakhadduh ka jingtrei jong U Mynsiem Bakhuid kaba long ka mishon kaba kyntang ka jong U Blei ha U Jisu Khrist, ka pynlong bad pynmih ia *ki 'jain linen bani*, bad ka *'jainkup barandi'* ha ki nongpop ba la siewspah da ka snam U Jisu Khrist.

Ka jingtrei U Mynsiem Bakhuid ka don bun jaid bun rukom. Shisien haba ngi la pdiang ia u hapoh ka dohnud jong ngi, u pynmih bad pynlong

kam ia ki jingtrei ki bapher bapher kiba long kumne harum.

A

Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, u pynthikna ia kiba ngeit sha ka jinglong ki khun U Blei, da kaba u iaphla shai ryngkat bad ka mynsiem jong ngi *(Rom 8:16-17). Pule (Gal 4:6; Heb 10:15-17).*

U pynkyntang ia ki bad u pynkyrpang sha ka jingkhuid, namar ba ka jingpynim U Blei kaba da U Jisu Khrist ka long ruh kaba la pynkyntang da U Mynsiem Bakhuid *(Rom 15:16; 2 Thess 2:13). Pule (1 Pet 1:2).*

U shonshap ia kiba la pdiang ia u na ka bynta ka burom ka ban sa wan. *(2 Kor 1:22; Eph 1:13, 14).*

U pyndap ia ki dalade bad u ai ka jingim bajop *(Ki kam 1:4-8; Eph 5:18).*

U shongsah ha uba ngeit *(Ioan 14:16).*

U shim ia Ka Ktien U Blei bad u hikai ia ngi *(1 Kor 2:13). Pule (Ioan 14:26).*

U walam sha ka jingpynkynmaw ia kiei kiba ngi la tip bad nang *(Ioan 14:26).*

U ialam ia u bangeit sha ka jingshisha *(Ioan 16:13).*

U pynpaw ha ki ia kiei ki ban sa wan *(Ioan 16:13).*

U pyndonburom ia U Jisu Khrist hapoh jong ngi *(Ioan 16:14).*

U shim ia kiei ki bakynja mynsiem bad kiba dei ki jong U Khrist bad u pynpaw ha ngi *(Ioan 16:14,15)*.

U pynsleh, pynkyntang bad pynkupbor ia ngi khnang ba ngin lah ban trei ia ka kam ka bakhraw bad badonburom jong u *(Ki kam 1:5). Pule (Ki kam 2:4)*.

U ai ka jingpyntngen ia ngi da kaba iaisah hapoh jong ngi ha la ka rta *(Ioan 14:16). Pule (Ki kam 9:31)*.

U hikai bad ai jingmaham ia ngi shaphang ka bakut jong kiei kiei baroh *(Jingpyn 2:7, 11,17,29; 3:6,13,22)*.

B

Haba U Mynsiem Bakhuid u la wan rung hapoh jong ngi, u ai ka dohnud thymmai bad ka mynsiem thymmai ha ngi *(Esek 36:27)*.

U ai ka bor ia ki bangeit ban kohnguh ia ka jingshisha khlem da kheiñ ia ka dor *(1 Pet 1:22)*.

U pyllait ia ngi na ka hukum jong ka pop bad ka jingiap *(Rom 8;2)*.

U shim ia u riewngeit u batlot bad u pyndap da ka hukum jong ka hok ha u *(Rom 8:3,4)*.

U aibor ban pynsngewbha ia U Blei da kaba ai ka jingjop halor ka jingiaimutbrai ka jong ka doh *(Rom 8:5-9)*.

U aibor ban pyniap troiñ ia ki jingleh baiap ki jong kata ka met *(Rom 8:13)*.

U hikai ban im ka jingim kaba duwai ha ka mon jong U Blei *(Rom 8:26,27)*.

U aibor ban jop ia ki jingkwahbrai bashyrkhei jong ka doh *(Gal 5:16,17)*.

U iarap ba ngin iehnoh noh ia kita kiei kiei ki bym pynsngewbha ia U Kpa jong ngi *(Eph 4:30-32)*.

U hikai ia ngi ban pynherkrad ia u soitan bad ki buit thap jong u *(Jak 4:7)*. *Pule (Isa 59:19)*.

U ai ka jingshongthait ia ka mynsiem ha U Trai *(Isa 63:14)*.

U pynlong ia U Jisu Khrist U Kynrad bad U Syiem ha ka jingim barieh jong ngi *(1 Kor 12:3)*.

U pynkhlaiñ ia u briew bashapoh da ka bor bakynja mynsiem khnang ban ialeh pyrshah *(Eph 3:16)*.

U pyrsad mynsiem kumno ban manc bad iaroh ia U Blei *(Ioan 4:23,24; Phil 3:3)*.

K

Haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, u pynpaw, u batai, u pyni bad pyntreikam ia kiei kiei ki bajylliew jong U Blei *(1 Kor 2:9-14)*.

U aibor ia ngi ban sam ia ka jingshisha sha kiwei *(1 Kor 2:1-4)*.. *Pule (1 Thess 1:5)*.

U khang ia kiei kiei kiba long sha ka mon la jong khnang ban pyndem sha kiei kiei kiba dei tang ia ka mon jong u *(Ki kam 16:6,7)*.

U pynpaw bad phla khlem sangeh shaphang U Jisu Khrist *(Ioan 15:26)*.

U ai ka jinglaitluid ia ki khun U Blei *(2 Kor 3:17)*.

U ai ka jingkmen badap, ka jingsuk bapura bad ka jinghun ia ki riewkhuid *(Ki kam 13:52)*.

U ai ka jingieit bakynja Blei ia ki khun U Blei *(Rom 5:5; Kol 1:4,8)*.

U pynthikna bad pynskhem ia ngi ban wan sha U Kpa uba ha bneng *(Eph 2:18)*.

U ialam bniah ia kiei kiei kiba dei jong ka jingim bad ka jingshakri ki riewngeit. *(Rom 8:14)*. *Pule (Math 4:1)*.

U Pyntip ha ngi ia ki hok ka jingsiewspah kiba long ki jingioh kynti jong ngi ha U Khrist *(1 Kor 2:12)*.

U iarap ban ianujor ia kiei kiei ki bakynja mynsiem *(1 Kor 2:13)*.

U pynpaw ia kiei kiei ki barieh *(Louk 2:26; Ioan 16:14)*.

U pynkynmaw ia kiei kiei kiba la klet noh *(Ioan 14:26)*.

U pynrung sha ka jingsngewthuh, u pynnep pynproh ia ka jabieng, u ai ka jingstad bad ka jingshemphang, u iasyllok ha ka dohnud bad hikai ia ka jingsheptieng bariewblei *(Isa 11:2,3)*.

U kdew sha ki jingshahshitom U Jisu Khrist *(Sekh 12:10)*.

U plie ia ka jingstad ha ki jingmut jingpyrkhat shaphang kiei kiei kiba dei ki jong U Kpa bad ki jong U Khun *(Eph 1:17,18)*.

D

Haba U Mynsiem Bakhuid u la wan rung hapoh jong ngi, u khot ia ki briew ha U Khrist bad u hikai ia ki ka jingshakri *(Ki Kam 8:27-29; 13:2-4).*

U Pyntngen *(Ki Kam 9:31).*

U ai ka jingkmen badap ia ki riewkhuid *(Ki kam 13:52).*

U ai ka hok, ka jingsuk bad ka jingkmen ia ki Khun U Blei *(Rom 14:17; 15:13).*

U hikai kumno ba ngin im bad iaid da u *(Gal 5:25).*

U hikai ba ngin pynmih ia ki soh *(Gal 5:22).*

U ialam ia uba ngeit sha ka jinglaitluid ha U Khrist *(Gal 5:18)*

U pynlong im ia ki met baiap jong ngi *(Rom 8:11) Pule (Jingpyn 11:11).*

U pynkylla ia ka dohnud *(1 Sam 10:1,6,9).*

U hikai kumno ban pyndep bad pyniaid da ka burom ia ki kam niam ha ki por long jingiaseng bad bym long jingiaseng ruh kumjuh *(2 Kor 3:8)*

U hikai ban long ki nongialap ka jutang bathymmai *(2 Kor 3:7)*

U hikai kumno ban sumar khop ia ka jingaiei kaba kordor tam ba ngi iohpdiang na U Blei *(2 Tim 1:14).*

U pynsleh ia ngi khnang ban tip ia kiei kiei baroh *(1 Ioan 2:20).*

U pynshai kum ka jingphla hapoh jong ngi ia ka jingwan longbriew U Jisu Khrist U Khun jong U Blei *(1 Ioan 5:7, 8).*

U batai hi ma u ia ka kam kyntang bad kumno ba dei ban leh *(Ki Kam 13:2).*

U hikai bad aibor ia ngi ba ngi lah ban iaineh bad sumar ia ki hukum U Blei *(1 Ioan 3:24). Pule (1 Ioan 5:3).*

U ai ka jingstad bad jinghikai ia ngi kumno ban ithuh ia ka kam jong u nongialeh pyrshah ia U Khrist lem bad ki nongbud jong u *(1 Ioan 2:18,19,20).*

U ai ka jingstad kumno ban tynjuh ït bad ban yn ngeit ia ki mynsiem baroh *(1 Ioan 4:1-2).*

U ai ka jingiasyllok hapoh jong ngi kumno ban iaisah ha U Jisu Khrist khnang ba ma u ruh un iasah ha ngi *(1 Ioan 4:13).*

JINGPYNKUT: U Mynsiem u hikai ia ngi:

ha ka por ba ngi ap *(Louk 2:26).*
haba ngi shahshkor *(Jingpyn 2:7).*
haba ngi kohnguh *(Ki kam 8:26).*
haba ngi puson *(Ki kam 10:19).*
haba ngi shakri *(Ki kam 13:2).*

L. D.

U Mynsiem Bakhuid kum ka Umjer

4

BYNTA BASAW

LYNNONG - 16

'TO PDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID!' (IOAN 20:22)

Ka jingkren U Jisu Khrist ka long kaba lyngkot. Ka long tang shikyntien. Da kane ka jingong, u kyntu ym tang ia ki synran ha ka por jong u, hynrei ia ngi ruh ki khristan jong kane ka spah snem kaba mynta. Ka jingkyntu U Jisu Khrist ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka long kaba don ki khubor bajylliew. Ha kane ka jingong, ka don ka khubor jong Ka Ktien U Blei baroh kawei, bad ngi shem ia kane ha ka testament bathymmai. Ngi long ki briew jong ka testament bathymmai. *Ka testament bathymmai ka long ka testament jong U Mynsiem Bakhuid.*

Ka jingong U Jisu Khrist; *'To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid'*, ka sawa ha ka testament bathymmai. Ki khristan kiba la pdiang ia ka jingim bathymmai bad khreh ban rung sha ka pyrthei bakynja mynsiem. kin ym lah khlem da *pynshah shkor kyndiang, sngap* bad *pdiang* ia ka *'khubor'* ka ktien basngewthiang U Trai jong ngi. Ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid ka long ka jingai kaba kordor tam na ki jingai baroh, ba U. Blei ha U Jisu Khrist u ai ha ngi.

U la ai ha ngi ia U Khun baieit eh jong u, ban shah iap halor ka diengphna na ka bynta ki pop jong ngi. *"Naba U Blei u la ieit katta katta ia ka pyrthei* katba u là *aiti noh ia la U Khun ba la kha*

marwei, ba uei uei ruh uba ngeit ha u, un ym jot shuh, hynrei un ioh ka jingim bymjukut" *(Ioan 3:16)*.

U la ai ha ngi ia ka jingpynkhiah. Pule (Isa 53:5).

U la ai ha ngi ia ka jingngeit: " Namar da ka jingaiei la pynim ia phi. *da ka jingngeit keiñ:* kata ruh ym na phi hi, ka *long ka jingai U Blei" (Eph 2:8)*.

U la ai ha ngi ia ka jingim bymjukut' (Ioan 10:28).

U la ai ha ngi ia ka jingthoh bakhuid (Baibl) kaba long ka Ktien U Blei.

"Na myndang Khunlung me la tip ia kita ki jingthoh bakhuid, kiba lah ban pynstad ia me sha ka jingpynim da ka jingngeit kaba ha U Khrist Jisu. Ka jingthoh baroh ka long kaba la pyrsad mynsiem da u Blei; bad kaba myntoi ia ka jinghikai, ia ka jingsneng, ia ka jingpynbeit, ia ka jingpynmlien kaba ha ka hok: khnang ba u briew jong U Blei un ioh long janai, haba la pyndap biang ia u sha ka jingleh babha baroh". *(2 Tim 3:15-17)*.

U la ai ha ngi ia ka jingim, bad ka mynsiem' (Ki kam 17:25).

Une ujuh *U Blei* uba long *U Kpa, U Khun* bad *U Mynsiem, u la ai ha ngi ia U Mynsiem Bakhuid.* Namarkata ka shong eh ha ngi ban pyrkhat bad puson bha, ba haba u la ai kat ia U Mynsiem Bakhuid, to ngin duwai jur ba ngin ym shu pdiang lehnohei kat ia kane ka jingaiei baphylla. U Apostol Paul u la kyntu ieit: *"Ba phin ym pdiang lehnohei ia ka jingaiei U Blei" (2 Kor 6:1)*, kumba u hi da lade u la kular skhem ba

un pyndonkam hok ia kane ka jingai ba kynja bneng hadien ba u la dep pdiang ia ka.

"Ngam pynlehnohei ia ka jingaiei U Blei" (Gal 2:21).

Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka dei ka jingpdiang ia ka gospel baroh kawei.

"Baroh kawei
Nga la iohlang bad U Blei".

'To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid' ka thew bun bah kiei kiei kiba nga la pyrshang ban buh laiñ ter ter harum kat kum ki jingmut kiba don ha Ka Ktien U Blei:-

TO PDIANG IA ......

"kaba la thoh ...... da U Mynsiem U Blei ...... ha ki doh lyngkniap ka dohnud keiñ" (2 Kor 3:3)..

"To pdiang ia ....

Ka jingong U Mynsiem (Heb 3:7,8: Jingpyn 2:11; Ki kam 4:25; 21:11).

Ka jingphla U Mynsiem. (Ki kam 20:23; 1 Ioan 5:7; Rom 8:16).

Ka jingpynkhuid U Mynsiem (Rom 15:16; 2 Thess 2:13: 1 Pet 1:2).

Ka jingkmen U Mynsiem (1 Thess 1:6).

Ka jingibit U Mynsiem (Ki kam 15:28).

Ka jingiasyllok U Mynsiem (2 Kor 13:14)..

Ka jingsakhi U Mynsiem (Heb 10:15).

"To pdiang ia......

Ka jingiąlam U Mynsiem (Rom 8:14).

Ka jingpyniaid U Mynsiem (Ki kam 16:6,7).

Ka jingpynsleh U Mynsiem (Ki kam 10:38).

Ka jingialap U Myniem (Heb 3:7,8; Jingpyn 22:17).

Ka jingmaham U Mynsiem (Ki kam 16:6,7).

Ka jingpynpaw U Mynsiem (Louk 2:26; 1 Kor 12:7).

Ka jingiathuh U Mynsiem (Ki kam 10:19,20).

"To pdiang ia ....

Ka jingpyntngen U Mynsiem (Ioan 14:26; Ki kam 9:31).

Ka hukum U Mynsiem (Ki kam 11:12).

Ka jingpynkha arsien U Mynsiem (Ioan 3:5-8).

Ka jingpyntrei U Mynsiem (1 Kor 12:11).

Ka jinghikai U Mynsiem (Louk 12:12; 1 Kor 2:13).

Ka bor U Mynsiem (Ki kam 1:18; Rom 15:13, 19).

Ka jingai U Mynsiem (Ki kam 2:38).

"To pdiang ia ....

Ka khubor U Mynsiem (Ki kam 21:11).

Ka jingai hukum U Mynsiem (Ki kam 1:2;13:2).

Ka jingiasyllok U Mynsiem (Phil 2:1).

Ka rai U Mynsiem (Ki kam 13:2).

Ka jingkyntu U Mynsiem (Ki kam 8:29,30; 2 Thess 2:13).

Ka jingkren U Mynsiem (Ki kam 28:25).

Ka jingpyni U Mynsiem (1 Kor 2:4; Heb 9:8; 1 Pet 1 :11).

"To pdiang ia ......

Ka jingkdew jong U Mynsiem (Heb 9:8).

Ka jingmut jong U Mynsiem (Rom 8:27).

Ka jingrah jong U Mynsiem (Louk 2:27; 4:1; Ki kam 8:39; 2 Kor 13:14).

Ka jingiaieit jong U Mynsiem (Rom 15:30).

Ka jingbatai jong U Mynsiem (Heb 9:8).

Ka jingpynthymmai jong U Mynsiem (Tit 3:5).

Ka jinglong kawei jong U Mynsiem ha ka jingkhum ka jingsuk (Eph 4:3).

"To pdiang ia .....

Ka jingbaptis kaba da U Mynsiem Bakhuid (Math 3:11; Mark 1:8; Ioan 1:33; Ki kam 1:5; 11:16; 1 Kor 12:13).

Ka jingpyndap kaba da U Mynsiem Bakhuid. (Ki kam 9:17; Eph 5:18).

Ka jingiathuhlypa kaba da U Mynsiem Bakhuid (Ki kam 11:28; 20:23; 1 Pet 1:11; 2 Pet 1:21).

Ka jingiathuhkhana babha ha phi da U Mynsiem Bakhuid (1 Pet 1 :12).

Ka jingtingkhun kaba da U Mynsiem Bakhuid (Rom 8:15).

Ka jingshonshap kaba da U Mynsiem Bakhuid ka jingkular (Eph 1:13)..

Ka jingkohnguh ia ka jingshisha da U Mynsiem Bakhuid (1 Pet 1:22)..

To pdiang ia ......

Ka jingkyrmen da ka bor U Mynsiem Bakhuid (Rom 15:13)..

Ka jingsam da U Mynsiem Bakhuid (1 Kor 12:7,8).

Ka jingpynkhlain bad ka bor da U Mynsiem Bakhuid. (Eph 3:16).

Ka jingphah kaba da U Mynsiem Bakhuid (Ki kam 13:4).

Ka jingkular ba la pynlong da U Mynsiem Bakhuid (Eph 1:13).

Ka jingsharai balang ba la pynlong da U Mynsiem Bakhuid (Ki kam 20:28).

Ka jingsumar kaba da U Mynsiem Bakhuid (2 Tim 1:14).

"To pdiang ia.....

Ka jingieit U Blei ba la ai da U Mynsiem Bakhuid (Rom 5:5).

Ki dak khyllah da ka bor U Mynsiem Bakhuid (Rom 15:19).

Ki jingphylla da ka bor U Mynsiem Bakhuid (Rom 15:19).

Ka jingpyndep ia ka jingthoh kumba la kren da U Mynsiem Bakhuid (Ki kam 1:16).

Ki kambah bun jaid da U mynsiem Bakhuid (Heb 2:4).

Ki jingai da U Mynsiem Bakhuid (Heb 2:4)

Ka jingstad bad ka jingpynpaw ha ka jingtip da U Mynsiem Bakhuid (Eph 1:17).

"To pdiang ia ......

Ka jingieit ba khlem arsap ha U Mynsiem Bakhuid (2 Kor 6:6).

Ka gospel kaba la wan ha ka ktien, ha ka bor ruh, bad ha U Mynsiem Bakhuid (1 Thes 1:5).

Ka hok, ka jingiasuk bad ka jingkmen ha U Mynsiem Bakhuid (Rom 14:17).

Ka jaka shong U Blei ha U Mynsiem Bakhuid (Eph 2:22).

Ka jingduwai ha U Mynsiem Bakhuid (Eph 6:18; Jud 20).

Ka jingphla ka jingiatiphlem ha U Mynsiem Bakhuid (Rom 9:1).

Ka jingkyrpad baroh ha U Mynsiem Bakhuid (Eph 6:18).

"To pdiang ia....

Ka jingiaioh bynta na U Mynsiem Bakhuid (Heb 6:4).

Ka jingkhot kyrpad kaba long na U Mynsiem Bakhuid (Rom 8:26).

Ka jingai bakyrpang na U Mynsiem Bakhuid (Heb 6:4).

Ka jinud hir hir kaba long na U Mynsiem Bakhuid (Rom 8:26).

"To pdiang ia.....

Ka jingkular ia U Mynsiem da ka jingngeit (Gal 3:14).

Ka jingpyndap U Mynsiem Bakhuid (Phil 1:19).

Ka jingpynkyntang U Mynsiem Bakhuid (Rom 15:16).

U Mynsiem ba phin ioh iai ap da ka jingngeit ia kata ka jingkyrmen ia ka hok (Gal 5:5).

"To pdiang ia.....

Ki jingai U Mynsiem Bakhuid (1 Kor 12:4-11).

Amen.

L. D.

LYNNONG - 17

NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID

Hadien ba nga la dep kdew ia ka jingdonkam ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ha ka lynnong ba la dep, nga buh mynta pat ia ka jingiasaid ba dei ban pdiang noh kloi ia u Mynta. Ka jingpdiang ia U Mynsiem jong U Trai ka mut ka jingpdiang ia ka jingpynim hi; bad kaba dei ban ym buhteng shuh wat haduh lashai ne lashisngi. *"Hakhmih, mynta keiñ kata ka ia badiang hun: hakhmih, mynta keiñ kata ka sngi ka jingpynim" (2 Kor 6:2).*

Ka jingpynslem ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka long ka kynja jingtrei kaba don ka buit u bymman na ka bynta ban pynpep ia ki jingkyrkhu ka jingkular. *Ka jingbuhteng ka long ka jingma.* Ka pyntud ia u nongpop ba un ym mad ia ka jingaiei U Blei na kaba u dei ban iohpdiang noh kumne kumne. *Ka jingpynslem ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka mih na ka jingeh dohnud.* Ka *iaryngkat bad ka pop ka jinglehkiat.* Ka jingbymmon ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka khot ia ka jingbitar lep U Blei. Namarkata haba U Jisu Khrist u dang khot ia ngi, ngi donkam ban pynshah shkor ia ka jingtyrwa ieit jong u, kaba mih na ka dohnud ba la shlei miar jong u. *"Naba kumta, kumba U Mynsiem Bakhuid u ong: Ha kane ka sngi lada phin sngew ia ka ktien jong u, wat pyneh ia ki dohnud jong phi, kumba ha kata ka*

jingpynkhih bitar, kum ha kata ka sngi ka jingtynjuh ha ka ri khlaw (Heb 3:7,8).

Don bun bah ki khristan kiba dang sngewthuh bakla haduh mynta ba haba la pdiang ia U Jisu Khrist uba long u nongpynim, ym da donkam ban pdiang sa ia U Mynsiem jong u. Ki sngew ba ka jingpdiang ia U Jisu Khrist ka la biang nadong shadong. Ki ngeit bad ki pdiang ia U Jisu Khrist, hynrei kim shym ai lad pat ia U Mynsiem jong u ba un wan shong hapoh ka dohnud. Kiba bun ki riewngeit ha kane ka pyrthei ki la dep pdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Bun bah ki la dep iaid ha ka jingialam jong u baroh shilynter jingim bad ki la iohthiah ha ka jingsuk. Mynta kim don shuh bad ki ap sa tang ia ka burom U Trai. Wat hapdeng kiba kum kita ruh, hynrei bun ki la kyntait ban pdiang, bun ki la ialeh pyrshah, bun kim mon ban pdiang. Kaba pynkmen ia ka mynsiem jong nga hapdeng ka jingduh jingkyrmen, ka long ba don bun byllien bah kiba la khreh ban pdiang noh ia U Mynsiem Bakhuid.

Wei shisien haba U Mynsiem Bakhuid u la rung bad shong slem hapoh jong ngi, ngin ym sngewkwah shuh da lei lei ba un khlad bad mih noh na ngi. U la long ka bynta trai jong ngi. Shisien haba u Mynsiem Bakhuid u la phet noh pat napoh ka dohnud, ka wan tang ka jingkordit. U Syiem Dabid mynnor u la sngewshyrkhei ha lade ioh ba U Blei un shim noh ia U Mynsiem Bakhuid na u, hadien ba u la leh pop bad pynsngewsih ia U Blei. Kumta ha ka jingduwai u la iasaid jur da kaba kyang ha ki ummat kthang: *"Wat bred noh ia nga nakhmat jong me, bad wat shim noh ia la U Mynsiem Bakhuid na nga" (Salm 51:11).*

Lada U Blei u la shim noh ia U Mynsiem Bakhuid na ngi, u lah ban phah bujli da U Mynsiem bymman. Kumba ka la jia ia U Syiem Saul. *"Hynrei U Mynsiem U Trai u la kynriah noh na u Saul, bad u mynsiem bymman na U Trai u la pynsheptieng ia u. Bad ki shakri u Saul ki la ia ong ha u. Hakhmih, pleng u mynsiem bymman na U Blei u pynsheptieng ia me." (1 Sam 16:14-15).*

Paralok baieit bad para nongpule baroh, nga buh hangne ia ki daw na ka balei ba ngi dei ban pdiang noh kloi ia U Mynsiem Bakhuid. Hadien ba phi la dep pule ia kane, pyndem ialade ha U Blei kumba duwai u nongrwai salm: *"Nga la pynkloi. bad ngam shym pyntud" (Salm 119:60).*

1. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID. namar ba kane ka la jingaiei ka la jan kut jan wai noh.* Ka la U Blei U Mynsiem Bakhuid ka long ka la jingaiei. Mynta ngi dang don hapoh kane ka la. Hapoh kane ka la, U Blei u pynkhreh da U Mynsiem Bakhuid ia ki riewngeit ba kin long kiba bit bad iadei dur bad kata ka 'burom' ba kin ioh ha bneng bad U Trai Jisu. Katba U Mynsiem Bakhuid u dang iatrei hapoh ka Balang, "Uta keiñ un *hikai* ia phi ia kiei kiei baroh, bad un pynkynmaw ia phi ia kiei kiei baroh kiba nga la ong ha phi" *(Ioan 14:26).* "Uta U Nongpyntngen.... uta keiñ un *phla* shaphang jong nga" *(Ioan 15:26). Un pynkynduh* ia ka pyrthei shaphang ka pop bad shaphang ka hok, bad shaphang ka jingbishar de" *(Ioan 16:8).* "U Mynsiem ka jingshisha keiñ, un *ialam* ia phi sha ka jingshisha baroh, namar un ym *kren* nalade, hynrei ia kiei kiei ruh katba un *iohsngew* un

kren bad un *pynpaw* ha phi ia kiei kiei ruh ki ban sa wan, un *pyndonburom* ia nga, naba un *shim* na ka jong nga bad un *pynpaw* ha phi" *(Ioan 16:13,14)*.

Lada ka Ia jingaiei kan kut kan wai, ngin ym ioh shuh ia ka jingiasyllok U Mynsiem Bakhuid. Ka jingdon U Mynsiem Bakhuid ha ka pyrthei ka pynlong ka Ia jingaiei ia ki riewngeit. U Blei u la ai ei ha ngi ia U Mynsiem Bakhuid bad kane ka Ia ka la jan wai noh. Ka long ka Ia ka jingtrei kaba arphewsaw kynta jong U Mynsiem Bakhuid ha ka jingim jong kito kiba kloi ban pdiang ia u. Ka Ia jingaiei ka long ka *'aiom ksiar'* ia kiba ngeit baroh. Namarkata ngi dei ban shim kloi ia ka *kabu ksiar* katba U Blei u dang ai ha ngi ha kaba pdiang noh kloi ia U Mynsiem Bakhuid.

2. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID namar ba ka jingwan pat U Trai ka la jan.* U Jisu Khrist u la dep ai lypa ka jingmaham: *"Hakhmih nga wan kloi"! (Jingpyn 3:11)*. Ka jingwan dap jong ka *Arhajar Snem* ryngkat bad *'ki dak jong ka por'* kiba la nang paw bad la nang pyndep ter shi ter, ka kyrsiew bad maham ia ngi ba ngi la rung sha kaba *kut eh jong ka por*. Kumta lymda ngi pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngin ym lah rung sha kata ka jingkhawai shongkurim ha bneng, ynda haba u nongleit kurim un wan shaw noh ia ka Balang bakhuid. Ki *san ngut* ki theisotti kiba stad ki lah leh ia kaba bha tam baroh namar ba ki la dep pynkhreh ialade nadong shadong. Ki la pynkhreh ym tang ia ka *sharak* bad u *sai sharak* hynrei khamtam ia ka *umphniang kaba mut U Mynsiem Bakhuid*. Sngap! kumno U Jisu Khrist u la dep batai ha *ka pharshi ki shiphew ngut* ki theisotti. "Kita kiba stad ki la shim

ia ka umphniang ha ki khulpi jong ki lem bad ki sharak jong ki. Haba uta u nongleit kurim u pyntud ki la samthiah baroh, bad ki la iohthiah. Hynrei mynshiteng synñia la long ka jingpyrta, hakhmih, u wan u nongleit kurim! to mih ban leit tan ia u. Ynda kumta kita ki theisotti baroh ki la iaieng bad ki la shna ia ki sharak jong ki ..... u la wan uta u nongleit kurim, te kita kiba la kloi ki la leit hapoh lem bad u sha ka jingkhawai shongkurim: te la khang ia ka jingkhang" *(Math 25:4-10).*

3. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID, namar ba U Blei un sa shim noh ia U Mynsiem Bakhuid shajrong.* Ynda haba U Kpa un phah ia la U Khun Baieit eh ban wan shaw noh ia Ka Balang Bakhuid, ia U Mynsiem Bakhuid ruh yn sa shim noh. U Mynsiem Bakhuid un kiew artet ryngkat ha kata ka jingrong noh ia ki riewkhuid. Ha ka por ba U Blei u phah na neng ia U Mynsiem Bakhuid, *'la plie ia ki bneng'*. (Math 3:16) bad U Mynsiem Bakhuid u la wan hiar sha kane ka pyrthei.

- (i). U la wan hiar *'kum ka paro' (Math 3:16).*
- (ii). U la wan hap *'kum ka lyer bah ba beh kyrthep' (Ki Kam 2:2).*
- (iii). U la wan shong *'ha ki thylliej ki bapaitpnat kum ka ding' (Ki kam 2:3).*
- (iv). U La wan kum *'u slap'* uba ai um ia ka khyndew batyrkhong, bad *"kaba la kjit noh ia u slap ba hap bunsien ha ka ..... ka pdiang ka jingkyrkhu na U Blei' (Heb 6:7).* Kiba ngeit baroh *'ki la iohpdiang ia u slap bashuwa bad bakhadduh' (Jak 5:7). Pule (Isa 32:15,16).*

Kumba ka la jia ha ka por ba U Mynsiem Bakhuid u la wan hiar, wan hap, wan shong; kumta kan long ruh, ba shuwa ba *'yn khang khop ia ka bneng'* (Jingpyn 11:6), U Mynsiem Bakhuid un leit kiew noh sha bneng sha kata ka khet U Blei na kaba u la wan hiar. Kan long thik kum ka jingkiew noh ki shalyntem sha suiñ bneng, mynba u Esekiel u nongiathuhlypa, u la ithuhpaw ia ka burom U Blei; *"Shano shano sha ban sa leit U Mynsiem ki la leit; shata sha ban sa leit U Mynsiem, ia ki shalyntem ruh la kyntiew ryngkat ryngkat" (Esek 1:20).*

4. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID, katba U Blei um pat khang ia ka jingkhang jong ka 'lad bah jingisnei':* Ha ka por ba U Mynsiem Bakhuid u la kiew noh sha bneng ryngkat bad ka nongleit kurim kumba U Jisu Khrist u la iathuh ha ka pharshi ki shiphew ngut ki theisotti, "te la khang ia ka jingkhang" *(Math 25:10).* Ka pyrthei kaba ioh jingshai kan kylla dum noh, namar ba U Mynsiem Bakhuid uba long ka *sharak ba tyngshaiñ (1 Pet 1:19),* um don shuh. Lada U Mynsiem Bakhuid um don shuh hangne ha ka pyrthei bad ba la *'pynkynriah noh ia ka dieng pynieng sharak' (Jingpyn 2:5)* ngim lah ban mutdur shuh kaba kumno ka pyrthei kan long bad kaei ka ban mih na kata ka jinglong. Ka pyrthei ha kaba ngi shong kan long syriem kat ka dujok hi.

Katba U Trai um pat *'pynkheiñ ia u khah uba la mong'* bad .... *pynlip ia u saihon basah tdem' (Isa 42:3),* ngi dei ban pdiang noh kloi ia U Mynsiem Bakhuid bad haba u la wan shong hapoh, ban duwai ha U Blei ba un pynlong ia ngi ka *'sharak ksiar'* jong

u. *"Kim ju thang ia ka sharak bad buh ia ka hapoh ka shang hynrei ha ka dieng pynieng sharak: te ka pynshai ia baroh kiba ha ka ïng" (Math 5:15).*

5. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID. namar ba ka kordit bah ka la hajan.* Ka ktien U Blei ka iathuh ia ngi ba hadien ka jingrong noh ia ki riewkhuid kan jia ka *'jingjynjar bakhraw'* lane ka *'kordit bah!* ka bym pat ju jia mynno mynno bad kaban ym jia shuh lano lano. Ha ka por jong ka jutang barim, U Daniel u lah dep iathuhlypa: "Kan long ka por kaba jynjar, kat kata ym shym la don naduh ba la long ka jaidbynriew haduh kata ka por" *(Dan 12:1).* U Jisu Khrist pat u la lah iathuhlypa kham bniah haba u ong: "Naba hangta ka kordit bah kan long, kat kaba ym pat ju long naduh myndanglong ka pyrthei haduh mynta, em, lymne kan ym long shuh ruh. Te lymda pyndkut noh ia kita ki sngi kan ym lait iin" kawei ka doh *(Math 24:21,22).* Ha ka kitab jingpynpaw pat la dep iathuhlypa ba ka jingshyrkhei jong ka kordit bah kan long kat ka dujok hi. Ka kordit bah kan neh hynñiew (7) snem kynthih. La pyniabynta marshiteng ia kane jingjynjar bakhraw ha ki artylli ki por:-

(i). *Ka por banyngkong:* 42 bnai lane laisnem shiteng. Ha kane ka por, ia ka nongbah bakhuid, ki jentil 'kin iaiuh top jin sawphew ar bnai' *(Jingpyn11:2).*

(ii). *Ka por baar:* Kumba laisnem shiteng kiwei pat, ha kaba arngut ki nongphla kin iathuhlypa: 'Shihajar arspah hynriewphew sngi' *(Jingpyn 11:3).* Kine ki arngut ki nongphla kin leh ki kambah syriem kum U

Moses *(Peit Ekso 7:20)*, bad 'ki don ka bor halor ki um ban pynkylla snam ia ki bad ban shoh ia ka khyndew da ki jingiapthem baroh katno katno sien ruh katba ki iakwah" *(Jingpyn 21:6)*. Ki don ka bor ban khang ia u slap kumba u Elijah u la leh *(peit 1 Syiem 17:1; Louk 4:25; Jak 5:17)*, kumta ba yn ym don slap kumba laisnem hynriew bnai. Ha kine ki hynñiew snem kan long ka jingpynshitom kabajur eh ba U Blei un leh ha kiba shong ha ka pyrthei. Dei tang kiba la jied bad kiba la kynsai kiba don lypa U Mynsiem Bakhuid ha ki, kiba lah ban ïeng ha katei ka por ba kordit. Kin long ruh tang khyndiat eh. U Daniel bad U Jisu Khrist ki la iathuhlypa kumjuh:

"Bad ha kata ka por yn pynim ia ki briew jong me ia kat u ban shem ba la thoh ha kata ka kitab". (Dan 12:1). "Hynrei na ka bynta kiba la jied, yn pyndkut noh ia kita ki sngi" *(Math 24:22)*.

6. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID lada ngi kwah ban rung sha ka pyrthei bakynja mynsiem.* Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka long tang ma ka ka *lad* ka *lynti* bad ka *rukom* da kaba U Blei un pyllait noh ia ngi na ka pyrthei bakynja doh khnang ba un pynkynriah noh ia ngi sha ka pyrthei bakynja mynsiem. Khlem da pdiang shuwa ia U Mynsiem Bakhuid, U Blei un ym leh kumta. Kane ka pyrthei ha kaba ngi im ka long ka pyrthei bakynja doh. U soitan u ialeh ha la ka sngi ban teh mraw ia ngi ha kane ka pyrthei bakynja doh. Hynrei ngi ainguh eh ia U Blei ba da kaba u la

phah ia la U Khun baieit eh ban pynim ia ngi ryngkat bad kata, ban ai ia U Mynsiem Bakhuid, la dep pynbna ia ka jingpyllait na ka bynta jong ngi baroh. Ka jingai U Blei ia U Mynsiem Bakhuid; namarkata ka long ka jingaiei kaba kyrshan ia kiba ngeit hapoh ka jinglongmraw jong ki, sha ka pop ba dang sah bad ki ioh ia ka jingiarap U Mynsiem Bakhuid ban kyrshan ia ki. *"Ba yn pyllait noh ia kata ka jingthaw hi ruh na kata ka jinglongmraw hapoh kata ka jingpyut, sha ka jinglaitluid ka burom kita ki khun U Blei" (Rom 8:12).*

Ka pyrthei khristan khlem U Mynsiem Bakhuid ka long tang ka dewrkhiang, ka ri shyiap bad ka ri khlaw. Tang ban shu im ha ka pyrthei khristan kam pat biang. Ha ka pyrthei khristan ki lah ban don tang ki khristan kyrteng. Lada ngi shu don tang ka kyrteng ha ka rejistar balang bad khlem da pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngim don satia ka kyrteng ha *'Ka Kitab ka Jingim' (Jingpyn 20:12).*

Shisien haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, U Blei u la tip ban pyniaid ia ngi ruh da ka prokram U Mynsiem. Ka pyrthei bakynja mynsiem ka long ka bneng ha pyrthei shipor: *"Ba kumta kin ioh wan ki aiom shong pyngngad nakhmat U Trai.... ia uba ka dei ia ka bneng ban pdiang haduh ki aiom ka jingpynthymmai ia kiei kiei baroh" (Ki kam 3:19-21).*

7. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID, namar ba u long u 'Nongpynkhreh' bad 'Nongpynbeit' ia ka jingleit lynti jong ngi sha bneng.* U siang ia ka lynti babeit da ka ba *pynkhuid,*

pynkyntang bad pynsuda ia ka jingim jong ngi, kumba ka Ktien U Blei ka ong: *"Ka jingpynkhuid, khlem kata uno uno ruh un ym iohi ia U Trai" (Heb 12:14).* Ka jingim jong ngi ka long kaba lyngkot. Ka lah ban kut ha kano kano ka por. Namarkata, katba ngi dang im ha ka pyrthei, U Mynsiem Bakhuid u hikai kumno ba ngin sheptieng ia U Blei da kaba sumar ia ki hukum bad iaid ha ki jingphla jong u. U Petros u ong: *"To pynleit ia ka por shongbasa jong phi ha ka jingsheptieng" (Pet 1:17).* Baroh kiba la iohpdiang ia ka jingsait ki pop jong ki da ka snam U Jisu Khrist, ki donkam ruh ban ioh ia ka jingialam jong U Mynsiem Bakhuid. U Mynsiem Bakhuid u iarap ba ngin sumar bad ri kyndong ia kata ka jingpynim ba ngi la iohpdiang na U Trai Jisu. U wan ban kyrshan ia ngi ha ka por ba ngi leit noh na kane ka pyrthei.

"Ah Mynsiem Bakhuid ka byneng,
Mynshuwa ba ngan iap;
Da kaba hikai sngewtngen,
Shah ba ngan shem jingmap".

Shisien haba ngi la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, wat haba ngi la iap ruh, un pynlong im ia ka mynsiem jong ngi ba kan leit wad ia ka jaka shongthait. Kan long thik kumba haba U Jisu Khrist u la iap, la ka met jong u ka don hapoh ka jingtep ha ka por ba um pat mihpat, pynban ka mynsiem jong u, ka im kumta *"ba la ngi thiah, ngin ioh im lem bad u" (1 Thess 5:10).*

"Iathuh, ko mynsiem jong nga, shano phan sa her?
Ngan sa her, ngan sa her sha lyndet jong ki lyoh".

"Her, ko mynsiem, her sha jerong,
Lei, men ieit ia ka pyrthei?
Her noh nangne, wad ia la shnong,
Ka shnong khuid jong ki riewblei".

U Mynsiem Bakhuid ym tang ba u ialam ia ngi sha ka duwar U Kynrad, hynrei un sakhi kum ka jingpynskhem ia ka jingleit suk jong ngi nangne na pyrthei, haba ngi iap ha ki kti U Jisu: *"Suk kita ki nongiap kiba iap ha U Trai naduh mynta: Shisha, ong U Mynsiem, ba kin ioh shongthait noh na ki jingtrei minot jong ki; naba kita ki jingleh jong ki ki iabud ryngkat bad ki" (Jingpyn 14:13).*

8. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID, khnang ba ngin ioh por ban pynkhreh ialade da kaba ngin trei dep ia ka kam U Blei.* U Blei um shym la phah ia ngi sha kane ka pyrthei khlem ka kam kaba ngi dei ban pyndep. La ngi im tang khyndiat por ha kane ka pyrthei, hynrei ka lyngkor bakynja mynsiem ba u la aiti ha ngi ka long ban trei dep ia ka kam jong u. U Apostol Paul u pynshlur ia ngi sha kane ka thong: *"To trei dep noh ia ka jingpynim jong phi da ka jingtieng bad ka jingkhynñiuh: namar dei U Blei uba trei hapoh jong phi ia ka ban mon ruh bad ia ka ban trei namar ka jingsngewbha jong u"* (Phil 2:12). U Jisu Khrist hapoh ka jingim balyngkot jong u kumba laiphew lai snem shiteng (33 snem 6 bnai), u la trei dep ia ka mishon ba la buh da U Blei ia u, kumba u la phla: *"Ka dei ia nga ban trei ia kita ki jingtrei jong uta uba la phah ia nga, katba ka dang don ka sngi; ka miet ka jia, ynda kumta ym don uba lah ban trei" (Ioan 9:4).*

Ngin lah ban trei dep ia ka kam U Blei tang haba ngi ioh ia ka bor jong U Mynsiem Bakhuid. Kumno ngin shu hun tang ba la ioh jingpynim ha lade shimet, khlem da pynwan pat ia ki mynsiem kiba kordor sha U Jisu Khrist? *"Bad kita kiba stad kin tyngshaiñ kum ka jingshai ka sahit bneng, bad kita kiba pynkylla bun sha ka hok kum ki khlur junom la junom" (Dan 12:3).*

9. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID, namar ba ngin ioh leh sngewbha ha 'ka Ri kiba im'.* U Blei u ailad ban leh kumta, namar ka jingaiei U Mynsiem Bakhuid. *'Ka ri kiba im'* hangne ka kdew ia ka jingtrei bakynja mynsiem, ha kaba ka hok, ka jingkhuid bad ka jingshisha ki synshar. Ka Ri kiba im ka mut ruh ka jingsuk Blei ba janai kaba pynkyrsoi ia ka jingkmen ha ka dohnud ki briew jong u kiba don ka jingiaieit ha U Mynsiem. Ka pyrthei ha kaba ngi im ka long ka bathait ba balwait. Hynrei ka jingkyrsoi ka umpohliew jong U Mynsiem Bakhuid ka pyntngen bad ai jingsuk ia ki briew ki jong U Blei. Ka pynbang bad pynthiang ruh ia ka jingim jong ngi. Ka ri kiba im ka kdew ia ka hima U Khrist bad ki jingkyrkhu jong U Mynsiem Bakhuid ba la pynlong kam hapdeng ki khun ka Seion:

"Te u briew un long kum ka jaka rieh na ka lyer bad ka jaka buhrieh na ka eriong: Kum ki wah um ha ki jaka rkhiang, kum ka syrngiew u mawsiang bakhraw ha ka ri ba pynthait" *(Isa 32:2).*

"Uba im, uba im keiñ, un iaroh ia me" (Isa 38:19) "U Blei um long U Blei kiba iap, hynrei jong kiba im" (Math 22:32).

10. *NGI DEI BAN PDIANG NOH KLOI IA U MYNSIEM BAKHUID shuwa ba kan poi bad treikam janai kata ka por ka Ia jong ki lai person u soitan.* Lada ngi kyntait ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, u soitan un sa pynrung noh kloi ia ngi hapoh ka jutang jong u bad ngin hap hapoh ka jingshonshap jong u Mrad khlaw da u Nombar 666. Ka jingshonshap jong ka dak u mrad khlaw ka mut ka jingtingkhun jong u soitan ia ngi. *"Bad u pynlong ia ki baroh .... ba uno uno ruh un ym lah ban thied lane ban die, hynrei tang uta uba don kata ka dak, kata ka kyrteng hi uta u mrad khlaw keiñ, lane kata ka jingkheiñ ka kyrteng jong u, hangne don ka jingstad. Uta uba don ka jingshemphang, to un kheiñ ia kata ka jingkheiñ uta u mrad khlaw; namar ka long ka jingkheiñ u briew: bad kata ka jingkheiñ jong u ka long Hynriew spah hynriew phew hynriew. (Jingpyn 13:17,18).* Ka jingpdiang ia ka 'dak' u mrad khlaw kan poi sha ka jingkordit *Pule (Jingpyn 14:9-11).*

Ka Ia ka jong u soitan ka iaid ryngkat bad ka jingjynjar bah bakhraw lane ka kordit bah. Mar iakut iawai noh ka Ia ka jong U Blei U Mynsiem Bakhuid, kan wan mih bujli ka Ia u soitan. Kumba U Blei, u don lai ki person U Blei U Kpa, U Blei U Khun bad U Blei U Mynsiem Bakhuid, une u soitan ruh u don *lai ki person ha ka jinglong jong u,* kiba iatrei ha la ka bynta bynta kat kum ki pud ba la mang bad pyniaid da utei *'U syiem jong kane ka pyrthei' (Ioan 12:31; 14:30; 16:11).* Ban jer kyrteng ia ki ki long kumne harum:-

(i). *'U Soitan' uba* la pynshoi ia ngi baroh shikatta ha ka pop. U Jisu Khrist u la ialeh pyrshah

shi jingim ia u haduh ka *'Jingiap ka diengphna keiñ' (Phil 2:8).* Ha ka kitab jingpynpaw la khot ia u da ka kyrteng *"U Iakjakor bakhraw"* (Jingpyn 12:9).

(ii). *U Nongialeh pyrshah ia U Khrist,* ba la khot ha ka ktien phareng *'Anti Christ;'* ba la khot da u Paul, *"Uta-u briew jong ka pop" (2 Thess 2:3).* Ha ka kitab Jingpynpaw la ai ia u da ka kyrteng: *"U Mrad Khlaw" (Jingpyn 13:11-18).*

Kumba U Jisu Khrist u long ka dur jong U Blei, kumta ruh une u nongialih pyrshah u long ka dur jong u Soitan *(2 Thess 2:8).* U len ia ka jinglong Blei U Kpa bad ka jinglong Blei U Khun *(2 Thess 2:4; peit 1 Ioan 2:18).* U ialeh pyrshah ia U Blei *(2 Thess 2:4)* U ialeh pyrshah ia U Khrist. *(1 Ioan 2:18)"* U leh ia ki dak khyllah bad ki jingphylla balamler" *(2 Thes 2:9).* U shukor ia ka pyrthei. Ka dak jong u ka long ka jingkheiñ u briew; bad kata ka jingkhein jong u ka long. *Hynriew spah hynriewphewhynriew. (Jingpyn 13:188).* La dep iathuhlypa ba un sa ioh ban synshar bad pyniaid ia ka pyrthei, bad yn sa mane ia u kum U Blei. *(Peit Dan 11 bad 2 Thess 2).*

(iii). *U Nongiathuhlypa lamler:* Une u long u person uba lai jong u Soitan uba pyndep ia ka kam jong u nongialeh pyrshah ia U Khrist. *(Peit jingpyn 13:11-13; 16:13)* "U leh ia kita ki dak khyllah hakhmat jong u, da kiba u la shukor ia kita kiba la pdiang ia kata ka dak uta u mrad khlaw, bad ia kita kiba la iamane dem ia kata ka dur jong u" (Jingpyn 19:20). U Pynbor ia ki briew ba kin mane ia u Anti

Christ, da kaba u leh ia ki dak khyllah bad ki jingphylla.

Ha baroh lai ki person jong u Soitan, u don U Mynsiem Bymkhuid uba trei kam ha ki lai jaid lai rukom na ka bynta ban pynjot pynsniew bad pyniap duh ia ngi. "Bad nga la iohi lai tylli ki mynsiem bymkhuid kum ki jakoid kiba mih na ka shyntur uta u Iakjakor bad na ka shyntur uta u mrad khlaw, bad na ka shyntur uta u nongiathuhlypa balamler; namar ki long ki'mynsiem ki ksuid kiba leh ia ki dak khyllah" *(Jingpyn 16:13,14)*.

Haduh mynta U Mynsiem Bakhuid u dang khang bad ialeh pyrshah ia ka bor jong u Soitan uba dang khreh ban pynpaw ialade ha ki lai person. Ka long ka por ka jingaiei kaba lyngkot eh, bad ba U Blei u dang ailad ia ngi ki tymmen, ki rangbah, ki longkmie, ki samla, ki khynnah, ba ngin pdiang noh kloi ia U Mynsiem Bakhuid.

L. D.

5

BYNTA BASAN

LYNNONG 18

KA JINGPDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID KAT KUM NA KA KTIEN U BLEI

Haba ngi phai ban pule bha ia ka ktien U Blei kaba don ha ka testament bathymmai, ngin shem ba ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka don *ar rukom: Ka jingpdiang da kaba ap, bad ka jingpdiang kaba khlem da ap.*

(I). KA JINGPDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID DA KABA AP (SHUWA BAD HA KA SNGI PENTEKOST).

KA JINGJIA HA JERUSALEM: Ha ka por kaba sdang nyngkong eh, mynba U Blei u la theh ia U Mynsiem Bakhuid ha ka sngi pentekost, ha ka Balang ha Jerusalem, *shiphew sngi lynter* ki la *iashong ia ap* ha ka jingduwai bajur. Kane ka jingduwai baneh slem jong ki riewngeit ha Jerusalem ka long kat kum kata ka hukum ba la ai da U Jisu Khrist ia ki shuwa ba un kiew noh sha bneng.

"Hakhmih ruh, nga phah ha phi ia kata ba la kular U Kpa jong nga: *hynrei phi to iaishong ha ka nongbah Jerusalem, tad ynda pynkup yn phi da ka bor najrong" (Louk 24:49).*

"Te haba u la iaseng lem bad ki, u la hukum ia ki ban ym leit noh na Jerusalem, *hynrei ban ap* ia ka jingkular jong U Kpa, kaba u ong, phi la iohsngew

na nga. Naba U Ioannis shisha u la pynbaptis da ka um, hynrei yn pynbaptis ia phi da U Mynsiem Bakhuid sa khyndiat sngi naduh mynta" *(Ki Kam 1:4,5)*.

'Tarry' ka dei ka ktien *phareng*. Ha ka ktien *khasi* ka mut *'ap'*. Ki synran ki la kohnguh da shisha ia kane ka hukum bad ki la *'ia ap'*. "Kine baroh ki la iaineh da kawei ka jingmut ha ka jingduwai" *(Ki kam 1:14)*. Shiphew sngi lynter ki la leh kumne bad khadduh eh ha ka sngi Pentekost, U Blei u la theh buk najrong ia U Mynsiem Bakhuid ha ki.

"Te ynda la poi ka sngi Pentekost, ki baroh ki la iadon lang ha kawei ka jaka. Te kyndit kyndit la wan ka jingsawa na bneng kum ka lyer bah ba beh kyrthep, bad ka la pyndap ia ka Ing baroh kawei ha kaba ki la iashong. Bad la paw ha ki ki thylliej ki bapait pnat, kum ka ding; te ka la shong halor uwei pa uwei na ki. Bad *la pyndap ia ki baroh da U Mynsiem Bakhuid*, bad ki la iasdang ban kren ha kiwei pat ki thylliej, kat kumba U Mynsiem u la ai bor ia ki ban kren" *(Ki Kam 2:1-4)*. Kumta naduh ka sngi Pentekost, ia ki riewngeit baroh - uwei pa uwei, kawei pa kawei, la pyndap da U Mynsiem Bakhuid.

Ka jingjia ha Jerusalem ha ka sngi Pentekost, ka pynkynmaw bad ai jinghikai ba U Blei u la theh nyngkong eh ia U Mynsiem Bakhuid ha ki riewngeit. *U la dep theh shisien* bad naduh katei ka sngi *ia ka jingkhang bneng la dep plie bad* ym shym la khang haduh mynta. U Petros hi u la dep iathuh: "Namar kata haba la kyntiew ia u da ka kti kamon U Blei, bad haba u la ioh diang na U Kpa ia ka jingkular ia U Mynsiem Bakhuid, *u la theh noh ia*

kane, ia kaba phi mynta phi iohi bad phi iohsngew" *(Ki Kam 2:33)*.

U Blei haba u theh nyngkong eh ia U Mynsiem Bakhuid ha ka *nongbah Jerusalem*, ka long baroh namar ka jingthmu bad ka jingpynkhreh jong u. Dei hangne ba ki apostol ki shong. Dei hangne ba ki ialum shibun ki riewngeit U Trai Jisu. Dei hangne ba U Trai u la rakhe ia ka jingkhawai niam ka jinglait. Dei hangne ba la sahnarphna ia u. Dei nangne ba u la kiew noh sha bneng. Dei hangne ba ka don ka jaka ialang (Head Quarter) jong ki apostol bad ki synran, bad dei ha ka *kamra kaba haneng* ha kaba u la theh nyngkong eh ia U Mynsiem Bakhuid. "Te ynda ki la lah iapoi hapoh, *ki la iakiew sha ka kamra kaba haneng*, ha kaba ki la iashong". *(Ki kam 1:13)*.

Ka kamra kaba haneng ka long ka kamra ha kaba U Jisu Khrist u la bam ia ka niam ka jinglait bad ki synran jong u. Ha kane ka kamra, u la sam bynta ha ki na kata kaba long ka doh bad ka snam jong u. *(Pule Math 26:20, 26-28; Mark 14:14-16, nujor Heb 2:14)*. Ha kane ka juh ka kamra, U Kpa lyngba ka jingkular U Khun, u la pynioh bynta pat ha ki riewngeit jong u na uta U Mynsiem Bakhuid. "Ba la pynlong, ki nongioh bynta na U Mynsiem Bakhuid" *(Heb 6:4)*. "Naba u la ai ha ngi na ka jong U Mynsiem jong u" *(1 Ioan 4:13)*. "Na uta U Mynsiem ia uba u la ai ha ngi *(1 Ioan 3:24)*.

Hadien ka sngi Pentekost, ngim iohi satia ba ki synran U Jisu Khrist ba kin dang iashong bad ia ap biang ban iohpdiang ia ka Bor U Mynsiem Bakhuid. Ka daw ka long namar ba haba U Blei u la dep theh lypa shisien, um shym leh shuh arsien.

U Blei u lah dep thehlypa la jan dap arhajar snem mynta, bad sa tang katto katne snem un sa khang noh ia ka jingkhang jong ka bneng kaba u la dep plie.

Ha ka jingiadei bad ngi ki khristan ka por mynta, ka jingjia ha Jerusalem ka long ka jingiohpdiang kaba nyngkong eh ia U Mynsiem Bakhuid da ka Balang, ha kaba la dei ban da ap shiphew sngi lynter. Namarkata ban ong pat ba ngi ki khristan ngin dang iashong ia ap kumba la leh ka Balang ha Jerusalem, kam sngewdei satia.

Ia ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid lah dep pynlong. Ka long bad ka shong sa tang ba ngin pdiang. Baroh kaba ngi kum ki khristan ngi donkam ban duwai kalong ba U Blei *'un pynbeit ia ka dohnud bad ioh ka jingkylla kaba mut shisha',* khnang ba ngin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Hapdeng kane ka jingaiei ba la dep ai na bneng, to ngin duwai ba U Blei un iatrei bor bah ha ngi ki khristan, namar lada U Mynsiem Bakhuid um ioh jaka ha ka dohnud mynta ha ka pyrthei, ym don jaka ia ngi ha bneng hadien. *U Blei un ai ia U Mynsiem Bakhuid tang ha kita kiba sngewdonkam ia u.*

Haba nga kren ia kane, kam mut ba ngi kum ka Balang ngim dei shuh ban duwai na ka bynta ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Haba ka dohnud jong ngi ka dang long kaba jakhlia, kaba kynriang bad kaba bym beit, ngi hap ban duwai jur ba U Blei un pynkhuid bad pynbeit ia ka. *Lada ngi kum ki khristan ngim ioh ne don U Mynsiem Bakhuid, ka daw ka long ma ngi, Ka jingkynnoh ka hap sha ngi. Ka pop ka dei na ngi, bad ka shong ha ngi.*

Ka long kaba kham suk ia ngi ban iaishong da kaba ap tang hadien ba ngi la dap da U Mynsiem Bakhuid. Ki khristan ki bym pat la don U Mynsiem Bakhuid, ki hap ban duwai jur ban ioh nyngkong *ka jingkylla ka dohnud* khnang ba U Blei un ai ha ki ia U Mynsiem Bakhuid

(II). **KA JINGPDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID KABA KHLEM DA AP.**
(HADIEN KA SNGI PENTEKOST).

(i). *KA JINGJIA HA SAMARIA:* Ki khristan ka samaria ki la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid khlem da donkam ban da duwai jur ne pynkhreh ialade. Shuwa ba kin long khristan, *u Philip* u la leit hiar sha Samaria bad u la ialap ha ki shaphang U Jisu Khrist. Da ka jingialap u Philip, ki la kylla kaba mut, ki la ngeit ia ka jingpynim U Khrist bad pdiang ia U Jisu Khrist ha ka jingim jong ki. Ka ktien U Blei ka la iathuh kumne: "Bad u Philip u la leit hiar sha ka shnong samaria, bad u la ialap ia U Khrist ha ki. Te ki paidbah ki la shah shkor da kawei ka jingmut ia kita kiei kiei ruh ba la kren da u Philip, haba ki la iohsngew bad ki la iohi ia kita ki dak khyllah kiba u la leh. Namar ki mynsiem bymkhuid haba ki la pyrta da ka ktien bajam, ki la mih noh na shibun ha kiba ki la ju shong.: shibun kiba la pang iap shilliang, bad ki badkoh, la pynkhiah. Te la don ka jingkmen bakhraw ha kata ka shnong" (Ki Kam 8:5-8).

"Hynrei *ynda ki la ngeit* ia u Philip, *ba u da ialap ia ka khubor babha shaphang ka hima U Blei*

bad ka kyrteng U Jisu Khrist, la pynbaptis ia ki, bad shynrang bad kynthei" *(Ki Kam 8:12)*.

Katto katne snem hadien ka sngi pentekost, ki khristan ha samaria ki la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid khlem da donkam ban da *'shong'* ne *'ap'*. Hynrei ki la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid tang da kaba ki *arngut ki apostol, u Petros bad u Ioannis* ki la shu buh la ki kti ha ki. Ka jingiathuh ka ktien U Blei ka ong, "Te haba ki apostol kiba ha Jerusalem ki la iohsngew ba ka samaria ka la lah pdiang ia ka ktien U Blei, ki la phah ha ki ia u *Petros* bad u *Ioannis;* kiba ynda ki la leit hiar, ki la iaduwai na ka bynta jong ki, ba kin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Namar ym pat shym la hap hano hano ruh na ki; hynrei tang ba la pynbaptis ia ki ha ka kyrteng U Trai Jisu, ynda kumta *ki la iabuh la ki kti ha ki, bad ki la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid" (Ki Kam 8:14-17)*.

U Blei u la pyndonkam phylla ia U Petros bad U Ioannis. Hangne ngi iohi ia ka jingshisha bakhraw ba ka bor U Mynsiem Bakhuid kaba la shongdap lypa ha ka longryngïeng jong ki, *ka la par kum ka koren ka ding eliktrik lyngba ki kti.*

Ka long kaba shisha ba ki khristan ka samaria kim shym la don ka jingduwai bajur kaba neh da ki sngi ne ki kynta ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Ka long tang ba ki la kylla ba mut, la pdiang ia U Jisu Khrist bad "ba la pynbaptis ia ki ha ka kyrteng U Trai Jisu" *(Ki kam 8:16)* Ynda la poi u Petros bad u Ioannis ban pynskhem ia ki balang, ki nong samaria ki la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid hadien ba ki apostol ki la buh ia la ki kti ha ki. U Petros bad u Ioannis kim shym duwai ba ki nong

samaria kin ioh jingpynim. Ki nong samaria ki la dep ioh jingpynim lypa da ka jingwan ialap u Philip. Ki la ioh lypa ka jingpynim shuwa ka jingwan jngoh u Petros bad u Ioannis. Sngap, kumno u Petros u batai shaphang ka jingpynim. "Haba la pynkha arsien ia phi ym na u symbai basep, hynrei u bymsep da ka ktien U Blei kaba im bad kaba iaisah" *(1 Pet 1:23)*.

U Petros bad u Ioannis kim shym duwai na ka bynta ba U Blei un ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki nong samaria, *hynrei ki la duwai ba ki nong samaria kin lah ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid.* Ka jinglong jingim ba la pynkha arsien jong ki kam shym dawa ia ki ba kin da *'ap'* ne *'iaishong'* ha ka jaka duwai bakyrpang ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Ka jingngeit basngur jong ki, ka dohnud ba la plie wang jong ki bad U Jisu Khrist uba la shong da ka jingngeit hapoh jong ki, ki la long lypa ki *jingdiang* ba U Mynsiem Bakhuid un wan rung hapoh, tang da kaba ki apostol arngut ki shu buh la ki kti ha ki.

Na ka jingjia ha samaria bad ka jinglong Ka Balang hangto ngi shem ka jinghikai ba:-

(i). Ki Balang kiba *'khamjur ka jingpynkyntang'* bad kiba da sliang shisha ia U Mynsiem Bakhuid, ki kham suk ban iohpdiang ia ka jingpyndap ban ia kito ki bym da ñiewkor eh ia ka jingdonkam ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid.

(ii). Lada kino kino napdeng ki parabangeit jong ngi, ki la iohpdiang kloi ia U Mynsiem Bakhuid, ka long ym namar ba ka jur ka jingduwai jong ki, hynrei ka long namar ba ka dohnud, ka mynsiem bad ka jingmut jingpyrkhat jong ki ki long ki babeit.

Jingkylli:- Balei ba ki khristan ka Samaria ki iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid?

Jubab:- (i). Ka dohnud babeit jong ki. (ii). Ka jingsngur ka dohnud. (iii). Ki la ioh jingpynimlypa da ka jingialap u Philip. (iv). Ka jinglong ba la pynkha arsien. (v). Ka jingduwai u Petros. (vi). Ka jingsliang bad jinglakloi ban pdiang. (vii). Da kaba ki apostol ki buh kti halor jong ki.

(II). **KA JINGJIA HA DAMASKOS:**

Katto katne snem hadien ka sngi pentekost, la iathuh ba ka la jia sa kawei ka jingjia ha ka nongbah Damaskos. Kat kum ka jingiathuh ka Ktien U Blei, *"u Saul u nong Tarsos" (Ki kam 9:11)*, ia uba la khot Paul hadien, haba u la iakynduh ia U Jisu uba la mihpat ha ka lynti sha Damaskos, la pynkyllon kram ia u ha khyndew. "U la matlah ki khmat bad *"um iohi ei ei shuh" (Ki Kam 9:8).* Hamar kane ka por, U Blei u la leit kren bad pynpaw *'ha ka jingithuhpaw' (Ki Kam 9:10)* ha uwei u briew bariewblei uba sah ha Damaskos, 'uba kyrteng u Ananias' *(Ki Kam 9:10)*, u da pyntip ha u shaphang kaei kaba la jia ia u Saul. Kumta U Ananias u la leit wad ban iashem ia u Saul "bad u la rung hapoh kata ka Ing: te haba u la buh *ia la ki kti* ha u, u la ong, Ko Saul, u para jong nga, uta U Trai, U Jisu keiñ, uba la mihpaw ha me ha kata ka lynti ha kaba me la wan, u la phah ia nga ba men ioh peit pat, *bad ba yn pyndap ia me da U Mynsiem Bakhuid.* Te kumne kumne ruh la hap noh na ki khmat jong u kum ki sarew, bad u la iohpeit pat; te u la ieng joit bad la pynbaptis ia u" *(Ki Kam 9:17,18).*

Ka rukom da kaba U Ananias *'u la buh ia la ki kti'* ha u Saul, ka la pynlong ba u Saul un iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Naduh kane ka por la pynkupbor ia u Saul bad *'u la nang khraw bor' (Ki kam 9:22)*, bad u la ialap ia U Khrist ha kiba shong ha Damaskos. Na kane ka jingjia, ngi iohi shai kdar ba u Saul ka Tarsos, uba ngi tip hadien kum u Apostol Paul u la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid tang da kaba u synran jong U Trai u shu buh ki kti ha u, bad ka ding koren U Mynsiem Bakhuid ka la par ha u Saul bad u la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Mar iapdiang ia U Mynsiem Bakhuid, 'u la ieng joit bad la pynbaptis ia u' (Ki Kam 9:18). U Saul u la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid khlem da donkam ban da *'ap'* ne *'iashongslem'* ha ka jaka kyntang, ne pynlong jingiaseng bad ki riewkhuid lane khlem da shah jingit ne pynshitom ialade.

Jinghikai: Na kane ka jingjia ha Damaskos, ngi ioh ki jinghikai ba ha kano kano ka khyllipmat, haba ki nongpop kiba la kylla bamut bad ki la kwah dik dik ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, kumta U Blei ruh u la leh ia uwei pa uwei, kawei pa kawei. Ym ju don mano mano ba la ju leit phai thylli bad da kaba noh mynsiem. Ha U Blei, ka jingpdiang ia U Mynsiem. Bakhuid ka long ka lynti kaba suk. U Blei um ju buh ka lyngkor kaba khia. U Blei um ju don kiwei pat ki rukom phylla. Dei ma ngi keiñ kiba sngewthuh bakla. Ngi pyrshang da ki lad ki rukom ba bakla. Namar ba ka dohnud jong ngi kam beit, ngi buh jingeh. Dei namarkata ba ngim iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Ka jingai U Blei ka long ka babeit. U shu ai beit bad ka jingdonkam ka long tang ban pdiang.

(III). KA JINGJIA HA KAISARIA:-

Hadien ka jingjia ha Damaskos, ka la jia sa kawei pat ka jingjia ha Kaisaria. U Petros u la lëit rung ha ka ïng jong u Kornilios u rangbah shipai jong ki Rom, "U rangbah shispah na ka kynhun shipai ba la khot ka Italia u briew bariewblei, bad uba sheptieng ia U Blei lem bad ka ïng baroh, uba la ai shibun ki jingai isynei ia ki briew, bad uba duwai de ha U Blei khlem da pud" *(Ki Kam 10:1,2).* Une u long u jentil. U Blei u la kren ha ka jingithuhpaw ba un phah khot ia u Petros sha ka ing jong u. U Petros u la iohi ia ka jingithuhpaw shaphang ka jingwanpoi ki briew u Kornilios. U Petros markumta, ba la pyntip da U Blei, u la leit lem bad ki. "Te kum lashai, ki la iawan poi shapoh Kaisaria. U Kornilios te u la lah khot lang ia ki kur jong u bad ia ki lok baieit jong u" *(Ki Kam 10:24).*

Kumta u Petros u la ialap ha u Kornilios, ha kiba ha ïng bad ki paralok jong u de ia U Khrist. "Katba u Petros u dang kren ia kine ki ktien, *U Mynsiem Bakhuid u la hap ha kita baroh kiba la iohsngew ia kata ka ktien" (Ki Kam 10:44).*

"Kumta te kata ka jingngeit ka jia na ka basngew bad kata ka basngew da ka Ktien U Blei keiñ" *(Rom 10:17).* Kito kiba la iawan sngap ia ka jingialap u Petros ha ka ing u Kornilios kim long tang ki jentil, hynrei ki la don wat ki jiw hi. *"Te kiba nạ ka jingotsher kiba la ngeit kat kiba la iawan lem bad u Petros, ki la sngew kyndit namar ba ha ki jentil ruh la theh noh ia ka jingaiei U Mynsiem Bakhuid" (Ki Kam 10:45).*

U Kornilios bad ka ïng jong u baroh ki la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid. La pyndap ia ki da U Mynsiem Bakhuid. Mar iapdiang ia U Mynsiem, 'ki la *iakren da ki thylliej' (Ki Kam 10:46).*

Jinghikai:- U Kornilios bad kito kiba don lem bad u, ki la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid khlem da donkam ban 'ap' ne duwai da ki kynta ki sngi. Ka la long baroh ka jinglehphylla suda jong U Blei. Markumta U Petros u la hukum ban pynbaptis noh ia ki. "Don mano mano uba lah ban adong ia ka um, kat ban ym pynbaptis *ia kine kiba la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid kumjuh kum ngi?" (Ki Kam 10:47).*

(IV). **KA JINGJIA HA EPHASOS:-**

La bun ki snem hadien ka sngi pentekost, la dep iathuh ha ka Ktien U Blei ba ka la jia sa kawei ka jingjia ha kaba U Blei u la ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki khristan ha Ephasos. "Ka la jia mynba u Apollos u don ha Korinth, ba u Paul, ynda u la leit lyngba ia kita ki phang kiba shaneng, u la wan sha Ephasos, bad u la shem ia kita kiba long synran: bad u la kylli ia ki, *Phi la pdiang ne em ia U Mynsiem Bakhuid mynba phi la ngeit? Bad ki la iathuh ha u, Em, ngim shym la iohsngew wat lada la don ne em U Mynsiem Bakhuid" (Ki Kam 19:1-2).* Kumta u Paul u "la pynbaptis ia ki ha ka kyrteng U Trai Jisu" *(Ki Kam 19:5),* namar ba u Ioannis u nongpynbaptis u lah shu dep *"pynbaptis da ka jingbaptis ka jingkylla ka bamut" (Ki kam 19:4). "Te ynda u Paul u la lah buh ia la ki kti ha ki, U Mynsiem Bakhuid u la wan ha ki, bad ki la kren da ki thylliej bad ki la iathuhlypa. Te ki la* don baroh kumba khadar ngut ki rangbah *(Ki Kam 19:6,7).*

Ki khristan ha Ephasos ki long kiba dang lung, kiba dang kylla khristan shen. Hynrei ki la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid tang da ka jingngeit basngur bad ka dohnud babeit. U Blei u la pyndonkam phylla ia u Paul. Kine ki khadar ngut ki rangbah ki la mad ia ki kambah U Blei. Tang da kaba u Paul u shu lah buh ki kti ha ki, U Mynsiem Bakhuid u la par ha ka longrynieng bad ki la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid.

Jinghikai:- Ka jingjia ha Ephasos ka iathuh shai kdar ba ki bangeit ki la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid khlem da donkam ban da 'shong' bad 'ap'. Kim shym long jingiaseng. Kim shym don jingrwai. Kim shym don jingduwai. Kim shym don ka jingkyrpad ka bajur. Ki la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid tang da kane ka rukom.

L. D.

LYNNONG 19

KA JINGAI IA U MYNSIEM BAKHUID DA KABA BUH KI KTI

Ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid da kaba buh ki kti, ka long ka jingai bakyrpang kaba U Blei u ai ha ki katto katne ngut ki briew ki bakyrpang. Ka jingbuh ki kti halor jongno jongno ka long ym tang ka *'bor'* hynrei ka dei ruh ka *'Jingshakri bakyrpang'*. Don pat ki bym ioh. Ym baroh kiba don U Mynsiem Bakhuid kiba ioh ia kane ka bor. U Blei u pyndonkam tang ia ki katto katne ngut kiba kham kyrpang kiba la shlei la dap lypa ka Bor U Mynsiem Bakhuid.

Wat la katta ruh, haba ki don tang khyndiat ngut kiba ioh ia kane ka bor, kam mut ba U Blei u khang ban ai ha baroh. Lada ngi don ka jingngeit, ngi lah ban shakri ha ka jingngeit bad U Blei un burom ia kane ka jingngeit jong ngi.

Ka jingiohbor ban buh ki kti ha kiwei pat, ka long shibynta na ka jingshakri bakynja mynsiem bad kaba kham phylla, ka bamaian bad kaba dap da ki kambah. Ka long baroh ka jingpyntrei ka Bor U Blei kaba najrong. *"Ka Bor U Mynsiem Bakhuid ka mih shabar bad ka par na ki kti u briew halor ka khlieh uwei pat, ka da par kum ka ding koren eliktrik ha ka longrynieng jong u."*

Ki Mat Jingpynshai:-

(i). *Kaba ai ia U Mynsiem Bakhuid da kaba buh ki kti ka dei kaba la ju leh naduh ki por barim.*

La pyndonkam ia kane ka rukom da ki apostol. Bun ki parabangeit kiba sngewthuh bakla ba kane ka jingjia kaba dang iai jia haduh ki por mynta, ka long ka kam khyllah aiu re. Ki shu beiñ ki shu khoh ia kiba ioh ia kane ka Bor, namar ba kim ju pule ia ka Ktien U Blei. Kaba buh ki kti kam dei ka rukom ka por mynta, hynrei ka dei kaba la seng nongrim bad pyndonkam da U Blei hi naduh ka por jong ki apostol.

(ii). *U Blei u ai ia U Mynsiem Bakhuid lyngba ka jingbuh ia ki kti da ki briew jong u kiba la pdiang* ia U Mynsiem Bakhuid. Kam mut ba u briew u donbor ban ai ia U Mynsiem Bakhuid ha u parabriew. Kam long na u briew, hynrei na U Blei uba la pyndonkam ia ki briew ba kin long tang ki 'maknet' namar ka bor U Mynsiem Bakhuid kaba la don lypa ha ki. Kane ka 'bor' ka trei kam tang haba u khiew u shlei.

(iii). *Lyngba ki briew jong u kiba la pynsleh bad pynkupbor. U Blei u pyndonkam ia ki kum ki 'atiar'.* Ki long kum ka 'Powar Steshon' (Power Station) ha kaba ia ka Bor U Blei la tan bad ring shawei pat. Ka bor ding jong U Mynsiem Bakhuid kaba don ha ki ka mih lyngba jong ki tang kum ka mon U Blei lem bad ka jingkwah ka jingsliang kaba la kyrsoi lypa ha ki.

(iv). *Ka jingai ia U Mynsiem Bakhuid da kaba buh ki kti ka long kaba la don lypa ha ka jingngeit bad jinghikai U Jisu Khrist.* Ha ka por ba u

dang im, u la dep ai hukum ba ki khadar ki apostol jong u, u da phah noh bad ai bor ia ki ban kam ia ki kambah. "U la ai bor ia ki halor ki mynsiem bymkhuid kat ban beh noh ia ki, bad ban pynkhiah ia ka jingpang baroh bad ia ka jingkhrew baroh" (Math 10:1).

"Katba phi iaid ruh, to *ialap,* da ong, ka hima ki bneng ka la jan. *To pynkhiah* ia ki bapang, *to pynkhuid* ia ki bapang ñiangthohlieh, *to pynim pat* ia ki baiap, *to beh noh ia ki ksuid: phi la pdiang ei, phin ia ai ei" (Math 10:7,8).*

Ha ka por shuwa ba un kiew noh sha bneng, u la ai ia ka komishon bakhraw ha ki synran, "u da ong, *la ai ha nga ka bor ha bneng bad ha ka khyndew:* namarkata keiñ to khie da leit noh ma phi, *to pynlong synran* ia ki briew baroh, *da pynbaptis* ia ki ha ka kyrteng ka jong U Kpa, bad ka jong U Khun, bad ka jong U Mynsiem Bakhuid, da *hikai* ia ki ban sumar ia kiei kiei baroh kat kiba nga la hukum ia phi. Ha khmih ruh nga nga long ryngkat bad phi ha la ka sngi, haduh ka bawai noh ka pyrthei" *(Math 28:18-20).*

Ha ka por ba u la pynpaw ialade pat ha ka jingithuhpaw ha u Ananias ha Damaskos, u la ai hukum ia u ba un leit buh ia ki kti ha u Saul. Shuwa ba u Ananias un wan rung, *u Saul 'hakhmih, u duwai, bad u la iohi ia u briew uba kyrteng u Ananias ba u wan hapoh, bad ba u buh ia la ki kti ha u, ba un ioh peit pat"* (Ki Kam 9:11:12). Haba u Ananias u la leit 'rung hapoh kata ka Ing', 'u la buh ia la ki kti ha u, "u la ong, Ko Saul, u para jong nga, uta U Trai, *U Jisu keiñ, uba la mihpaw ha me* ha kata ka lynti ha kaba me la wan, *u la phah ia nga ba*

men ioh peit pat, bad yn pyndap ia me da U Mynsiem Bakhuid" (Ki Kam 9:17).

Na kane ngi sngewthuh ba wat U Jisu Khrist u ngeit ba u nongbud bashisha jong u u lah ban ai ia U Mynsiem Bakhuid ha uwei pat tang da kaba buh ki kti.

(v). *Ka jingbuh ki kti halor jongno jongno ka dei ka jingai bakyrpang U Blei, kaba wan na U Mynsiem Bakhuid hi.* Da U Mynsiem Bakhuid la ai ia U Mynsiem Bakhuid ha kiwei pat lyngba ki briew bakyrpang jong U Blei. U Petros bad U Ioannis ki la lah ban leh kumta namar ba ki la ioh ia kata ka jingai na U Blei, kaba mut *'ka jingai U Mynsiem'*. Bun ki briew kiba sngewthuh bakla ba kane ka dei ka bor, pynban kam long satia kumta. Ha ka por ba U Simon u nongkren byrtong u la kwah ban thied na ki ia kata ka bor, "u la tyrwa sbai ha ki, u da ong, Ta ai ha nga ruh ia kane ka bor, ba hano hano ruh ba ngan buh ki kti, un iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid" *(Ki Kam 8:18,19)*. Na kane ngi sngewthuh ba u Simon u la pyrshang ban thied ia ka bor ban buh kti halor ki briew khnang ba ki lah ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. hynrei U Petros u la pynbeit ia ka jingsngewthuh bakla u Simon. Ym tang ba u dumok bad maham ia u, hynrei u la ong ha u, *"Me la mut ban ioh ia ka jingai jong U Blei da u sbai!" (Ki Kam 8:20)*. Ha u Petros, ka jinglah ban ai ia U Mynsiem Bakhuid da kaba buh ki kti ka dei

'ka jingai U Blei'. U Simon u la mut ban thied ia ka 'jinglah' ban buh ia la ki kti. Sngap kumno U Petros u khot ia ka jinglah kum ka *'jingai'.*

(vi). *U Mynsiem Bakhuid u long ka jingai U Blei:* Bun bah napdeng ki khristan kane ka juk mynta ki shu sngewshngaiñ sngewhun tang ha ka jingpynkha arsien ia ki. Ka jingiaphet bakynja mynsiem ka shu kut tang kumta. *Kim mon ban iaphet kham jngai.* Ka jingim ka kut tang ha ka leit jingiaseng bad wan jingiaseng. *Kim treh kim angnud, kim sliang ba yn pyndap ia ki da U Mynsiem Bakhuid.* Sngap ka Ktien U Blei ka lah dep kyntu kynpham ia ngi. *"To ngin ithuh ruh, to ngin nang beh ban ithuh ia U Trai: ka jingmih jong u ka skhem kum ka step" (Hos 6:3)". Tad ynda ngi ioh poi baroh sha kata ka jinglong kawei ka jong ka jingngeit, bad ka jong ka jingtip ia U Khun U Blei, haduh ka jinglong rangbah bha, haduh ka jingthiew ka rynieng ka jingdap U Khrist" (Eph 4:13).*

(vii). *Ka jingpyndap da U Mynsiem Bakhuid ka pynmih ia ka jingai U Mynsiem Bakhuid.* U Petros bad U Ioannis ki long kiba la pyndap da U Mynsiem Bakhuid. Namar ba la pyndap ia ki, U Blei u la ai sa ia kata *'ka jingai bakyrpang'.* Namar ba ki la ioh ia kane ka jingai bakyrpang, kumta *'ki apostol kiba ha Jerusalem' (Ki Kam 8:14),* ki la phah khnang ia ki sha samaria ba kin iohbuh ia la ki kti halor ki briew ha samaria.

Ka Jingkyntu Lyngkot. "To da kwah hir hir ruh ia kita ki jingai bakynja mynsiem ..... haba phi long kiba kwah hir hir ia ki jingai bakynja mynsiem" (1 Kor 14:1, 12).

L. D.

LYNNONG 20

KA JINGPYNDAP BAD KA JINGIAIPYNDAP PAT

Haba ngi la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, kam mut ba ngim donkam shuh ban duwai ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Ha ka jingshisha ngi donkam ia ka jingpyndap pat namar ba ngi la pyndonkam lut ia ka 'bor' jong u. Shisien haba ka bor ka la lut ne ka umphñiang ka la duna, ngi hap ban duwai jur ban iohpdiang biang ia ka bor bathymmai. Kumta kum ki riewngeit *ngi donkam ia ka jingpyndap bad ka jingiaipyndap pat.*

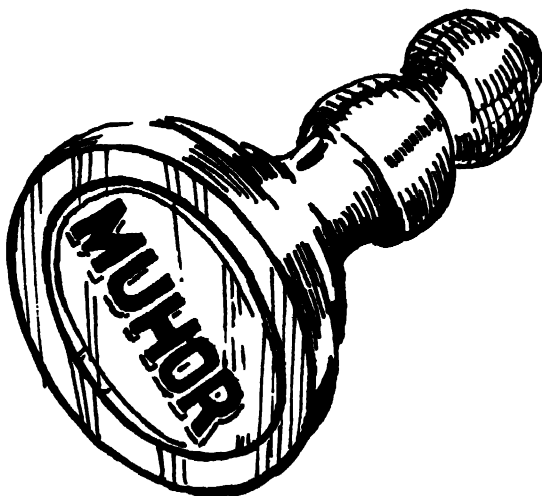
Wat U Jisu Khrist uba long u khun jong U Blei, u sngewthuh shai ba ka bor U Mynsiem Bakhuid ka la ju mih noh na u haba la pyndonkam ia ka. "U Jisu kumne kumne ruh, *ba u tip halade ba kata ka bor ka la lah mih noh na u,* haba u la phai hapdeng uta u paidbah, u la ong, *Ei ba ktah ia ki jaiñ jong nga? (Mark 5:30).* "Te uta u paidbah baroh u la pyrshang ban ktah ia u; naba ka bor ka la mih noh na u, bad ka la pynkhiah ia ki baroh" *(Louk 6:19).*

Ki briew kiba la pyndap da U Mynsiem Bakhuid ki donkam ban *'ap'* ha kaba iohpdiang biang ia ka *'Bor'* U Mynsiem Bakhuid. Ka kham suk ban *'ap'* ia ka jingpyndap biang ka jong U Blei hadien ba la pyndap da U Mynsiem Bakhuid. Kito kiba la dap da U Mynsiem Bakhuid *'kim da donkam ban da ap slem'* ban iohpdiang ia ka jingpyndap pat. Ki hap ban *'ap',*

hynrei kam da shim por shuh shibun ia ki. Kito kiwei ki bym shym iohpdiang wat tang shisien ruh, ki hap ban pynkyntang jur bad ialeh shitom ha kaba iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ha ka sien kaba nyngkong.

*****Ka jingdonkam ban ap ka long kawei, bad ka jingdonkam ban pdiang ka long kawei pat. Ka jingeh kaba don bad ngi barobor ka long ba ngi 'ju ap' na ka bynta ba U Blei un leh eiei, katba ha ka jingshisha pat, U Blei u 'ju ap' na ka bynta jong ngi khnang ba ngin iohpdiang noh kloi.*

L. D.

U Mynsiem Bakhuid kum ka Muhor

LYNNONG 21

"TO LONG KIBA DAP DA U MYNSIEM" (EPH 5:18)

Ka jingai U Blei ia U Mynsiem Bakhuid kam long shuh tang ha ki apostol lane ki khyndiat ngut kiba lajied jong u, hynrei ka long ha baroh. U Blei u la ai ym tang ha ki Jiw, hynrei ha ki jentil ruh. Um shym ai tang ha ki tynmen, hynrei u la ai wat ha ki samla bad ki khynnah. Hooid, u la ai ha ki shynrang bad ki kynthei ruh.

Ka Ktien U Blei ka la ai jinghikai ba ki khristan baroh ki dei ban long kiba dap da U Mynsiem Bakhuid. Jar baroh kiba la ngeit bad pdiang ia U Jisu Khrist ha ka jingim jong ki, la kyrmen bad khmih lynti ba kin long kiba la shong dap da U Mynsiem Bakhuid.

Ha ka Ktien U Blei, ki don shibun bah ki briew ki jong U Blei kiba la dap da U Mynsiem.

(1). "Hynrei *U Saul* ia uba la khot *Paul* ruh, uba la dap da U Mynsiem Bakhuid, u la peit shaiñ ha u" *(Ki Kam 13:9)*.

(2) . "Ynda ki la lah duwai te, la pynkhynñiuh ia kata ka jaka ha kaba ki la iaseng, bad la pyndap ia ki baroh da U Mynsiem Bakhuid" *(Ki Kam 4:31)*.

(3). "Bad la pyndap ia ki baroh da U Mynsiem Bakhuid bad ki la iasdang ban kren ha kiwei

pat ki thylliej, kat kumba U Mynsiem u la ai bor ia ki ban kren" *(Ki Kam 2:4).*

(4). "La pyndep ia *ka Elisabet* da U Mynsiem Bakhuid" *(Louk 1:41).*

(5). "U *Barnabas* ..... naba u la long u briew u babha, bad u badap da U Mynsiem Bakhuid" *(Ki Kam 11: 22-24).*

(6). U *Stephan* - "Hynrei ba u long uba dap da U Mynsiem Bakhuid" *(Ki Kam 7:55).*

(7). *U Ioannis u Nongpynbaptis*- "Naba un long u bakhraw hakhmat U Trai, bad un ym dih ia ka waiñ lane ka kiad; bad yn pyndap ia u da U Mynsiem Bakhuid wat naduh ka kpoh ka kmie jong u" *(Louk 1:15).*

Uwei pa kawei ki bangeit ha U Jisu Khrist, ki donkam ia ka jingpyndap U Mynsiem Bakhuid. Ka Balang ka donkam ia baroh ki dkhot jong ka ban long kiba la dap da U Mynsiem Bakhuid. Ka pyrthei ka khmih lynti ba ki riewngeit baroh kin long kiba la pyndap da U Mynsiem Bakhuid. Ngin ym ioh pdiang da lei lei ia U Mynsiem Bakhuid, lymda ngi pynkhreh ialade ban pdiang ia u. Yn ym pyndap ia ngi pat lymda ngi sliang ia ka jingpyndap jong u. Haba la pyndap ia ngi da U Mynsiem Bakhuid, u khiew u dei ban shlei. Ka burom ka long ia U Trai.

(i). Ba yn pyndap ia ngi da U Mynsiem Bakhuid, ka donkam ba ngin iohpdiang ia ka jingmap na U Trai Jisu ia ki pop barim bajah baroh kiba ngi la leh ha ka jingim. *Pule (Ki Kam 2:38).* U Mynsiem Bakhuid um lah ban shong ha ka pop. *Pule (Salm 66:18).*

(ii). Nangta yn sa kyntiew ia ngi sha ka kyrdan ban long ki khun U Blei. *Pule (Gal 4:6).*

(iii). Ka wan sa ka jingthrang. Ngi dei ban sliang ia U Mynsiem Bakhuid. *Pule (Ioan 7:37,38).*

(iv). U Blei u ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki bangeit. *Pule (Ioan 7:39).*

(v). U Blei u ai ia U Mynsiem Bakhuid ha kiba kohnguh ia u. *Pule (Ki Kam 5:32).*

(vi) Ngi donkam ban ap ha ka jingduwai. Ym donkam ban kyrkieh. Pule *(Louk 24:49; Ki Kam 1:4).*

(vii). Ba dei ban duwai ban iohpdiang na uta U Nongai. *Pule (Louk 11:13; Ki Kam 4:31).*

(viii). U Blei u la kular ban ai, bad ngi donkam ban pdiang da ka bakmen ia ka jingai. Ka dei ka jingjia kaba long shisha. *Pule (Louk 11:9-13).*

Ka jingiohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid bad ka jingpyndap da U Mynsiem Bakhuid, ki dei ki kam ba kynja mynsiem kiba long kam ha ka barieh. Kaba donkam eh ia ngi ban kynmaw ka long ban don ka jingaiti, ka jingpyndem lut ialade ia ka met bad kiei kiei ki jong ngi bad ka jingim jong ngi hapoh ka jingpyniaid jong u.

U Mynsiem Bakhuid u long tang U *'Nongwan Shong'*. Ngim dei ban shim ia u kum U Nongsynshar uba wan buhai shnong. Dei ban shim ruh barabor ia ka longryngieng jong ngi tang kum ka *'jingdiang'*. Kam dei ka *'top um'*.

Ka jingim khristan jong ngi ka bym ioh ia ka jingpyndap U Mynsiem Bakhuid ka duna lane kam don ia kata ka jingpyniaid kaba shisha jong U Blei ia ka. Haba ym shym la pyndap ia ngi da U Mynsiem Bakhuid, ngi sah barabor tang ki khiew suda. U Khiew uba thylli u shait sawa, hynrei u khiew uba dap, um ju sawa.

Ka jingim ba la pyndap da U Mynsiem Bakhuid ka dei ban shlei, ba la batai sngewthiang sngewtynnad ha ka Ktien U Blei kumne:-

(i). Ka pynmih ia 'ka pukri ka um ka bakyrsoi' *(Ioan 4:14).*

(ii). 'Ki wah um baim kin iatuid noh na ka dohnud' *(Ioan 7:38).*

L. D.

LYNNONG 22

KA JINGPHET NOH U MYNSIEM BAKHUID

NA KA BALEI BA U MYNSIEM BAKHUID U PHET NOH NA NGI?

BALEI BA U MYNSIEM BAKHUID U SHONG HAPOH JONG NGI TANG SHIPOR?

Ha kaba jubab ia kine ki jingkylli, ki daw ki long kumne harum:-

NAMAR-

Ba ngi la beh noh ia.
Ba ngim shym pdiang shuh ia ka jingtrei jong u.
Ba ngim burom shuh ia u.
Ba ngi la leh khlem akor ia u.
Ba ngi la pynmong pynthut ia u.
Ba ngi la pynsngewsih ia u.
Ba ngi la leh pop ia u.

NAMAR-

Ba ngim shym pynjuh pynjem shuh ia u.
Ba ngi la pynlong pynsngew nongwei ia u.
Ba ngim treh ban ai jaka shuh ia u.
Ba ngim shym pynkyntang shuh ialade.
Ba ngi la sdang ban khot ia kiwei pat ki blei nalor jong u.
Ba ngi la kham ñiew kor noh ialade ban ia u.
Ba ngim sngewdonkam shuh ia u.

NAMAR-

Ba ngi la kham pyndon burom ialade ban ia u.
Ba ngim mon ban iatrei shuh bad u.
Ba ngi la kren beiñ ia u.
Ba ngi la pynlip ia u ha lade bad ha kiwei ruh kumjuh.
Ba ngi la ibeiñ bad bishni ia kiwei kiba la iohpdiang ia u.
Ba ngi la sngew kham halor ia kiwei ha ka jinglong jingim bakynja mynsiem.
Ba ngi la kup ia ka jingsarong bad jingmeng.

NAMAR-

Ba ngi la duh noh ia ka jingsngewrit.
Ba ka jingsarong riewblei ka la wan shong hapoh jong ngi.
Ba ngi la shaniah ha la ka bor bad ka jingstad la jong.
Ba ngi la pynkhih bitar ia u da ki jingleh bad ki kam jong ngi.
Ba ka jingim jong ngi ka iapyrshah barobor bad ka mon jong u.
Ba ngi la ai jaka ia ka pyrthei hapoh jong ngi.
Ba ngi la hap noh na ka jingaiei U Blei.

NAMAR-

Ba ngim shym iaineh ha ka jingduwai bad sharai ialade man ka sngi.
Ban ngim ju bam shuh ia ka jingbam mynsiem na ka Ktien U Blei.
Ba ngim sngew donkam shuh ia ka jingduwai shah jingit.
Ba ngi la klet ban pynkhuid noh ialade na ki pop barim.

Ba ngim sngew donkam ia ka jingkylla kabamut man ka sngi.
Ba ngi la leh bymsuidñiew ia ka bor jong ka snam U Khrist.
Ba ngim shym ai jaka shuh ia ka jingpynkha arsien kaba na ka um bad U Mynsiem bakhuid.

NAMAR-

Ba ngim shym ieit shuh ia ki jingiaseng iasyllok ha ka balang.
Ba ngim shym map shuh ia ki ryngkang ki palat jong ki bashun ia ngi.
Ba ngi la bred noh ia la ka diengphna ba ngi la bah baroh shikatta.
Ba ngim shym la ai shuh sha ka kam U Blei.
Ba ngi la leh klet ia ki khunswet bad ki riewkynthei.
Ba ngim shym pyni shuh ia ka jingleh isnei ia ki nongwei.
Ba ngi la ngop ha ki pop babun jaid.

NAMAR-

Ba ngim shym wad shuh ia ka mon U Blei ha ka jingim jong ngi.
Ba ngi la phaidien na U Blei.
Ba ngim shym ieit shuh ia U Blei da ka dohnud bad ka mynsiem baroh.
Ba ngim shym ieit shuh ia ki paramarjan kumba ialade.
Ba ngi la duna bad hiar ha ka jingngeit.
Ba ngim ju pynsuda ialade bad pyndem ha ka jingialam jong u.
Ba ngim shym phla shuh ia ka kyrteng U Jisu Khrist sha kiwei pat.

(L.D.)

LYNNONG 23

KI POP PYRSHAH IA U MYNSIEM BAKHUID

Ki don bun jaid ki pop ba ngi leh ha ka jingim briew, hynrei ha ka ktien U Blei la thoh kyrpang ia ki *phra jaid ki pop* ba u briew u leh. Ia kine ki jaid pop la leh da ki bymngeit bad ki bangeit.

(1). *Kaba kren beiñ ia U Mynsiem Bakhuid*: Ia kane ka jaid pop la leh da ki riewniam bad ki riew-paidbah. U Jisu Khrist u la dep iathuh "Namarkata nga ong ha phi, ba yn map ia ki briew ia ka pop baroh bad ia kaba kren beiñ Blei; tang kaba kren beiñ ia U Mynsiem Bakhuid, yn ym map shuh. Bad uno uno ruh, uba kren bein ia U Khun U briew, ia uta lah ban map; *hynrei uno uno ruh uba kren beiñ ia U Mynsiem Bakhuid, ia u yn ym map*, ha kane ka pyrthei, lymne ha kata ka ban sa wan" (Math 12:31-32).

"Hynrei *uno uno ruh u ban kren beiñ ia U Mynsiem Bakhuid, ha la ka rta un ym ioh ka jingmap*, hynrei u ban rem na ka pop bymjukut. Naba ki la ong, u don Mynsiem Bakhuid" (Mark 3:29-30).

(2). *Kaba leh beiñ ia U Mynsiem Bakhuid: La leh da ki briew kiba dap jingsarong* ba ki da kheiñ ia ka jingiap U Jisu Khrist kum ka jingiap u riewpyrthei lane uba kumne kumtai. Lada u nongpop u kyntait ban ngeit ne ban pdiang ia ka jingpyniasuk ia ki pop jong u da ka snam U Jisu Khrist, u leh beiñ Ia U Mynsiem Bakhuid. Ka ktien U Blei ka la dep ai

jingmaham, "Ka jingpynshitom ka bajur katno, phi tharai, kan dei ia uta *uba la ïuh hapoh ki kjat ia U Khun U Blei, bad ba la ñiew bymkhuid ia ka snam ka jutang, da kaba la pynkhuid ia u, bad ba la leh beiñ ia U Mynsiem Bakhuid?" (Heb 10: 29-30).*

(3). *Kaba leh bymsuidñiew bad leh mutlop pyrshah ia U Mynsiem Bakhuid: La leh da ki briew ki bym kohnguh ia ka jingieit jong u, kiba la len bad phai dien na u. La leh da ki khristan kiba haram ia ka jinglehbha U Blei ia ki* "Ha ka jingshitom jong ki ba roh u la shah shitom, bad u angel na khmat jong u, u la pynim ia ki: Ha ka jingieit jong u bad ha ka jingsngewsynei jong u u la siewspah ia ki; te u la kynthup ia ki, u la bah ruh ia ki ha la ka sngi naduh mynhyndai. Hynrei *ki la ialeh pyrshah, bad ki la pynsngewsih ia U Mynsiem Bakhuid* jong u: namarkata u la kylla ban long u bashun ia ki, bad u hi u la ialeh ia ki" *(Isa 63:9-10).*

(4). *Kaba ialeh pyrshah ia U Mynsiem Bakhuid: La leh da ka jingbymngeit jong ki briew, Ka jingbymngeit ka pynlong ia ka jingialeh pyrshah.* U Stephan u la dumok ia kine ki jaid briew; "Phi kiba eh ryndang bad kiba *khlem otsher ha ka dohnud bad ha ki shkor, khlem da pud phi ialeh pyrshah ia U Mynsiem Bakhuid!* kumba ki kpa jong phi ki la leh, kumta phi ruh phi leh! *(Ki Kam 7:51). Ngi ialeh pyrshah ia U Mynsiem Bakhuid haba ngim-ngeit ia ka ktien U Blei ba la pynsngew ha ngi:* "Te kumta ngi iohi ba kim lah shuh ban leit bsut shapoh namar ka jingbymngeit keiñ" *(Heb 3:19).*

(5). *Kaba shukor ia U Mynsiem Bakhuid:* La leh *da ki briew jong U Blei kum ka jingbymhok ha ki kam*

kyntang. Ia kane ka jaid pop ngi iohi la leh da u Akhan ha ka testament barim bad da U Judas bad u Ananias ha ka testament bathymmai.

Ka jingphla pop u Akhan: "Shisha nga la leh pop ia U Trai .... haba nga la iohi hapdeng ki jinglute ka barandi Babilon baitynnad, bad arspah shekel ka rupa, bad shilyngkhot ka ksiar kaba sanphew shekel da ka jingthew, ynda kumta *nga la ikwah ia ki, bad nga la shim ia ki;* hakhmih ruh, la buhrieh ia ki hapoh khyndew hapdeng ka ïng jain jong nga, bad ka rupa hapoh jong ka" *(Josh 7:20.21).*

Ka kam buit tuh u Judas: *"Naba u la long u ba buit tuh, bad u la don u saipan, bad u la ju shim noh ia kiei kiei ruh ba la thep ha u" (Ioan 12:6).*

Ka jingdumok U Petros ia u Ananias: "Ko Ananias, hato balei ba u soitan u la pyndap ia ka dohnud jong me ia ka *ban shukor ia U Mynsiem Bakhuid,* bad ban buhrieh noh shibynta na ka dor kata ka bri? Hato balei me la pun ia kane ha ka dohnud jong me? *Mem shym la shukor ia ki briew hynrei ia U Blei" (Ki Kam 5:3.4).*

(6). *Kaba tynjuh ia U Mynsiem Bakhuid:* La leh *da ki briew kiba dei ki riewniam ha ka jingbymkhuid* kum ka jingiabuit ka *Saphira* ha ka kam kyntang. Sngap kumno u Petros u la dumok ia ka ruh: "Hato balei ba *phi la iakut lem ban tynjuh ia U Mynsiem U Trai?* Hakhmih, ki kjat jong kita kiba la iatep ia u tnga jong pha ki ha kato ka jingkhang, te kin iabah noh shabar ia pha ruh" (Ki Kam 5:9).

(7). *Kaba pynlip ia U Mynsiem Bakhuid:* La leh da ki khristan bad ki rangbah niam, haba kim ailad

ia ka ding U Mynsiem ba kan *'mur'* bad *'bur'*. Katba U Trai uba U Blei jong ngi un *"Ym pynlip ia u saihon ba sahtdem"* (Isa 42:3), kiba kum kine ki jaid briew pat ki leh da khongpong. Kumta u Apostol Paul u la buh ka jingmaham: *"Wat pynlip noh ia U Mynsiem"* (1 Thess 5:19).

(8). *Kaba pynsngewsih ia U Mynsiem Bakhuid:* U Mynsiem bakhuid u shaniah ha ngi ba ngin ialeh pyrshah ia ka pop bad u shaniah ruh ha ngi ba ngin kohnguh ia U Trai. Lada ngim lah ban leh ia kane, la pynsngewsih noh ia u. La leh ia kane ka pop *da ki khristan bad ki nongialam ka balang kiba tip,* kum ka ba pynmih ki ktien kai, ki ktien khlem akor, ki ktien sih, ki ktien biria bathala, bad da ki jaid ktien ki bym bit ban kren.

Ia U Mynsiem Bakhuid, la ithuh bad ñiew ia u kum ka *'Paro'*, ka sim kaba jemnud, kaba lada don mano mano ba pynshepticng ia ka ka ju phet noh, la U Mynsiem Bakhuid la pynsngewsih da ki jingkren khana bakynja pyrthei, ba sting thew bad bym ai jingmyntoi. La pynsngewsih ia U Mynsiem Bakhuid da ka jingkthang, ka jingotshla, ka jingbitar shen, ka jingiamai iania, ka jingkyrkait, ka jingkren sniew bad ka jingkhihwin. Kumta ka ktien U Blei ka ai jingmaham kumne ia ngi. *"To wat pynsngewsih phi ia U Mynsiem Bakhuid U Blei, da uba la shon shap ia phi haduh kata ka sngi ka jingsiewspah.* To bred noh na phi ia ka jingkthang baroh, bad ka jingkhihbitar bad ka jingbitar, bad ka jingkawkaw bad ka jingkrenbeiñ lem bad ka jingpynsniew baroh; bad to phin long ruh kiba leh sbun paralok, ki bajemnud, ki baiamap paralok,

kumba U Blei ruh ha U Khrist u la map ia phi" *(Eph 4:30-32).*

Jingpynkut: U Mynsiem Bakhuid u long U Mynsiem Jong ka jingshisha, ka jingieit, ka jingaiei bad ka jingkhuid. Shisien haba la pynbaptis ia ngi hapoh ka met U Khrist. bad ba la pyndap da U Mynsiem Bakhuid, ngim dei ban leh pop shuh ia *'Uta'* uba la wan shong hapoh jong ngi.

L. D.

6

BYNTA BAKHADDUH

LYNNONG 24

DA KUMNO NGIN LEH KHNANG BAN IOHPDIANG IA U MYNSIEM BAKHUID?

Ym don aiñ, ym don kanun ba la thaw bad pynlong da u briew na ka bynta ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Ia ki aiñ ki kanun bad ki kyndon baroh, la dep hikai ha ka ktien U Blei hi. Ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka shong eh tang ha ka jingiadei jong U Blei bad u briew shimet. Ngi dei ban kynmaw ba U Mynsiem Bakhuid u wan ban shong tang hapoh ka dohnud jong ki riewngeit kiba sngewdonkam ia u. Shabar jong ka dohnud U Mynsiem Bakhuid un ym shong. *Ha ka 'dohnud' bad tang ha ka 'dohnud'* U Mynsiem u wan *'ban shong'* Namarkata nga la sngewdonkam ban buh hangne ia ki jinghikai na ka Ktien U Blei kiba long kum *'ki aiñ bakynja mynsiem'* ba dei ban leh, khnang ba ngin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid:-

KA JINGKYLLA HA KA DOHNUD:- Ka jingkylla ha ka dohnud ka long kaba donkam eh shuwa ba ngin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Haba ka dohnud ka kylla, ki jingmut jingpyrkhat bad ka jingim baroh kawei ruh ki kylla. Ka jingkylla ha ka dohnud ka wan jia long ha ka por ba ngi kylla ka bamut na ki pop bad pdiang ia U Jisu Khrist kum u nongpynim jong ngi. La pynlong ia kane ka jingkylla da ka *'khubor babha'* ba ngi ong ka *'Gospel'* Ka jingpynkylla ka long da ka bor bah U Blei kaba trei lyngba ka *'Um'* kaba

long ka Ktien U Blei bad U Mynsiem Bakhuid. U briew uba mon ia kane ka jingpynkylla kaba na U Blei, u hap ban iaid bad kohnguh ha ka jingialam U Mynsiem jong u.

Ka jingkylla ha ka dohnud ka mut ka jinglong jingim bathymmai ba la pynlong ha *'u briew u bashapoh'* kaba pynmih ia ka jingkylla ha ka jingim ka bapaw habar. Dei U Blei uba wallam ia kane ka jingpynkylla ka bashapoh jong u nongpop, ia kaba U Apostol Paul u la phla:- "ba un ai ha phi katba kum kata ka jingkynrei spah ka burom jong u, *ba yn pynkhlaiñ ia phi bad ka bor da U Mynsiem jong u ha u briew bashapoh" (Eph 3:16).*

Kumta ba u briew un lah ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, donkam ban pynlong thymmai shuwa ia ka jinglong kaba shapoh, U Jisu Khrist u shim ba kane ka jingkylla ka long kaba donkam katta katta bad kaba dei ban jia nyngkong nyngshap. Ka jingiathuh jong u ha u Nikodimos ka long kumta: "Shisha, shisha nga ong ha me, lymda kha ia u briew na ka um bad na U Mynsiem Bakhuid, um lah ban leit hapoh ka hima U Blei.... wat sngewkyndit te ba nga la ong ha me, ba ka dei ban kha pat ia phi" *(Ioan 3:5,7).*

Ba u briew baroh un lah ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, donkam ban pynkha arsien ia u *na U Mynsiem bad da U Mynsiem:* "Kumta long u briew baroh uba la kha na U Mynsiem" *(Ioan 3:8).*

KA JINGRIPYNIM IA LA KA MYNSIEM: U briew uba la ioh ia ka jingpynim na U Blei un hap ban ripynim ia la ka mynsiem da kaba rung noh hapoh

ka pyrthei bakynja mynsiem. Ka Ktien *'jingpynim'* ka thew ia ka jingpynkhuid na ki pop barim bajah bad ka jingshaniah ha ka jingnangthaw thymmai jong u Blei ia ka mynsiem jong u. Ki nongpop baroh kiba sliang ia ka jaid jingim bathymmai ki dei shuwa ban iohpdiang ia ka jingpyndam noh ia ki pop jong ki por ba la leit da ka snam U Jisu Khrist. Lymda la map bad sait da ka snam U Khun langbrot jong U Blei ki dang sah ha ki pop barim bad ha ka jingiap. Ngin ym tip kumno ban ripynim ia la mynsiem, khlem da iohpdiang shuwa ia ka jingpynim. Haba la pynim ia ka mynsiem, donkam ban ripynim pat ia ka.

Ka jingpynim ia la ka mynsiem ka kdew laitylli kiei kiei:

(i). Ka jingiohpdiang ia ka jingmap ki pop jong ki *por ba la dep.*

(ii). Ka jingsngewskhem ban pdiang ia ka jingaiei bneng kaba long *mynta.*

(iii). Ka jingkyrmen ban iohpdiang ia ki jingkyrkhu bakynja mynsiem ha *ka ban sa wan.*

Ka jingripynim ia la ka mynsiem ka wan jia long tang na ka jingkylla kabamut - na la ki pop bad ka jingkwah ban nang iaid ha ka jingim bathymmai. Ka jingripynim ia la ka mynsiem ka wan mih namar ki bor u soitan uba thmu ban ring biang ia ngi sha ka pop bad ka jingiap. Ngin ym lah ban ripynim ia la ka mynsiem na kane ka pyrthei kaba kynriang bad kaba mutlop khlem da pdiang noh ia U Mynsiem jong U Trai. Namarkata, ka jingpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka dei ban mih na ka

jingsngewdonkam ban ripynim ia la ka mynsiem bad ban long ki jong U Trai junom. Ka long na kane ka daw ba U Apostol Petros u ban jur haba u ialap ia ka jingiadei U Blei bad ngi ha *ka mynnor, ka mynta,* bad *ka ban sa wan:-*

"To phin kylla kabamut, bad yn pynbaptis ia phi uwei pa uwei ha ka kyrteng U Jisu Khrist, ia ka ban iohmap ki pop; bad phin iohdiang ia ka *jingai U Mynsiem Bakhuid?* Namar ka jingkular ka long ia phi; bad ia ki khun jong phi, bad ia baroh kiba sha jngai, kat kiba U Trai uba U Blei jong ngi un khot ha u" *(Ki Kam 2:38, 39).*

"To pynim ialade na kane ka pateng bynriew bakynriang" (Ki Kam 2:40).

"Namarkata to kylla kabamut, to wan phai khmat ruh, ban ioh pyndam noh ia ki pop jong phi, ba kumta kin ioh wan ki aiom shongpyngngad na khmat U Trai". (Ki Kam 3:19).

KA JINGPYNKHUID IALADE:- Ba ngin lah ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi hap ban wad ka por ban pynkhuid ialade. Ka jingpynkhuid ialade ka dei ban pynioh halade ka *'jingdiang bakhuid'.* Lymda ngi long ki jingdiang ki bakhuid, kumno keiñ U Blei un ai kat ia U Mynsiem Bakhuid. Ka long ka aiñ Blei ba *U Blei un ym ai* ia U Mynsiem Bakhuid ha *u khiew bajakhlia* ne *ka pliang batngit.* Ka jingpynkhuid ialade ka kdew lut ia ka jingim kaba nadong shadong. Ka kdew ia *ka mynsiem, ka jingim* bad *ka met ruh.*

(i). Ka jingpynkhuid ia la ka mynsiem na ka jingiatiplem ba pynrem.

(ii). Ka jingpynkhuid ia ka jingim ha ka jingiadei bad ki parabriew baroh.

(iii). Ka jingpynkhuid ia ka met ha ka jingiadei bad ki jaid jingbam ba ngi bam, ki jaid jingdih ba ngi dih bad ki rukom jingmlien kiba klah ia ka met.

'Ka jingpynkhuid na ki pop barim (2 Pet 1:9), ka thew shaduh ka jingpynlong ialade u *'khiew bakhuid'*, *'Ka jingdiang ka bakhuid: 'ka pliang ka bakhuid'*. Ha ka jingiadei bad ka jingpynkhuid ialade, ka Ktien U Blei ka la dep kdew kumne:-

"To phin kyndiah noh na ka kynja basniew baroh. Te U Blei ka jingsuk, ma u hi un pynkhuid phar ia phi, bad to ai ba yn sumar kyndong ia ka mynsiem, bad ka jingim, bad ia ka met jong phi shitylli khlem jingrem" (1 Tim 5;22,23).

"Namar kata lada u briew u pynkhuid ialade na kine, un long ka pliang badonburom, ba la pynkyntang khuid, bad babit ia ka kam U Kynrad, haba la pynkhreh ia u ia ka jinglch babha baroh" *(2 Tim 2:21).*

"Kumba uta uba la khot ia phi u long u bakhuid, to long ma phi ruh ki bakhuid ha ka jinglong jingim baroh, naba la thoh: to long phi ki bakhuid namar ma nga nga long u bakhuid" (1 Pet 1:15,16).

KA JINGSUMAR IA KA INGSHONG:- Ka ïng ha kaba U Mynsiem Bakhuid un wan ban shong ka long kaba donkam katta katta. U Mynsiem Bakhuid un shong tang ha ka ïng kaba la pynkhreh na ka bynta jong u. U briew uba lehkhuid un ym treh ban shong ha ka ïng ka bajakhlia. Kaba katno tam ia U mynsiem

jong U Blei. U Mynsiem Bakhuid um ju mon ban sah tang shipor hapoh ka ïngshong. U Mynsiem jong U Jisu um long kum u nongshongbasa shipor. Shisien haba u la wan ban shong, un *"sah"* syndon hapoh bad um dei shuh ban mih noh shabar. Ka Ktien U Blei ka ong: "Da uta U Mynsiem jong u uba shongsah hapoh jong phi" *(Rom 8:11).* Ka por uba un mih noh jynduh, ka dei tang ha ka khyllipmat ba ngi iap noh. Kumta ka jingsumar ia ka ïngshong ka long kaba donkam eh. U Blei un ai ia U Mynsiem Bakhuid tang haba ngi pynkhreh ruh ia la ka met bad pynlong ialade *ka jaka shongsah kaba neh slem jong u.* Ka Ktien U Blei ka la dep batai shaphang *kaba kumno kata ka jaid ïng kaba U Mynsiem Bakhuid un wan ban shong:*

"Hato phim tip ba kata ka met jong phi ka long ka ïngshong U Mynsiem Bakhuid uba hapoh jong phi, ia uba phi la ioh na U Blei, bad ba phim long la ki jong hi? Namar la thied noh ia phi da ka dor bah: te namarkata to pyndonburom ia U Blei ha ka met, bad ha ka mynsiem jong phi kiba long ki jong U Blei" *(1 Kor 6:19,20).*

Ka jingsumar khuid ia la ka met ha kaba U Mynsiem jong U Blei un shong ka long kaba donkam eh. Ngi dei ban pynlong ia la ka met kaba bit ban shah ia ka burom Blei ba kan shong:

"Phi phim tip ba phi long ka ïngshong U Blei, *bad ba U Mynsiem U Blei u shongsah hapoh jong phi?* Te lada uno uno ruh u pynjot ia kata ka ïngshong U Blei, ia uta keiñ U Blei un sa pynjot: *namarkata ka ïngshong U Blei, ka long ka bakhuid, kaba long ma phi keiñ" (1 Kor 3:16,17).*

KA JINGWAD BNIAH SHAPHANG IALADE:- Shuwa ba ngin kwah ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi hap ban ït bniah ialade. Uwei pa uwei bad kawei pa kawei ki donkam ban sngewthuh ba ki long ki nongpop, bad ba dei ban sait ia ki baroh shiryníeng da ka snam U Khun U Blei *(Pule Salm 51:3,6,7).* Ka jingiohsait ia ki pop kaba tang shisien kam pat ai jinghun satia ia u nongpop uba ït bniah ia la ka jong ka jinglong kaba mynshuwa.

'Lieh kum ka ior. h'oid lieh kum ka ior,
Nang sait ia nga, Jisu, ngan lieh kum ka ior:'

Ka la long kumta ka jingphla U Petros ha U Jisu haba u ong: "Ko Trai, ym tang ia ki kjat jong nga, hynrei ia ki kti bad ia ka khlieh jong nga de" *(Ioan 13:9).*

Ha ka jingwad bniah ialade, ngin shem ia la ka jong 'ka tynrai' tang haba ngi peit bad tynjuh it ialade ha ka ït khmih kaba long ka Ktien U Blei.

U Apostol Paul u hikai ia ngi baroh kumno ban ït ialade: *"Ialade hi to ït phi, la phi long ne em ha ka jingngeit: ialade hi to phrang phi.* Hato phim ithuh ialade, ba U Jisu Khrist u don ha phi? lymda phi long kiba la kyntait noh" *(2 Kor 13:5). Dei tang haba ngi ït bad wad bniah shaphang ialade, ba ngin sngewthuh shai ba U Blei ruh u wad ia ngi* bad u kwah ban ai ha ngi ia ka jingkyrkhu jong u.

"To ït ia nga, Ah Blei, bad to tip ia ka dohnud jong nga, to tynjuh ia nga, bad to tip ia ki jingmut jong nga; bad to khmih la ka don ha nga ka lynti bymman, bad to ialam ia nga ha ka lynti bymjukut" *(Salm 139:22,24).*

KA JINGPYNKYNTANG IA LA KA JINGIM:- Hadien ba la pynim ia ka mynsiem jong ngi, ngim dei ban klet ban pynkyntang noh ia la ka jingim. Ka jingpynkyntang ka mut ka jingpynsuda ialade bad ka jingpynkhreh ia la ka longrynieng, namar ba U Mynsiem Bakhuid haba u wan ban shong hapoh, un pynkylladur ia ka jingim jong ngi baroh kawei. Ki synran U Jisu Khrist shuwa ba kin pdiang ia U Mynsiem Bakhuid ha ka sngi Pentekost ki la pynkyntang ialade haduh shiphew sngi lynter da kaba duwai jur, shah jingit bad shong slem ha ka jaka kyntang. Ki la ït bniah ruh ia ki jingthoh bakhuid, "Kine baroh ki la iaineh da kawei ka jingmut ha ka jingduwai, lem bad ki kynthei, bad ka Mari ka kmie U Jisu, lem bad ki para jong u de" *(Ki Kam 1:14).*

Ba ngin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi donkam ka jingpynkyntang ialade. Ka jingpule minot bad tista ia ka Ktien U Blei lem bad kaba duwai shah jingit, ki iarap shibun ha kaba ngi lah ban pynsuda ialade. U Mynsiem Bakhuid un sngewbha eh ban wan shong tang hapoh ka dohnud kaba la pynsuda ialade. Kane ka long ruh ka jingkwah U Trai Jisu ia ngi: *"Te na ka bynta jong ki, nga nga pynkyntang ialade, ba ki ruh kin ialong kiba la ioh pynkyntang khuid da ka jingshisha" (Ioan 17:19).*

Ka jingiohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka ju jia barabor hamar ka por ba ngi dang pynkyntang ialade. Haba ngi don ka mynsiem ban pynkyntang ialade, U Mynsiem Bakhuid ruh u hikai bad iarap ia ngi kumno ban pynkyntang ialade. Ym dei shuh ma ngi kiba pynkyntang ialade, hynrei U Mynsiem Bakhuid hi u pynkyntang ia ngi nadong shadong.

"Mynsiem jong nga to pynkyntang,
Sei ka bynman phar, Ah Trai;
Buh ka jinglong khuid ka byneng,
Ha ka dohnud ba la swai."

KA JINGIAINEH HA KA JINGLONG JINGIM KHRISTAN:- U Blei un ym ai ia U Mynsiem Bakhuid khlem u da iohi ia ka jingiaineh jong ngi haduh katno ba ngi sumar ia ki hukum jong u. Un da tynjuh bad sneng sympat ruh khnang ba ngi lah ban shah ia ka por jingpynphrang jong u. U da peit bad bishar bniah ia ngi ioh ba ka jingphla khristan kam iadei bad ka jingim. U da khmih haduh katno ngi iaineh. U Blei um ju ai ia U Mynsiem Bakhud ha kiba tlot ka jingngeit, ne ha kito kiba kloi ban hap noh, namar da kaba kim iaineh, kin pynjah burom pat ia u. Ka long ka jingshisha ba U Blei u ai ia U Mynsiem Bakhuid ha *'ki riewngeit ba shem jynjar'* kiba u la phrang slem ia ki ha ki *'phylliah ding jingtynjuh'*.

Ngi lah ban ong ha kawei pat ka rukom ba U Blei u ai ia U Mynsiem Bakhuid ha *ki riewngeit kiba shah shitom.* Kiba la mlien ia ka *'lyngkor jong ka diengphna'*, ki long ki babit ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. U Jisu Khrist hi u la dep ai ia ka kular baskhem "Lada phi iaineh ha nga bad ki ktien jong nga ki iaineh ha phi, ia kaei kaei ruh ba phi mon, phin pan te kan long ia phi" *(Ioan 15:7).*

KA JINGTHRANG BAD JINGSLIANG BASHISHA:- Ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi dei ban da don ka jingthrang bad jingsliang bashisha nalade. Tang ban shu kwah kam pat biang. Lymda ngi da thrang bad sliang naduh ka dohnud bad ka mynsiem, kumno keiñ U Blei un ai ia U Mynsiem? U Blei u ai

ia U Mynsem jong u tang ha kito kiba da thrang bad sliang shisha. U Mynsiem Bakhuid u long kum ka um baim bad bashngiam kaba lada kino kino kiba dih na ka, kin ym thynrang bad sliang shuh lano lano. Ka *'jingthrang'* bad *'jingsliang'* ki pyni ia ka jingkwah hir hir.

'Nga sliang ia ki um baim,
Ha me ki iai kyrsoi'.

U riewngeit uba sliang ia U Mynsiem Bakhuid u shem ba ki um ka pyrthei kim lah ban pynjah ia ka jingsliang jong ka mynsiem.

"Te nangno nangno ngan ym dih,
Tang Me Me lah pyndap;
Ki pukri ka pyrthei ki pei,
Ia nga kim lah iarap".

Ia ka jingsliang jong uba ngeit ia U Mynsiem Bakhuid lah ban ianujor bad ka jingthrang jong u keirang ia ki wah um: *"Kumba u thrang u keirang ia ki wah um, kumta ka thrang ka mynsiem jong nga ia Me, Ah U Blei. Ka Mynsiem jong nga ka sliang ia U Blei, ia U Blei u baim" (Salm 42:1,2).*

Naduh ki por mynbarim U Blei u la dep kular ban pynjah ia ka jingsliang bakynja mynsiem.

"Kaw, jar uba sliang, to wan sha ki um ..... pyndem la ki shkor, to wan ruh ha nga, to sngew, te ka mynsiem jong phi kan sa im" (Isa 55:1,3).

KA DOHNUD BA LA PLIE WANG:- Ka dohnud ba la plie wang ka mut ka jingpynsuda bad ka jingpynthylli ialade. Ka jingpynsuda bad jingpynthylli ialade ka long ka *'aiñ ksiar'* ba ngin iohpdiang ia U

Mynsiem Bakhuid. U Mynsiem jong U Blei u thew la ki khmat sha ka dohnud kaba la plie wang. U Mynsiem u tip kano kaba la plie wang bad kano ka jaid dohnud ka bym shym la plie. Ngim lah ban shu sliang ia U Mynsiem Bakhuid, bad ha kajuh ka por pat ba ngi dang khang khyrdep ia ka jingwanrung jong u shapoh. Lada ka dohnud jong ngi ka dang ieit ia ka pyrthei, lada ka mynsiem ka dang noh shiliang sha ki bleithaw bad ki mar pyrthei, lada ka jingim ka dang ibha ia kiei kiei jong ka pyrthei, ngi la khang khyrdep lypa ia ka jingwanrung jong U Mynsiem. U Mynsiem u long pyrshah ia kiei kiei ki jong ka pyrthei.

Haba ngi plie ia ka jingkhang jong ka dohnud, ngi hap ban plie lut ia ka. Lada ngi shu plie tang khyndiat ruh kam long. U Mynsiem Bakhuid un wan ban rung hapoh tang ha ka dohnud jong phi bad jong nga kaba la plie wang. Ka Ktien U Blei kaba la wan ha U Jeremiah u nongiathuhlypa ka ai jingmaham shaphang kaba kumno ka dohnud ngi lah ban don, bad ka dohnud kam lah ban shukor ia U Blei:-

"Ka dohnud ka kham shukor ban ia kiei kiei baroh, bad ka long kaba sniew khlem jingkyrmen: Uei uba lah ban ithuh ia ka? Nga U Trai uba ït ia ka dohnud, nga tynjuh ia ki khyllai, kat ban ai ha uwei uwei baroh katba kum ki lynti jong u, katba kum u soh ki jingleh jong u" (Jer 17:9,10).

KI JINGPAN KI BAN YM MAN RIM:- Ba ngin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ka long tang haba ngi pynkhreh ialade da ka rukom jong ka jinglong jingim bathymmai. Ka jingpan ia U Mynsiem Bakhuid ka mut ka jingpan ia kaei kaei ka bathymmai. U

briew uba dang iaid ha ka jinglong jingim barim um don hok ban iohdiang kat ia U Mynsiem Bakhuid. U Jingthaw bathymmai u iadei dur bad ka jingpan ka bathymmai na U Trai.

Ngin ym lah ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid *"ha ka pla ba pei thliew" (Hag 1:6)* Sngap! kumno U Jisu Khrist u hikai ia ngi ban peit ït bad bishar bniah ialade marwei marwei ha ka por ba ngi khreh ban pan ei ei na U Trai: *"To thaw ialade ki jingpan ki ban ym man rim" (Louk 12:33).*

"Ym don ruh uba buh ia ka waiñ thymmai ha ki lywa snieh barim, ne kata ka waiñ thymmai kan pynpdang ia kita ki lywa snieh, ka hi ruh kan jaw noh, bad kita ki lywa snieh kin jot noh; hynrei ia ka waiñ thymmai dei ban buh ha ki lywa snieh thymmai. Ym don mano mano ruh, haba u la dih ia ka barim, uba kwah ia ka bathymmai naba u ong, ka bha ka barim" *(Louk 5: 37-39).*

KA JINGPYNKHREH HA KA JINGDUWAI BAJUR:- Ka jingduwai ka long tang ma ka ka lynti da kaba ngin leit sha U Blei ha ka por ba ngi pan na u ba un ai ia U Mynsiem Bakhuid. Haba ngi pan na U Blei ban iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi dei ban bret noh ia ki jingsheptieng baroh kiba ngi ioh na ki nonghikai babieit. Kita ki nonghikai babieit ki la ju pynsheptieng ia kiba bun da ki rukom jinghikai ba U Mynsiem Bakhuid haba u wan rung hapoh, u pynshyrkhei ia kito ki bapdiang. Ngim ym iohpdiang ia U Mynsiem bakhuid, lada ka la don lypa ka jingsheptieng ba ngin iohpdiang ia kaei kaei kaba long tang ka jinglamler.

Haba ngi pdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngin pdiang tang ia u hi bad ym bad iano iano. Ha ki jingduwai jong ngi ngim dei ban pyniakhleh ia ka jingpan ia U Mynsiem Bakhuid ryngkat bad kiwei pat ki jingdonkam. Ngim lah ban pan ia U Mynsiem Bakhuid ryngkat bad ka spah, ka burom, ka jingstad bad ka jingkoit jingkhiah. Haba ngi pan ia U Mynsiem Bakhuid, ngi hap ban pan tang ia u shimet marwei bad shisien haba ngi pdiang, ngin ym pdiang lehnohei. Kumba u Solomon *u la pan na U Blei tang* ia kawei ka jingpan, ba kumta *"ka la pynsngewbha ia U Trai, ba u Solomon u la pan ia kum kane. Te U Blei u la ong* ia u, Namar ba me la pan ia kane.... hakhmih nga la ai ha me ka dohnud bastad .... ka spah, bad ka burom ruh" *(1 Syiem 3:10-13).*

Lada ngi ki khun ngi da pan shisha na U Trai ia U Mynsiem Bakhuid, un da ai ruh shisha. Ym don jingartatien da kumwei pat. U Jisu Khrist hi u la dep iathuh: *"Te lada u khun un pan kpu na uno* uno ruh na phi uba long u kpa, hato un ai noh da u maw ha u?.... Namarkata lada phi, kiba long bymman, phi tip ia ka ban ai ia ki jingai babha ha ki khun jong phi, *kaba katno tam ba U Kpa jong phi uba ha bneng un ai ia U Mynsiem Bakhuid ha kita kiba pan na u? (Louk 11:11-13).*

KA JINGSNGEWTHUH BA NGIN IOHPDIANG HA KA DOH:- Ba ngin iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, ngi donkam *ban sngewthuh shai ba ngi dei ban iohpdiang ia ka jingai ha ka doh.* Ym don lynti da kumwei pat. Lada ngi dang sngewsheptieng ban pdiang ia u ha ka doh, ngim lah da lei lei ban iohpdiang. Don bun bah ki khristan kiba dang

pyrkhat bieit da ki jingmutdur bakhyllah, ba U Mynsiem Bakhuid shuwa ba un wan rung hapoh u briew, u da pynriew bad pynmih dak da kumne da kumtai, lane pynkhih ia ka shuki lane tied jingkhang. U Blei haba u ai ia U Mynsiem Bakhuid u shu iatrei beit ha ka dohnud jong ngi. Ngim lah ban mutdur ba U Mynsiem Bakhuid un iatrei ha ngi da kumwei pat, lait tang ha ka doh hi keiñ. U Blei un ai ia U Mynsiem Bakhuid ha ki briew kiba long ka doh, hynrei kiba *"mane ha ka mynsiem ba ha kaba shisha" (Ioan 4:24)*. U Blei u la dep kular kumta da u Joel u nongiathuhlypa: *"Ngan theh buk ia la U Mynsiem halor ka doh baroh" (Joel 2:28)*.

KA JINGKHMIH KYNTI BA UN IATREI HA KA DOH:- U riewngeit haba u khmihlynti ban iohpdiang ia U Mynsiem, u dei ban tip ba U Mynsiem u iatrei hapoh *ki khyllai ka dohnud bad haduh ki khleiñ shyieng bad ha u klongsnam jong u.* U dei ban khmih lynti ba kata ka jingtrei jong ka bor bneng kan long hapoh ka longrynieng jong u. U dei ban ngeit ba U Mynsiem un buh ia ki ktien baphylla ha ka rmiang shyntur jong u. *Ngi donkam ban kynmaw ba U Mynsiem Bakhuid u ai ka jingkren, hynrei u briew u leh ia ka jingkren.*

Nyngkong eh haba ki synran ki la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid ha ka sngi pentekost, U Mynsiem u la pynlong ia ki ban kren ha ki thylliej: "Bad la pyndap ia ki baroh da U Mynsiem Bakhuid bad ki la *iasdang ban kren ha kiwei pat ki thylliej, kat kumba U Mynsiem u la ai bor ia ki ban kren" (Ki Kam 2:4)*

U Apostol Paul u la phla shaphang kata kajuh kaba u la mad halade, hadien ba u la pdiang ia U

Mynsiem Bakhuid, bad u ainguh ia U Blei namar kata: "Nga nguh ia U Blei jong nga, ba nga kren da ki thylliej kham bun ban ia phi baroh" *(1 Kor 14:18)*. U Apostol Paul u la iathuh bad batai bniah ia ka rukom jong kane ka dak kaba paw nyngkong eh ha u briew uba la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid. *Wat la katta ruh, kane kam dei ka aiñ Blei kaba salonsar.* Don bun bah ki riewngeit kiba la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, khlem da paw kata ka dak jong ka jingkren thylliej. Lada kim kren thylliej ruh, ki long hi kiba la pdiang ia U Mynsiem Bakhuid. Don pat kiba khlem ioh ia ka dak jong ka jingkren thylliej, *hynrei ki ioh ia ka jingai U Mynsiem ban iathuhlypa.* "Uta uba iathuhlypa u kren ha ki briew ia ka ban tei bad ia ka ban pyntngen bad ia ka ban hikai ruh" *(1 Kor 14:3)*. U Apostol Paul u pyni na bun ki nia ia ka jingbha kortam jong ka jingai ka jingiathuhlypa ban ia ka jingnang kren da ki thylliej: *"Naba kumta ki thylliej ki long ka dak, ym ha kita ki bangeit hynrei ha kita ki bymngeit; hynrei ka jingiathuhlypa kam long ia kita ki bymngeit, hynrei ia kita ki bangeit" (1 Kor 14:22).*

L. D.

DA UJUH U NONGTHOH

1. Ka Jingshem Mynsiem U Khristan
2. Ka Ding Barneh
3. Ka jingsuk kum Ka Wah
4. Ka Jingwan arsien U Trai Jisu
5. Ka Jingpynkynriah noh ia U Enokh.
6. Na Padan Aram sha Bethel.
7. Ka Jingkha Arsien.
8. U Ikhabod.
9. Ka Ing Ha Bethania.
10. Ngan wan pat.
11. Ka Ingdong U Blei
12. Ka Pukri Um ka Jingim
13. Ka Wah Jordan
14. U Lum Olib.
15. Ka Jingjia Ha U Lum Kalbari.
16. Ka Jingtep U Jisu Khrist.
17. Hakhmih Nga Wan Kloi.
18. Ka Jaka Jrong Ha Ramah.
19. Ka Gospel Bymjukut.
20. Ka Tabernakl Ha Nob.
21. Na Sepngi sha Mihngi.
22. Ka Bethesda jong ki por mynta.
23. Ka Them Bakka.
24. Our pilgrimage to Russia (In English).
25. Shaphang Ka Ri Rusha.
26. Ka Jingkynshew Ba la Buhrieh
27. Ka Balang ha ri Sambia.
28. To Pdiang ia U Mynsiem Bakhuid.

KA JINGPYNKUT

'AH TRAI!

AIBOR BAD IARAP IA NGA

NADUH MYNTA KA SNGI BA

NGAN PDIANG NOH IA

U MYNSIEM BAKHUID

JONG ME DA KA JINGNGEIT

BAD DA KA JINGLEH'

AMEN!

Kyrteng : ______________________

Tarik : ______________________

Lah ban ioh ia kitei ki kot na kine ki jaka harum:-

Synod Book Room,
Shillong, Nongstoin,
Mairang & Jowai.

Khasi Book Stall,
Room 38, Synod Super Market,
Mawkhar, Shillong.

Grace Literature Centre,
Mawkhar, Shillong.

Khasi-Jaintia Bookstall,
Super Market, Room 29,
Mawkhar, Shillong.

Khasi Book Parlour,
Dong Mishon, Mawkhar, Shillong.

Ing jong u Nongthoh,
Lum Batemon, Jaiaw Laitdom,
Shillong.

"Shuwa ba ka jait bynriew Khasi-Pnar kan, jah noh na sia jong kane ka pyrthei,

Shuwa ba ka longbriew manbriew, ka long-iing longsem, ka longkur longjaid bad ka longkha longman u Khasi Pnar kin dam noh ha ka ri jong ka jingklet,

Shuwa ba u Trai jong ngi un wan ban shaw noh ia ka Balang bakhuid,

Shuwa ba kan kut noh ka jingialap ia ka Khubor babha jong ka jingpynim,

Shuwa ba kan wan ka kordit bah.

Shuwa ba kan wai noh ka pyrthei,

Shuwa ba kan poi ka jingbishar ba khadduh,

Nga dei ban trei dep ia ka jingialap ia ka Gospel da ki jingthoh hapdeng ia ka jait bad ka kynja ia jong."

Pastor,
Langstarley Dkhar.

"Kane ka kot *To Pdiang ia U Mynsiem Bakhuid* Ka long kawei na ki kot ki babun kiba U Rev L Dkhar u la thoh bad pynrnih Nga shem ba kane ka kot ka ai ka jingbatai kaba shai shaphang ka jingdonkam ban pdiang ia U Mynsiem Bakhuid Ka ai ruh ka jingpyrsad mynsiem haba ngi pule bad pyrkhat shaphang U Mynsiem Bakhuid Nga ngeit ba kitu baroh kiba pule ia kane ka kot kin ioh mad ia ki jingkyrkhu jong U Blei Ka kot ka long kaba donkam ia ki riewngeit ban pule'

18th, November 95,
Church House,
Mission Compound
Mawkhar, Shillong

Editor,
Ka Patong Khristan

"Long ka jingnguh ia U Blei, ba da la u jong U Mynsiem u la - pynkhih ia u Nongthoh ban thoh ia ka suhjek kaba donkam tam Kane ka kot ba la tai bha, ka long shisha ka khubor ba don kam eh ha ki sngi jong ka nemsniew kaba lap myrita la ka dor jong kane ka kitab ngin nang sngewthuh katba ngi nang pule da puson ruh ia ka U Blei un kyrkhu ruh ia I Rev L Dkhar bad ia kane ka jingshakri ba i la thoh *"To pdiang ia U Mynsiem Bakhuid"*

21st, November '95,
Mawlai Iewrynghep,
Shillong

Editor,
Ka Jingpyrta Shiteng Synñia